

Jaglands Fall

Mediemord eller rapport fra virkeligheten?

Av Ellen Midtfjeld

**Hovedoppgave i medievitenskap
Universitetet i Oslo
Institutt for medier og kommunikasjon
Våren 2005**

Forord

Det som inspirerte meg til å skrive en hovedoppgave om mediernes behandling av Thorbjørn Jagland var en rapport lagt frem for Norsk Redaktørforening 12. mai 2003. Rapporten er en kritisk gjennomgang av mediernes rolle i den såkalte "Tønne-saken" (Brurås m fl. 2003). Sakens tragiske utfall gjorde at den fikk enorm oppmerksomhet i ettertid. Thorbjørn Jagland har også måttet tåle enormt press fra norsk media, og jeg ønsket å foreta en liknende gjennomgang av medieomtalen han fikk forutfor sin avgang som partileder i februar 2002. Resultatene av mine analyser ble noe annerledes enn forventet på forhånd, men dette gjorde prosjektet bare mer interessant og viktig for meg.

Takk til veileder Terje Rasmussen for god støtte og fine innspill. Takk også til Sigurd Allern for hans teoretiske bistand angående anonyme kilder i journalistikken. Til slutt en takk til Pål Are Sund for uvurderlig hjelp og moralsk støtte.

Ellen Midtfjeld

Oslo, 20.januar 2005

Innholdsfortegnelse

1. INTRODUKSJON	4
1.1 KYLLING PÅ DIREKTEN	4
1.2 KJENDIS OG POLITIKER	4
1.3 PROBLEMSTILLING.....	7
1.4 PLAN FOR OPPGAVEN	7
KAPITTEL 2: DATA OG METODER	9
2.1 AVGRENSNING AV PERIODE, SJANGER OG MEDIER	9
2.1.1 Mediesjanger.....	10
2.1.2 Periode.....	10
2.2 OVERSIKT - KVANTITATIV INNHOLDSANALYSE.....	11
2.2.1 Koding av analyse materialet.....	11
2.2.1.1 Positiv tendens	12
2.2.1.2 Negativ tendens	12
2.2.1.3 Nøytral tendens	12
2.3 INNSIKT- KVALITATIV INNHOLDSANALYSE	14
2.3.1 Dramaturgi. Hvordan forstå handlingens fremdrift?.....	15
2.3.2 Tekstanalysen.....	16
KAPITTEL 3: OMFANG OG TENDENSER	19
3.1 OMFANG	20
3.2 TENDENS	26
3.3 OPPSUMMERING.....	34
KAPITTEL 4	35
FASE 1: LEDERSTRIDEN PÅ DAGSORDEN IGJEN I DESEMBER	35
4.1 DAGBLADET: LEDERSTRID I KRASSE KOMMENTARER	37
4.2 AFTENPOSTEN: KRITIKK, MEN OGSÅ POLITIKK	43
4.3 DAGSAVISEN: ANONYM SYNSING PÅ NYHETSPLASS.....	47
4.4 VG: ÉN INTENS UKE.....	54
KAPITTEL 5:	58
FASE 2: JANUAR MED KLIMAKS OG KOLLAPS	58
5.1 DAGBLADET: INTENST OG NEGATIVT	59
5.2 AFTENPOSTEN: DET HANDLER OM POLITIKK.....	65
5.3 DAGSAVISEN: JAGLANDSYMPATI OG ANONYME KILDER	68
5.4 VG: ANONYME KILDER OG ØKT DRAMATIKK.....	71
5.5. DAGENS NÆRINGSLIV: RAPPORT FRA SIDELINJEN	74

KAPITTEL 6:	75
FASE 2. EPILOG: TEPPEFALL OG TID FOR ETTERTANKE	75
KAPITTEL 7 SAMMENFATNING OG DISKUSJON AV ANALYSEFUNN	78
7.1 FLOKKDYR I MOBBEKAMPANJE?	79
7.1.1 <i>Var deknningen for voldsom?</i>	79
7.1.2 <i>Det nødvendige ubehag?</i>	82
7.1.3 <i>Flokkyr med dobbelmoral?</i>	85
7.2 JOURNALISTISKE VALG I JAGLANDSAKEN.	87
7.2.1 <i>Mer dramatikk i avisene enn i Arbeiderpartiet?</i>	87
7.2.3 <i>Anonyme kilder</i>	91
7.2.4 <i>Hvor ble det av politikken i politisk journalistikk?</i>	94
KAPITTEL 8 OPPSUMMERING MED KONKLUSJONER	97
8.1 VI KOMMER IGJEN, JA, VI ER HER ALLEREDE	97
LITTERATURLISTE	103
VEDLEGG	106

1. Introduksjon

1.1 Kylling på direkten

Kvelden tirsdag 15. januar benker mange nordmenn seg foran TV- skjermene som vanlig og venter på 18.30- nyhetene på TV2. Nyhetsoppleseren kan melde at Arbeiderpartileders Thorbjørn Jagland tidligere på dagen ble sendt i ambulanse til Rikshospitalet for et illebefinnende. TV2 sender direkte fra plassen foran sykehuset, der reporter Elin Sørsdahl legger ansiktet i alvorlige folder og intervjuer informasjonssjef for Rikshospitalet Trine Lind om Jaglands tilstand. Midt i den alvorstunge direktesendingen bryter et fremmedelement inn i bildet. Bak Sørsdahl flakser en forvokst kylling frem og tilbake i bildet og kakler høylydt: ”Ikke være kritiske! Nå skal vi være snille!” I de tusen hjem sitter folket og gisper sjokkert over Bård Tufte Johansens smakløse stunt. Reaksjonene lar ikke vente på seg:

”Dersom Bård Tufte Johansen vet hva skam er, så burde han skamme seg nå”, sier Generalsekretær Per Edgar Kokkvold i Norsk Presseforbund (Aftenposten Nett 15.1.2002 23:48)

”Et sammenhengende grovt og upassende påfunn” sier TV2 nyhetsredaktør Kjell Øvre Helland. (Aftenposten Nett 15.1.2002 23:48)

”Dette tyder på mangel på respekt og mangel på folkeskikk” sier kulturminister Valgerd Svarstad Haugland (Dagbladet 17.1.2002).

Åpen Posts Bård Tufte Johansen angrer imidlertid ikke for sitt kyllingstunt på TV2s direktesending;

”Bakgrunn for innslaget var at vi syntes Thorbjørn Jagland hadde fått mye pes fra media. Dette hardkjøret hadde nå tydeligvis gått på helsen løs, og vi følte derfor det var nå på sin plass å kommentere det vi opplever som pressens dobbeltmoral. Først plager man noen til de stuper, så står man ved sykesengen og snakker om hvor hardt vedkommende har blitt plaget.” (Aftenposten 17.1.2002)

1.2 Kjendis og politiker

Thorbjørn Jagland har vært politiker i brorparten av sitt liv. Han ble først *kjendis* for alvor da han tok over som statsminister for Gro Harlem Brundtland i 1996. Fra da av var han også fritt vilt i landets medier. Noen avgåtte statsråder og ubetenkte uttalelser senere hadde Jagland utviklet seg til et yndet angrepsmål for Norges journalister. I 1997 sa Thorbjørn Jagland at han ville ta med seg statsministerhatten og gå dersom Arbeiderpartiet ikke fikk mer enn 36,9 prosent oppslutning i Stortingsvalget. Dette stadig

tilbakevendende tallet, 36, 9, er nærmest blitt for en institusjon å regne når det kommer til Arbeiderpartiets historie. Og det var Thorbjørn Jagland som skrev historien – og måtte ta hatten og gå da partiet ikke nådde det på forhånd definerte krav. Sentrumsregjeringen tok Arbeiderpartiregjeringens plass på Stortinget. Etter dette fikk Jagland mye av skylden for det meste som gikk galt i Ap. Og det var ganske mye som gikk galt i Arbeiderpartiet etter det. Stadig dårligere tall på meningsmålingene, færre og færre medlemmer i partiet og politisk vakling. Ap- politikere og media var alle ute etter noen å skylde på for nedgangstiden. Det tok allikevel en stund før spørsmålet om lederskapet dukket opp; burde Jagland byttes ut? Spørsmålet ble for alvor stilt noen uker før kommunevalget i 1999.

VG, Dagbladet og Aftenposten kaster seg inn i debatten og spurte om Thorbjørn Jagland burde gå av og overlate plassen til Jens Stoltenberg. Lokalvalget er det dårligste valget Arbeiderpartiet har gjort på over 70 år. Under 30 pst oppslutning. Mediekjøret varer noen uker ut i september før det roer seg noe. På nyåret 2000 tar pressen opp tråden i lederstriden igjen, og nå kan VG meddele at folket har talt; Dersom Thorbjørn Jagland går og Jens Stoltenberg overtar vil Arbeiderpartiet få 400 000 nye velgere (VG 8.2.2000). En ny medierunde avsluttes med at Jagland trekker seg som statsministerkandidat og parlamentarisk leder 10. februar. Jens Stoltenberg tar over disse posisjonene, og får prøve seg som statsminister allerede i mars. Jagland blir utenriksminister, og fortsetter som leder for Arbeiderpartiet.

Stortingsvalget 2001 er Arbeiderpartiets andre katastrofevalg på kort tid. I forbindelse med valget får partiet og ledelsen mye oppmerksomhet i media, igjen tas lederskapet opp som en årsak til Aps nedgangstider. Det delte lederskapet trekkes frem som en forverrende faktor i så måte. Men det er andre saker som dominerer mediebildet utover høsten, og det er ikke før i desember vi møter Ap og partiets problemer på forsiden av avisene igjen. Den 26. november tar Dagbladet opp tråden fra september med kraftige kritikker mot Ap- ledelsen fra anonyme kilder. Dette markerer startskuddet for en tiuker lang periode med intens mediedekning av situasjonen i Arbeiderpartiet. Den 3. februar annonserer Thorbjørn Jagland at han vil trekke seg som partileder på neste landsmøte.

Fra Thorbjørn Jagland tok over etter Gro Harlem Brundtland i 1997 til han kastet inn håndkleet i februar 2002 har han vært igjennom flere medierunder. Underveis har han

hevdet at mediene har vært ute etter ham, ja til og med at VG startet en kampanje for å få ham kastet som statsministerkandidat.

De fleste husker den siste medierunden med Thorbjørn Jagland i desember 2001 og januar 2002. Grunnen til at folk husker akkurat denne runden, er kanskje fordi partilederen ble lagt inn på Rikshospitalet for et illebefinnende mens det raste som verst i media. Påfølgende kyllingepisoder samt debatter i TV og avisene om media hadde vært for hardhendt med Jagland gjorde også sitt for å sette spor i de norske sinn. Allikevel var det ingen som ropte på en ordentlig debatt om medieetikk. Det ble ingen ordentlig debatt med krav om granskning av TV eller aviser for måten de håndterte og formidlet lederstriden på. I tillegg til at det var en generell oppfatning om at media hadde vært noe hard mot Thorbjørn Jagland i denne perioden var det andre medieetiske emner som kom på agendaen i januar 2002. Som vi skal se var det også i denne medierunden en utstrakt bruk av anonyme kilder i avisdekningen. Debatten rundt bruk av anonyme kilder i politisk journalistikk var et emne i flere leserinnlegg i avisene både i desember 2001 og januar 2002, der blant annet Sigurd Allern var en ivrig debattant. Dette temaet tar Allern også opp i *Flokkdyr på Løvebakken* (2001), der han blant annet diskuterer bruk av anonyme kilder i en tidligere medierunde med Thorbjørn Jagland i sentrum. Pressen selv mente naturligvis at de ikke hadde tråkket noen på tærne under dekningen av lederstriden. Kritikker mot pressens bruk av anonyme kilder falt ikke i god jord hos journalistene:

”Uten bruk av kildesamtaler ville ikke offentligheten fått kjennskap til maktkampene. Dess mer journalistene får rede på, dess mer tilflyter leserne og offentligheten. Det er ikke alltid like vakkert, men det har maktkamp aldri vært.”
(Dagsavisen 5.1.2002)

Mange journalister var heller ikke enige i påstandene om at pressen hadde vært brutale med partilederen. I Dagsavisen hevder Anders Bjartnes at Jagland ikke er et medieoffer, men at partilederen er ”Skapt for oppslag”:

”Han har vært leder i Ap siden 1992, statsminister og utenriksminister. Det ville vært en grov unnlatesynd om ikke pressen skulle fulgt ham tett.” (Dagens Næringsliv 19.1.2002)

Generalsekretær Per Edgar Kokkvold i Norsk Presseforbund er noe mer bombastisk i sitt svar til kritikerne:

”Mediene må også tåle kritikk. Men når det gjelder striden i Ap., har mediene formidlet en maktkamp. Og når dette har virket ekkelt og utrivelig, så er vel det fordi denne maktkampen er ekkel og utrivelig” (VG 16.1.2002)

1.3 Problemstilling

Oppgaven er case-basert og jeg skal se nærmere på hvordan pressen dekket lederstriden i Arbeiderpartiet i desember 2001 og januar 2002, heretter referert til som *Jaglandsaken*. I oppgavens hovedproblemfelt ligger altså følgende tema:

Hvordan ble Jaglandsaken dekket i sentrale deler av norsk presse i perioden desember 2001 og januar 2002?

Prosjektet skal også gi svar på følgende underspørsmål: Holdt journalistene seg inne med god presseskikk i sin fremstilling av Jaglandsaken? Her ønsker jeg blant annet å gå nærmere inn på etiske problemstillinger som kretser rundt pressens bruk av anonyme kilder i deknings av saken. Videre drøfter jeg pressens flokkdyrtendenser og tendenser til å fokusere på personsandaler i politisk journalistikk.

Emnet Thorbjørn Jagland i mediene er noe utforsket i tidligere prosjekter, blant annet i Kjersti Thorbjørnsruds hovedoppgave *Vilje til makt*. Her stiller Thorbjørnsrud spørsmålsteget ved hvordan norske journalister definerer og begrunner sin yrkesrolle, og utforsker grensene for hva en norsk journalist kan gjøre. Dette illustreres ved det hun kaller ”Jaglandsaken” i avisene VG, Aftenposten og Dagbladet. Thorbjørnsrud tar for seg den siste uken før kommunevalget i 1999 i sin analyse.

Sigurd Allern tar også for seg medienes behandling av Thorbjørn Jagland i *Flokkdyr på Løvebakken*, men her er det perioden forutfor Jaglands avgang som statsminister som er i fokus. Allern spør seg om Jagland ble mobbet til å gå av norske medier, og i hvilken grad mediene derfor fungerer som politiske aktører. I en kvantitativ innholdsanalyse tar Allern for seg VG, Dagbladet, Aftenposten, Dagsavisen, Bergens Tidende og Dagens Nyheter og vurderer negativiteten i avisenes dekning i perioden september 1999 til februar 2000.

1.4 Plan for oppgaven

I kapittel 2 vil jeg gjøre rede for metodevalgene i oppgaven og avgrensningen av prosjektet. I kapittel 3 presenteres den kvantitative innholdsanalysen i oppgaven. Dette kapittelet skal by på en oversikt over analyseperioden, og vise omfanget av deknings av

lederstriden i perioden. I de tre påfølgende kapitlene presenterer jeg den kvalitative innholdsanalysen i oppgaven. Kapittel 4 tar for seg første fase av analyseperioden, det vil si desember 2001. Kapittel 5 og 6 tar for seg den andre fasen av analyseperioden, januar 2002. I kapittel 7 vil jeg oppsummere den kvalitative analysen og drøfte hovedtemaene i prosjektet. Kapittel 8 avslutter og konkluderer prosjektet.

Kapittel 2: Data og Metoder

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for mine metodevalg i oppgaven og begrunne avgrensning av prosjektet. Jeg har hovedsakelig brukt kvalitative metoder i denne oppgaven. Den kvalitative analysen er bærebjelken i oppgaven, og skal by på innsikt i *hvordan* deknningen av Thorbjørn Jagland forløp seg. For å belyse saken fra et annet ståsted valgte jeg imidlertid også å benytte meg av kvantitativ innholdsanalyse. Dette ble en viktig del av prosjektet fordi det tallfester omfanget av mediedekningen og gir en oversikt over perioden.

2.1 Avgrensning av periode, sjanger og medier

Jeg valgte å avgrense utvalget til fem landsdekkende aviser; VG, Dagbladet, Aftenposten, Dagsavisen og Dagens Næringsliv. Avisene i utvalget skiller seg fra hverandre både når det gjelder format og innhold, så jeg forventet meg også noe ulike resultater fra analysen av hver enkelt avis. Det hadde naturligvis vært hensiktsmessig å analysere flere aviser, men for å kunne gå i dybden i hver enkelt avis måtte jeg begrense det til noen få, men viktige, aviser.

Dagbladet og VG var naturlige valg fordi de er to av landets største aviser. Ikke minst var det interessant å sammenlikne Dagbladet og VGs dekning av saken. Dagbladet er kjent for sitt politiske kommentar- og nyhetsstoff og er interessant av den grunn. VG kjørte lederstrid i stor stil i forbindelse med kommunevalget 1999. Kjersti Thorbjørnsrud undersøker i sin hovedoppgave hvorvidt det forelå en politisk agenda bak avisenes dekning av Thorbjørn Jagland i nettopp denne perioden. Her sammenlikner hun VG med Dagbladet og Aftenposten:

”VGs dekning er mer entydig negativ og massiv enn artiklene i Dagbladet og Aftenposten” (Thorbjørnsrud: 2001)

Aftenposten var et like naturlig valg da denne avisen også en av Norges største aviser. I tillegg er den en abonnementsavis og er format- og innholdsmessig annerledes fra de to første. Aftenposten trykker mye bakgrunnsstoff om norsk politikk, men var de villige til å grave litt dypere i denne saken og konsentrere seg mer om politikk enn personstrid? Ville de vinkle saken annerledes enn for eksempel VG og Dagbladet?

Det var viktig i forhold til analysen å inkludere Dagsavisen blant annet fordi dette i

partipressens dager var regnet for å være Arbeiderpartiets talerør. Avisen dekker fremdeles mye av Arbeiderpartiets politikk. Ville dette gi seg utslag i at avisen var noe mer vennlig innstilt overfor partiledelsen enn de andre avisene? Det at avisen vanligvis er vennlig innstilt overfor Arbeiderpartiet behøver ikke bety at Thorbjørn Jagland vil få mindre hard medfart der enn i andre aviser.

Dagens Næringsliv er ansett for å være næringslivets avis i Norge, og kjører som regel lite nyhetsstoff av politisk art. DN trykker allikevel en del kommentarer om Norges politiske liv, og jeg forventet meg at en så stor sak også ville få plass i avisens nyhetsspalter. Hvor mye spalteplass var Dagens Næringsliv villig til å gi en slik sak, og ville de presentere saken med en annen vinkling enn de andre avisene?

2.1.1 Mediesjanger

Hvorfor har jeg kun valgt aviser som analyseenheter i oppgaven? Det hadde naturligvis både vært relevant og interessant også å analysere TV-reportasjer som omhandlet lederstriden i Arbeiderpartiet i perioden. Både NRK og TV2 hadde mange reportasjer om Jagland og Arbeiderpartiet, og kritikken i etterkant gikk like mye til TV som til aviser. TV2 hadde kameramenn i buskene utenfor Jaglands hus i Lier, og TV-team fulgte ham fra morgen til kveld i de mest intense periodene. TV var et viktig medium i denne saken og er generelt et viktig og troverdig medium. Til syvende og sist ble det allikevel for omfattende å skulle analysere alle TV-reportasjene om Jagland og Arbeiderpartiet. Jeg ønsket å gå i dybden av avisdekningen, og da var det simpelthen ikke plass til en utførlig analyse av TV-reportasjer i tillegg.

2.1.2 Periode

Det var i forbindelse med lokalvalgkampen i 1999 at mediepresset mot Thorbjørn Jagland virkelig startet. De tre påfølgende årene vekslet mediene mellom intens og ingen dekning av Jagland og hans stilling i Arbeiderpartiet. Det hadde vært et altfor omfattende arbeid å skulle analysere tre hele års avisartikler. Jeg ønsker å se nærmere på perioden forutfor Thorbjørn Jaglands avgang som partileder i februar 2002, altså den siste lederstridrunden i mediene med Jagland i hovedrollen. Avisene i utvalget ofret mye spalteplass på partilederen i denne perioden, og startskuddet gikk like før jul. Saken ble i TV og aviser omtalt som "Lederstriden i Arbeiderpartiet" og "Maktkampen i Arbeiderpartiet". Perioden jeg har valgt ut strekker seg fra desember 2001 og ut januar

2002. I denne perioden pågikk det også en debatt blant medievitere og journalister via leserinnlegg og kronikker i avisene om hvorvidt presseetikken ble overholdt i deknings av lederstriden i Ap. Denne debatten fortsatte i avisene en god stund etter stormen rundt Thorbjørn Jagland hadde lagt seg.

2.2 Oversikt - Kvantitativ innholdsanalyse

For å gi en best mulig oversikt over pressedekningen av Jaglandsaken i denne perioden, har jeg foretatt en kvantitativ innholdsanalyse. Det vil si en nøytral og systematisk innholdsanalyse av avisartiklene. At analysen er nøytral vil si at man søker å holde enkeltforskerens skjønn ute under analysen av materialet. Med at analysen er systematisk menes at det utarbeides mer entydige regler for hvordan analysematerialet skal bearbeides. (Østbye, m.fl.: 2002). På bakgrunn av resultatene jeg fant i den kvantitative analysen delte jeg analyseperioden inn i to faser. Perioden deler seg klart inn i to, med juleuken som en pauseuke mellom desember og januar. Fase 1 strekker seg fra 26. november til 31. desember, og Fase 2 går fra 1. januar til 3. februar.

I første omgang talte jeg artikler, kommentarer, ledere, førstesideoppslag og overskrifter i avisene i utvalget. Videre fant jeg et kodesystem jeg kunne bruke for å få tallfestet den negative deknings av partilederen.

2.2.1 Koding av analysematerialet

Det var nødvendig å finne et sett med generelle regler å kode analysematerialet etter. Jeg valgte å bruke Sigurd Allerns metode fra "Flokkdyr på Løvebakken", med noen få justeringer som var nødvendige i forhold til mitt prosjekt. Dette spesifiseres nedenfor. Allern analyserer avisartikler i tidsrommet 15.9 - 16.10 i 1999, og fra 11.1 - 10.2 2000, og søker i denne analysen å finne ut hvor stor rolle mediene spilte i det han kaller "Jaglands fall". Det vil si det at Thorbjørn Jagland trakk seg som statsministerkandidat i februar 2000.

Allern koder alle artiklene han finner som tar opp lederstriden i Arbeiderpartiet inn i tendens overfor partilederen:

“Artiklene er, i tillegg til emne og sjanger, kodet i forhold til en annen variabel, nemlig *tendens* med hensyn til Jagland og lederstriden. Denne variabelen har tre verdier, positiv, negativ og nøytral.” (Allern 2001: 203)

Ved å bruke Allerns mønster fikk jeg bedre kartlagt omfanget av den negative pressedekningen. Like viktig for å få et riktig perspektiv på avisenes dekning av Arbeiderpartikrisen, var å få et mer konkret tall på hvor mye *positiv* dekning det var i perioden¹.

2.2.1.1 Positiv tendens

Positive artikler har som hovedtendens at de forsvarer Thorbjørn Jagland eller uttrykker sympati for partilederen og hans synspunkter. Under positive artikler regnes også positive meningsmålinger med kommentarer og intervjuer med partifeller eller andre som støtter ham. For at materiale skulle ende opp i denne kategorien måtte innholdet være eksplisitt positivt. Det holdt ikke med *fravær* av negative kommentarer om partilederens person eller posisjon. Artikler der hovedtendensen var en positiv holdning til et fortsatt delt lederskap i Arbeiderpartiet regnet jeg også som positive. Dette fordi det i perioden aldri forelå flere alternativer til løsning på lederproblemet enn de følgende to: Enten sitter Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland sammen i ledelsen som før, ellers trekker Jagland seg og Jens Stoltenberg blir eneste leder for partiet.

2.2.1.2 Negativ tendens

Hovedtendensen i den negative kategorien er artikler som angriper partilederen personlig eller politisk. Jeg har også plassert artikler som er negative til delt lederskap i Arbeiderpartiet - uten å være uttrykt negative til Jagland - i kategorien negativ. Dette fordi Thorbjørn Jagland trakk seg som statsministerkandidat i 2000 og ga klart uttrykk for at han ikke ville bli statsminister igjen. Det å argumentere mot delt lederskap blir det samme som å argumentere for Jaglands avgang. Artikler som uttrykte et ønske om Jens Stoltenberg som ny leder i Ap falt derfor også under Negativ. Artikler som presenterer meningsmålinger som viser Jaglands synkende popularitet hos folket falt også i denne kategorien.

2.2.1.3 Nøytral tendens

Det bød på flere problemer og lengre vurderinger enn ventet å plassere artikler i den

¹ I første omgang benyttet jeg meg av bibliotekets mikrofilmapparater til dette arbeidet. Siden søkte jeg i A-tekst og skrev ut det jeg fant av materiale der. VG er ikke tilknyttet A-tekst, men har sin egen søkemotor i nettutgaven av avisen. A-tekst har heller ikke Dagsavisens artikler før 2002, så disse og de andre artiklene jeg ikke fant i søkemotoren på grunn av søkeproblemer kopierte jeg fra Nasjonalbibliotekets mikrofilmapparater.

nøytrale kategorien. I hovedsak skal artiklene i denne kategorien være balanserte og informative reportasjer, og overskrift eller ingress skal ikke gi et klart negativt eller positivt preg. Alt materiale der journalisten tok stilling til spørsmålet om delt lederskap/ikke delt lederskap ble utelukket fra denne kategorien. Dette fordi det å ta stilling til dette spørsmålet betyr også å uttrykke støtte enten til Jens Stoltenberg eller til Thorbjørn Jagland.

”Det fantes naturligvis også noen artikler der journalisten rapporterte og kommenterte uten å ta klar stilling til saken, og disse artiklene havnet i den nøytrale kategorien” (Allern 2001:

Jeg valgte å gjøre noen justeringer i forhold til Allerns mønster. Allern plasserte intervjuene med Thorbjørn Jagland i den positive kategorien sammen med annet stoff som uttrykker sympati for partilederen. Jeg valgte isteden å vurdere intervjuene med Jagland og kategorisere dem på lik linje med nyhetsartiklene, da jeg oppdaget underveis hvor negativt et intervju kan fremstå dersom journalisten ønsker det. Selv om Jagland får uttale seg er det ikke dermed sagt at intervjuet fremstår som positivt i avisen. Et intervju kan redigeres, og hele seksjoner med spørsmål og svar fjernes, slik at bare det negative står igjen og avisleseren sitter igjen med et negativt inntrykk av intervjuobjektet.

Dette ble kategorisert i avisene: Artikler, kommentarer, ledere og overskrifter. Avisenes leserinnlegg ble litt for personlige innslag, så jeg valgte å se bort fra dem. Avisen kan riktig nok velge ut leserinnlegg som vekker oppmerksomhet og passer inn med avisens ønskede profil i saken, men jeg valgte allikevel å utelate disse. Jeg ønsket også å kartlegge i detalj hva slags førstesideoppslag lederstriden fikk i analyseperioden. Forsiden av avisen er tross alt det første som møter publikum, og mange husker at denne saken preget forsiden på de største avisene over en lang periode. Det var viktig for meg å få kartlagt omfanget av dette. Jeg brukte Allerns kodemønster også her.

Noen overskrifter faller rett inn i kategorien negativ. VGs forside 19. desember 2001 er et godt eksempel: “Mister grepet”. Denne overskriften er helt tydelig negativ overfor partilederen. Inn under negativ faller imidlertid også overskrifter som denne: “Grethe Fossum: Ap må ha bare en sjef”. (Dagbladet 4. 1.2002) Det å sette et negativt stempel på delt lederskap i Ap i denne perioden er det samme som å si at Thorbjørn Jagland bør gå av.

Det dukket også opp forsideoppslag som hadde klar positiv tendens i forhold til Thorbjørn Jagland i denne perioden, eksempel på VGs forside 20. desember 2001: “Vil slåss for Jagland”. Forsider som ikke uttrykte eksplisitt støtte overfor Jagland, men som var negative overfor Jens Stoltenberg falt også i kategorien positiv. Avisene i utvalget skapte selv en slags “enten - eller”-holdning til lederstriden i Arbeiderpartiet. Var man positiv overfor Stoltenberg betød det også at man var negativ overfor Jagland og omvendt.

2.3 Innsikt- kvalitativ innholdsanalyse

Den kvalitative innholdsanalysen skal by på en dypere innsikt i hvordan dekningen av lederstriden forløp seg gjennom analyseperioden. Mens den kvantitative analysen kun belyser spørsmål om omfang og tendens, vil den kvalitative analysen se på en rekke journalistiske og medieetiske spørsmål. Pressen fikk kritikk av publikum for måten de håndterte lederstriden på som ikke bare gikk på selve omfanget av artikler og førstesideoppslag. Debatten gikk rundt i det ganske land; hadde media vært for hardhendt med partilederen? I tillegg var det debatt via leserinnlegg i avisene som gikk på kildekritikk. Sigurd Allern var en ivrig debattant i så måte, han var en av flere deltagere i en etterhvert ganske opphetet debatt om avisenes bruk av anonyme kilder i lederstriden og følgene av dette.

I den kvalitative analysen delte jeg analyseperioden inn i tre akter, etter Martin Eides mønster. (Eide 1987) I akt 1 ligger oppstarten til denne perioden, tråden tas opp fra forrige runde med lederstrid i mediene. Akt 1 består som Fase 1, av perioden 26. november til 31. desember 2001. Akt 2 og 3 strekker seg over tilsvarende periode som Fase 2, det vil si januar 2002. Akt 2 starter i begynnelsen av januar når lederstriden igjen blir et tema i Norges aviser og ender i den dramatiske innleggelsen av Thorbjørn Jagland 15. januar. Da beveger vi oss over i den avsluttende Akt 3, som er fasen for nedtrapping og ettertanke.

Grunnen til at jeg også velger å dele perioden inn i akter er at analyseperioden dramaturgisk sett har *tre* komponenter, ikke to som da jeg delte inn i faser på bakgrunn av den kvantitative analysen. 1. akt byr på anslag og presentasjon av konflikten og 2. akt byr på fordypning og konfliktopptrapping. I 3. akt kommer konfliktoppløsning og nedtoning av saken. (Fougner, Søbstad 1990: 55) Den kvalitative analysen består av to

hovedkomponenter. Først og fremst analyserte jeg språk og bildebruk i hver enkelt artikkel. Den andre komponenten i analysen var dramaturgien i lederstriddekningen.

2.3.1 Dramaturgi. Hvordan forstå handlingens fremdrift?

”Dramaturgi dreier seg helt enkelt om hvordan man forteller en historie slik at den fenger publikum. Dramaturgiens grunnprinsipper og teknikker er redskaper til hjelp for den som vil nå frem med et budskap gjennom kunstneriske uttrykksmidler” (Bech Karlsen 1984: 152)

Etter å ha vært igjennom alle artiklene med lupe flere ganger kunne jeg trekke meg litt tilbake og se perioden over ett. Jeg kunne da spørre meg selv; Hva driver dette dramaet fremover i avisene i utvalget? Den enkelte artikkel eller kommentar om lederstriden står ikke alene og isolert, men fungerer sammen med de andre artiklene i perioden. Hvem regisserte dette dramaet? Var det noe som skjedde i Arbeiderpartiet som gjorde at pressen vendte sine øyne dit igjen i desember? Eller var det pressen selv som sørget for at saken ble gjenopptatt? Og hvordan ble ”handlingen” drevet videre fremover etter dette? Martin Eide drøfter hvordan handling drives fremover i media:

”Som vi har sett i drøftingen av medias dagsordenfunksjon, så går medias rolle langt videre enn til å informere om det som skjer *på* scenen. Massemedia kan være en medspiller, eller enda klarere: media kan fungere som iscenesetter og dramaturg. Ja, i enkle tilfeller *er* massemedia scenen der handlingen – dvs. konflikten – utspilles.” (Eide 1984: 106)

Ved å bruke dramaturgi som verktøy når jeg analyserte teksten fikk jeg et godt innblikk i hva slags knep journalistene brukte for å fenge publikums oppmerksomhet i løpet av analyseperioden. Hva slags scener skaper journalistene i sin fremstilling av saken, og hvordan drives handlingen fremover gjennom miljøskildringer og sceneoppbygging? (Hultén 2000)

I tillegg til å undersøke hvordan handlingen ble drevet fremover, ønsket jeg å få frem karakteristikkene pressen tillia hovedrolleinnehaveren, Thorbjørn Jagland. Jens Stoltenbergs rolle i handlingen var også viktig å få frem. Hvor mye bidro pressen til å skape deres ulike roller i handlingen, og var dette felles for alle avisene i utvalget? Hvordan knytter pressen dramaet til de to hovedpersonene? I tillegg var det andre på rollelisten i lederstriden, noen navngitte og noen anonyme. Var det noen av disse som var avgjørende for hvordan handlingen utviklet seg?

Her, som i den kvantitative analysen, var det interessant å se etter likheter og forskjeller mellom avisene i utvalget. Følger de alle samme linje, eller er det noen av avisene som legger seg litt utenfor det rådende mediebildet av konflikten? Hvordan gjør de i så fall dette? Eksempelvis kunne man kanskje forvente at Dagsavisen ville være mer positiv til Ap-ledelsen enn de andre avisene i utvalget. Fra partipressens dager var jo Dagsavisen Arbeiderpartiets avis, og selv om det ikke er tilfelle i dag er avisen fremdeles regnet for å være noe Arbeiderpartivennlig. VG har tidligere fått kritikk for å være hard med Thorbjørn Jagland, og også blitt beskyldt av partilederen selv for å drive en kampanje for å få ham avsatt.

2.3.2 Tekstanalysen

Tekstanalysen skal forklare hvordan helheten henger sammen, og trekke tråder fra mikro til makronivå. Det var en rekke ting jeg så etter i tekstanalysen: Jeg ønsket blant annet å finne ut i hvilken grad journalistene benyttet seg av anonyme kilder i deknningen, og hvordan disse ble brukt og introdusert i teksten. Dette var et emne under forrige medierunde med Thorbjørn Jagland, og spesielt VG fikk kritikk for sin utstrakte bruk av anonyme kilder den gang (Allern 2001). I min analyseperiode dukket de anonyme Ap-politikerne opp igjen, og uttalte seg villig til avisene. Igjen ble det en debatt i mediene rundt kildekritikk og anonyme kilder. Jeg var ute etter å finne ut hvilke aviser som brukte anonyme kilder oftest og hvordan de gjorde dette. I en analyse Sigurd Allern gjorde av 6 norske aviser (VG, Dagsavisen, Aftenposten, Dagens Næringsliv, Dagbladet og Bergens Tidende) viste det seg at det var VG og Dagens Næringsliv som i størst grad benyttet seg av anonyme kilder (Allern 2001).

Hvordan de brukte kildene var også viktig. Sigurd Allern deler inn kilder etter Ekecrantz og Olssons metoder (Allern 2001: 221) (Ekecrantz og Olsson 1991). Her deles de inn etter fremtredelsesformer og rolletyper. Med andre ord; hva slags informasjon gir kildene, og hvordan henviser avisene til sine anonyme kilder. Dette vil jeg utdype i selve analysen.

I tillegg ville jeg se på hvordan journalistene introduserte kildene sine. Hva slags forhold til partiet og partilederen for den anonyme ble beskrevet for å oppnå en effekt hos leseren? Eksempelvis kan journalister bruke vendinger som disse: ”Kilder sentralt i Arbeiderpartiet” eller ”blant Jaglands nærmeste støttespillere”. Jo mer sentralt og jo

nærmere partilederen kilden er, desto tyngre veier utsagnet hans eller hennes. Det at en anonym kilde nær Thorbjørn Jagland er villig til å røpe noe om forholdene sentralt i partiet kan i visse tilfeller brukes av avisene som en saftig nyhet i seg selv.

I tekstanalysen så jeg også etter hvordan rollene ble skapt i språket. Ble Stoltenberg og Jagland beskrevet med ulik språkføring? Et eksempel er hvordan de to tiltales i teksten. Brukes det fornavn eller etternavn på dem, og hvordan påvirker det teksten dersom avisene bruker kun fornavn på den ene og bare etternavn på den andre? Hva slags metaforer brukes når det dreier seg om Jagland, og hva slags metaforer brukes når det dreier seg om Stoltenberg. Språkbruken rundt de to skaper ulike bilder av hva slags personer de er og hva slags roller de har i handlingen.

En konflikt av denne typen er drømmemateriale for mediene. At Norges største politiske parti er i hardt vær er i utgangspunktet godt stoff for norsk presse. I tillegg serveres det her en intern konflikt mellom to meget kjente politikere. Lenge hadde pressen spekulert i hva som var årsaken til Arbeiderpartiets nedgangstider, og det delte lederskapet ble gjentatte ganger dratt frem som et problem for partiet. Den angitte konflikten mellom Jagland og Stoltenberg ble melket for det den var verdt i pressen. Om aksentuering av konflikter i politisk journalistikk sier Martin Eide:

”For å knytte oppmerksomhet til den politiske scene betones ofte konflikter sterkt i massemedias dekning av det som foregår på denne scenen” (Eide 1984: 106)

Jeg har sett på hvordan avisene fokuserer på konfliktbildet mellom Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland i analyseperioden. I hvilken grad forsterker pressen dette bildet, og hvordan bruker de i så fall språk og bilde for å gjøre dette?

Ettersom tekstanalysen i seg selv er så omfattende ble analysen av selve fotografiene noe nedprioritert. Det er naturligvis viktig med bilder i avisene, de er en del av teksten og kan være ganske sterke virkemidler. Jeg har imidlertid ikke utelatt bildene fra analysen. Hver gang jeg har kommet over bilder som spiller en stor rolle i teksten har jeg naturligvis analysert og kommentert disse. Bildene har hele tiden vært med i analysen, og mange spiller en stor rolle i journalistenes oppbygging av aktørenes rollebilder. Bildene er behandlet som en del av teksten. Karikaturene er også nøye vurdert og kommentert der de spiller inn og påvirker helheten i teksten – noe de jo ganske ofte gjør. Karikaturer er

overdrevne og som regel tegnet med en snert av ironi, og kan gjøre et sterkt inntrykk der de står ved siden av en tekst.

Kapittel 3: Omfang og tendenser

10. september 2001 er det Stortingsvalg i Norge. Når alle stemmer er talt opp viser det seg at Arbeiderpartiet får rekordlav oppslutning. Men norsk presse rekker ikke å summe seg etter Stortingsvalget før nyheten om terrorangrepene i USA slår inn over landet. Hele høsten 2001 er mediebildet preget av angrepet på World Trade Center 11. september og følgene av dette. Det er ikke levnet mye spalteplass til Arbeiderpartiet denne høsten.

Men i desember 2001 er det norske folk nok en gang vitne til at Ap- leder Thorbjørn Jagland er i mediernes søkelys. Det hele kommer som en forsinket reaksjon på Arbeiderpartiets dårlige resultater i valget tidligere på høsten, og nå skal skyld fordeles. Hvorfor går det så dårlig med Ap? Nå er Arbeiderpartiet plutselig i fokus igjen, og pressen mener Thorbjørn Jagland må ta støyten for det dårlige valget i september. Pressen tar opp et gammelt betent emne; Er det delte lederskapet årsak til at Arbeiderpartiet gjør det så dårlig? Hvis det var *en* leder, ville også partiet bli mer enhetlig og kunne komme seg opp i toppen av norsk politikk igjen? Når partisekretær Solveig Torsvik går av 11. desember og overlater plassen til Martin Kolberg finner pressen sprekken i Ap- muren. Anonyme Ap- politikere mener skiftet av partisekretær var et kupp, og særs dårlig håndtert av ledelsen i partiet. Nå tas det delte lederskapet opp i mediene for alvor, og anonyme Ap- politikere hevder det ikke fungerer med to ledere i partiet. Konklusjonen i norsk presse er at en av dem må gå. Ettersom Thorbjørn Jagland før har sagt til mediene at det er uaktuelt å bli statsminister igjen – men fremdeles vil være partileder, er det duket for lederstrid – i alle fall i mediene. Selv om Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland gang på gang hevder at samarbeidet mellom dem fungerer fint, dukker ordene ”lederstrid” og ”maktkamp” stadig oftere opp i aviser og TV- nyheter.

Mot midten av desember er saken førstesideoppslag i de fleste avisene i Norge. I en periode som strekker seg over nesten to uker raser saken i VG, Dagbladet, Aftenposten og Dagsavisen. I julen ser det ut til at pressen nesten har glemt Thorbjørn Jagland og Arbeiderpartiet. Hele juleuken nevnes ikke saken med ett ord i Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv og Dagsavisen. Det er bare VG som finner det bryet verdt å ofre to artikler på lederstrid. Etter jul kommer nok en rolig uke for Thorbjørn Jagland. Årets andre uke derimot, går dekningen av lederstriden i Arbeiderpartiet igjen i taket. Nok en

gang ser vi to uker der dette er øverst på pressens dagsorden, og Thorbjørn Jaglands ansikt er på forsiden i alle avisene. Dette er analyseperiodens klimaks, og det hele kulminerer i partilederens illebefinnende tirsdag 15. januar. Jagland legges inn på Rikshospitalet, men saken raser videre i pressen –vel og merke med en noe annen tone. Uken etter er lederstriden dødd ut i avisene, Jaglands kollaps er lederstridens kollaps. Søndag 3. februar sier Thorbjørn Jagland til Dagbladet at han vil trekke seg som partileder på Ap- landsmøtet i november.

I første del av dette kapittelet vil jeg vise omfanget av lederstriddekningen i analyseperioden. Annen del av kapittelet vil handle om analysematerialets tendens. Her vil jeg presentere grafer som viser hvor mye negativ, positiv og nøytral dekning avisene i utvalget sto for i perioden.

3.1 Omfang

I denne delen av kapittelet vil jeg gi en oversikt over det totale antall artikler, kommentarer, ledere, forsider og overskrifter i perioden. Jeg vil også vise hvordan dette fordeler seg på de ulike avisene i utvalget for å bemerke eventuelle likheter eller forskjeller mellom avisene. Tidsperioden er i figurene delt opp i uker:

Uke 1: 26. november til 2. desember.

Uke 2: 3. desember til 9. desember

Uke 3: 10. desember til 16. desember

Uke 4: 17. desember til 23. desember

Uke 5: 24. desember til 30. desember

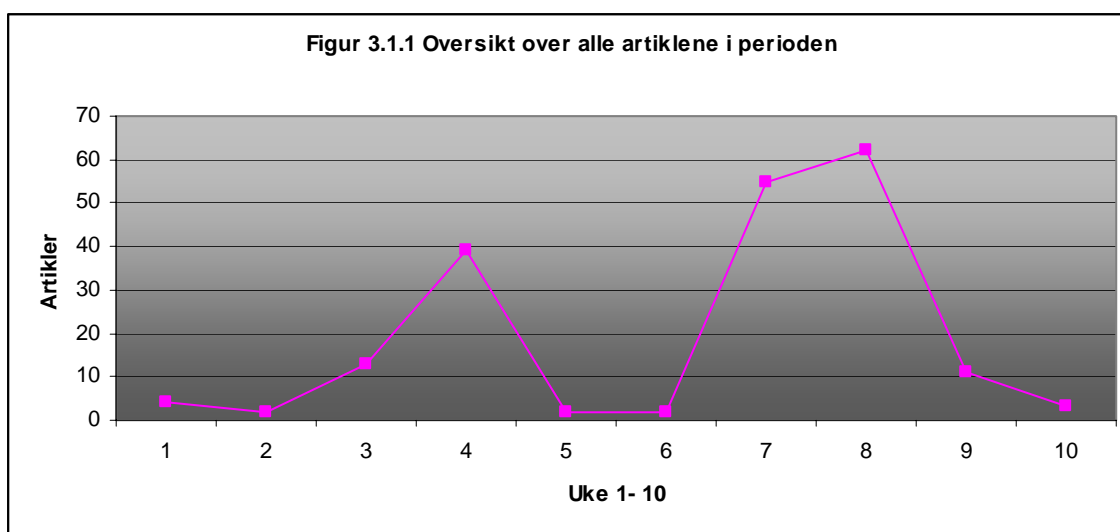
Uke 6: 31. desember til 6. januar

Uke 7: 7. januar til 13. januar

Uke 8: 14. januar til 20. januar

Uke 9: 21. januar til 27. januar

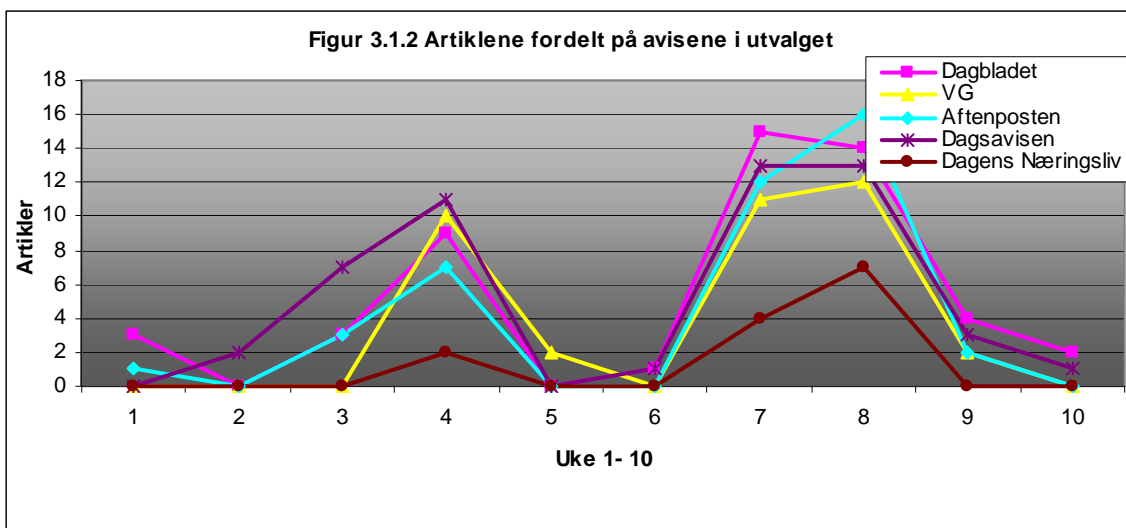
Uke 10: 28. januar til 3. februar

Figur 3.1.1 viser hvordan analyseperioden forløper seg fra uke 1 til uke 10. Jeg har samlet alle artiklene i en figur for å vise det totale omfanget av artikler i perioden. Vi ser at deknningen av lederstriden har to topper, en i fase 1 og den neste i fase 2. Disse fire ukene er de mest intensive ukene i analyseperioden. I uke 3 er det partisekretær Solveig Torsviks avgang som får hjulene til å rulle i pressen. Anonyme kilders avslørende betroelser til pressen om splittende maktkamp i ledelsen sørger for at historien holdes varm. I uke 4 er det hele 39 artikler om lederstrid til sammen avisene i utvalget.

Ukene 5 og 6 kommer som en time-out i analyseperioden, vi får to uker med nærmest total stillhet rundt saken før startskuddet for Fase 2 går. Uke 5 er juleuken, det kan være en av forklaringene på at det stormer litt mindre rundt Arbeiderpartiet og partilederen akkurat da. Uke 6 er den første uken i 2002, og også denne uken er det lite lederstrid i avisene. I uke 7 går plutselig deknningen i været igjen, og nå har pressen fått blod på tann. Det er Thorbjørn Jagland selv som tar kontakt med pressen i uke 7. Jagland arrangerer en pressekonferanse om ledersituasjonen i Arbeiderpartiet på egen hånd. Det er nå deknningen for alvor går i taket, og stoffet består stort sett av pressens reaksjoner på Jaglands utspill i pressekonferansen. Thorbjørn Jagland lover på dette tidspunktet en avklaring på lederstriden påfølgende mandag, og dette skaper bruduljer i partiet og skriverier i avisene. Uke 7 byr på mer lederstriddekning jo lenger ut i uken vi kommer. Til sammen skrives det 55 artikler om lederstriden i Ap denne uken.

Når vi kommer til uke 8 er saken på alle forsider og høyt på avisenes agenda. Vi finner hele 62 artikler i avisene i utvalget om lederstriden denne uken. Tirsdag i uke 8 får Thorbjørn Jagland et illebefinnende og legges inn på Rikshospitalet. Nå erstattes dekning av lederstrid med dekning av syk partileder. Nå går dramaet mot slutten, enda det fremdeles ikke er dukket opp noen løsning på Arbeiderpartiets lederproblemer. Thorbjørn Jaglands kollaps er lederstridens kollaps i mediene. I uke 9 og 10 stilner stormen helt, og saken dør sakte men sikkert ut. Fra 62 artikler i uke 8 raser deknningen ned til 11 artikler i uke 9 og tre artikler i uke 10. I løpet av analyseperiodens 70 dager, trykker avisene i utvalget til sammen 193 artikler om lederstriden.

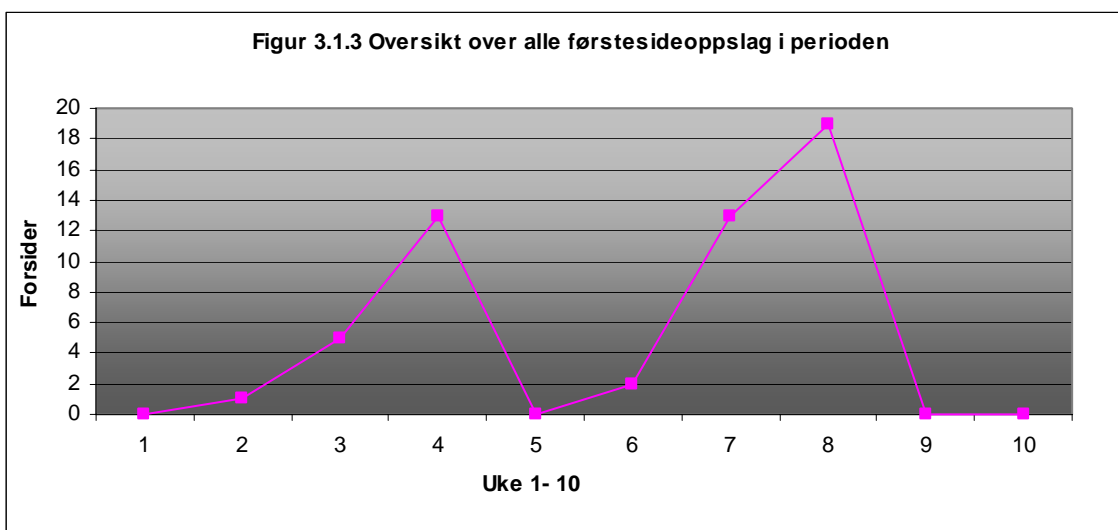

Figur 3.1.2 viser hvordan artiklene fordeler seg på avisene i utvalget. Poenget med denne grafen er å se i hvilken grad avisene i utvalget skilte seg fra hverandre når det gjaldt omfanget av dekning av lederstrid og hvordan dekningen var fordelt på de ti ukene. Grafen viser imidlertid hvor *likt* kurven går for de forskjellige avisene. Det er bare en avis som skiller seg radikalt fra de andre, og det er Dagens Næringsliv. DN viser minimal interesse for lederstriden i Ap, og trykker kun 13 artikler om lederstrid gjennom hele perioden. Allikevel følger den kurvene til de andre avisene, bare i en mindre skala. Alle avisene i utvalget har de samme toppene i uke 3 og 4, og deretter i uke 7 og 8.

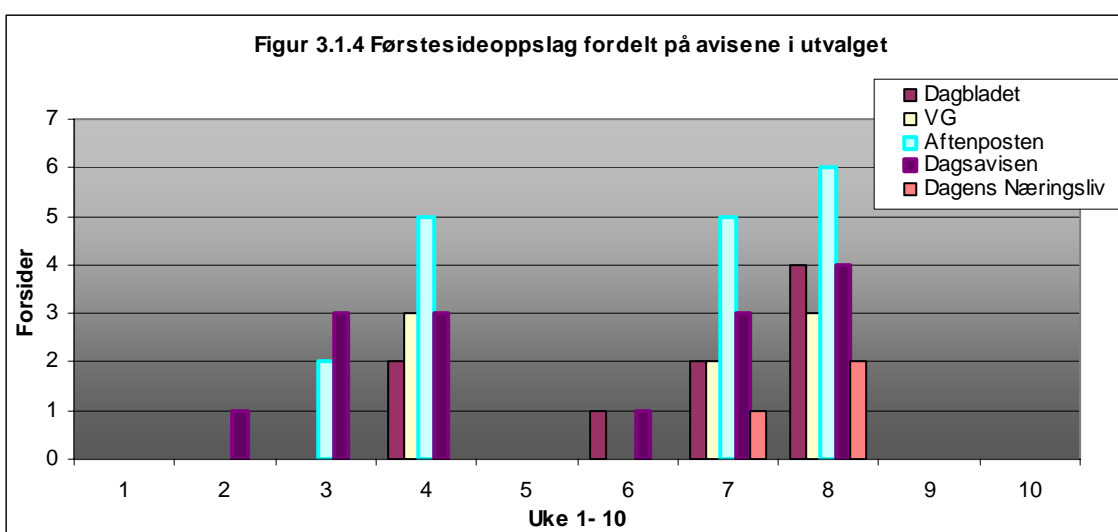
Uke 1 og 2 er oppstartsuken i Fase 1, og vi finner minimalt med lederstrid i avisene i utvalget i dette tidsrommet. Dagbladet er tidlig ute i uke 1 med tre artikler, men tar så en ukes pause før det bygger seg opp igjen fra uke 3 av. I uke 3 og 4 kaster alle avisene seg på Solveig Torsvik- saken og får derfor noe av den samme toppen i denne perioden. I uke 5 og 6 er det stille i nesten alle avisene i utvalget, bortsett fra to artikler i VG i uke 5 og en artikkel hver på Dagbladet og Dagsavisen i uke 6. VG ligger litt under de andre avisene hele veien, selv om kurven følger de andre avisenes topper ganske tett.

Over i Fase 2 er det Thorbjørn Jaglands utspill om avklaring som setter i gang journalister i samtlige aviser i uke 7, det er ingen av avisene i utvalget som ikke har lederstridstoff denne uken. Det samme gjelder for uke 8. Her når både Aftenposten og Dagens Næringslivs kurver sine høydepunkter. Aftenposten ligger litt over de andre i uke 8. Denne uken byr Aftenposten alene på hele 16 artikler om lederstriden, av totalt 41 artikler gjennom hele perioden. Dagbladet og Dagsavisen trykker til 51 artikler hver om

lederstriden gjennom hele analyseperioden

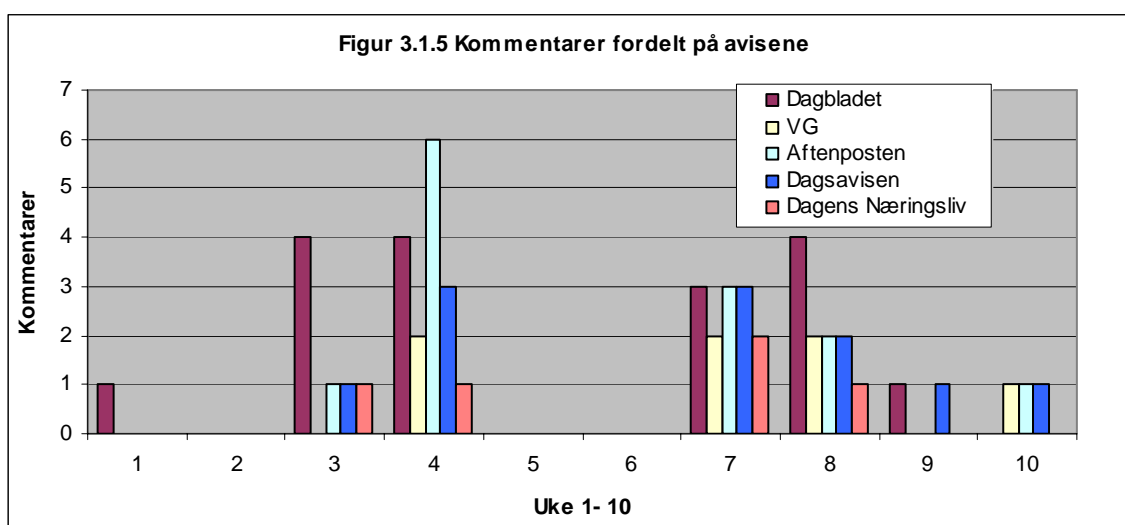

For å få et riktig inntrykk av hvor omfattende dekningen av lederstriden var, ville jeg finne ut hvor mange dager denne saken var på avisenes førsteside i løpet av de ti ukene. Dette viser figuren over. Avisenes førsteside er det første som møter publikum i butikker og kiosker – og også det eneste inntrykket mange får av saken. Her har jeg inkludert alle typer førstesideoppslag, alt fra hovedoppslag til at saken kun er nevnt på forsiden. Vi ser også her at kurven får to topper, først en i uke 3 og 4 og deretter en i uke 7 og 8. I uke 4 nevnes saken 13 ganger på forsiden i avisene i utvalget. Uke 8 står for toppen av kurven, der saken kommer på forsiden hele 19 ganger. Etter Jaglands illebefinnende synker kurven raskt, og i uke 9 og 10 nevnes ikke saken på avisenes førstesider.

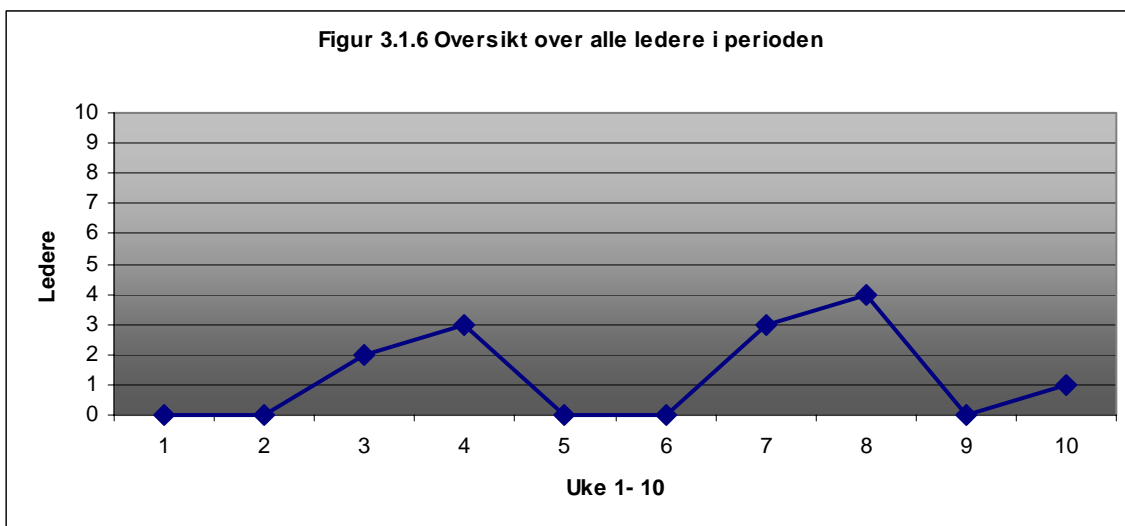

Figur 3.1.4 viser hvordan førstesideoppslagene i perioden er fordelt på avisene i utvalget. Overraskende nok er det Aftenposten og Dagsavisen som oftest setter saken på

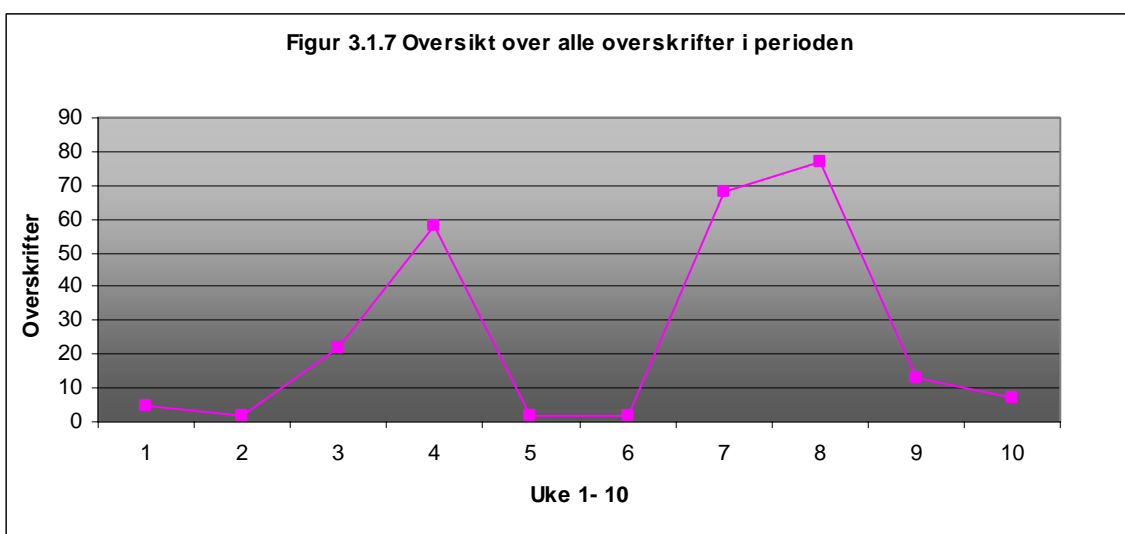
førstesiden. Aftenposten har saken på første side hele seks av syv dager i uke 8. Avisen setter saken på første side 18 ganger i løpet av de ti ukene. Alle 18 er fordelt på de fire mest intense ukene i perioden; ukene 3 og 4 og ukene 7 og 8. Her ser vi godt hvor høy prioritet lederstriden har i Aftenposten i perioden. I sterk kontrast til Aftenposten finner vi Dagens Næringsliv med kun 3 førstesideoppslag gjennom hele perioden. Dagens Næringsliv produserer lite stoff om saken gjennom hele perioden, det er mest på leder og kommentarplass vi leser om lederstrid i denne avisen. Bare i den mest intense perioden i Fase 1 velger avisen å prioritere saken som førstesidemateriale.

Figur 3.1.5 viser at det trykkes 53 kommentarer om lederstriden i løpet av analyseperioden, og at de fleste av disse fordeler seg på Dagbladet og Aftenposten. Ikke uventet har Dagbladet mest om saken på kommentarplass, avisen er jo kjent for sitt politiske kommentarstoff. Totalt trykker Dagbladet 17 kommentarer om lederstrid i denne ti-ukersperioden. Aftenposten ligger ikke langt bak med 13 kommentarer sammenlagt. Dagens Næringsliv produserer færrest kommentarer blant avisene i utvalget, avisen trykker til sammen fem kommentarer. Avisen trykker kun 13 nyhetsartikler om saken, men prioriterer allikevel lederstrid på kommentarplass fem ganger i løpet av perioden. Det er stort sett på kommentarplass lederstriden omtales i Dagens Næringsliv. Avisen produserer i liten grad nyhetsstoff om saken, men tar en kommenterende rolle blant avisene i utvalget. Saken oppnår få fete overskrifter og førstesideoppslag i avisen, men kommenteres noe syrlig fra sidelinjen isteden.

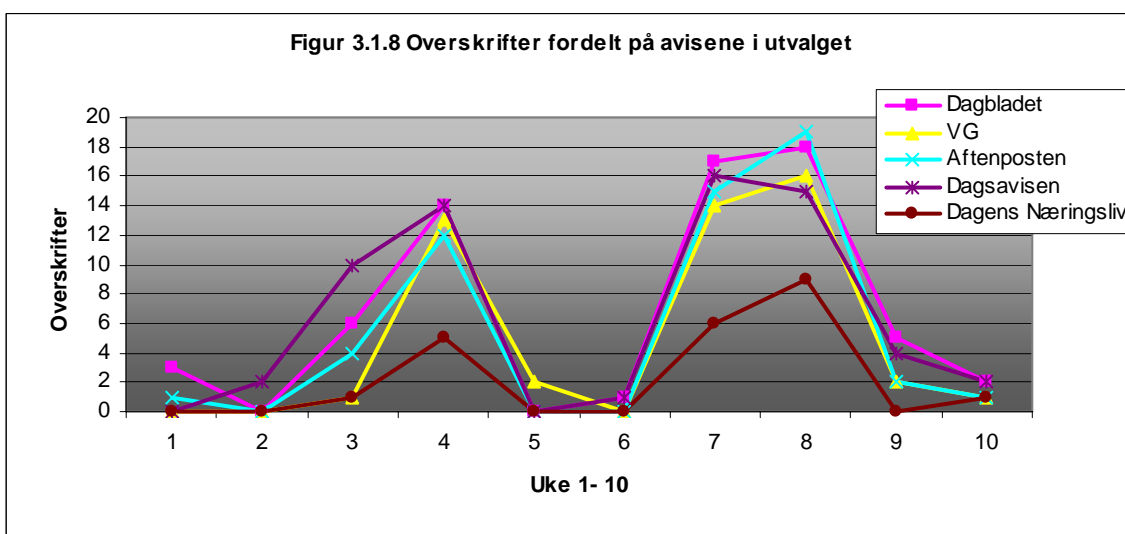

Ledere anses for å være avisens offisielle holdning til en sak, og byr på mer eksplisitt meningsytring enn noe annet i avisene. Det trykkes aldri mer enn fire ledere i løpet av en uke gjennom hele perioden. Saken kommenteres altså ikke så mye på lederplass som på kommentarplass. Til og med i de to mest intense ukene i analyseperioden i Fase 2 ser vi ikke mer enn fire ledere om saken. Til sammen trykkes det 13 ledere om saken.

Figur 3.1.7 viser alle *overskriftene* til artikler, kommentarer og ledere i avisene i utvalget. Alle sjangre er nå lagt sammen, slik at vi kan se omfangets sanne tall. Slik får vi et bedre inntrykk av hvordan dekningen oppleves av publikum. Overskriftene er det første inntrykket leseren får av artiklene i en avis, ofte det eneste. Mange avislesere vil ikke lese tilhørende brødtekst, men vil allikevel ha dannet seg et inntrykk av hva artikkelen handler om ut fra overskriftens ordlyd. I figuren kan vi se det totale omfanget av lederstriddekning i avisene. I Fase 1 finner vi til sammen 88 overskrifter og i Fase 2 til

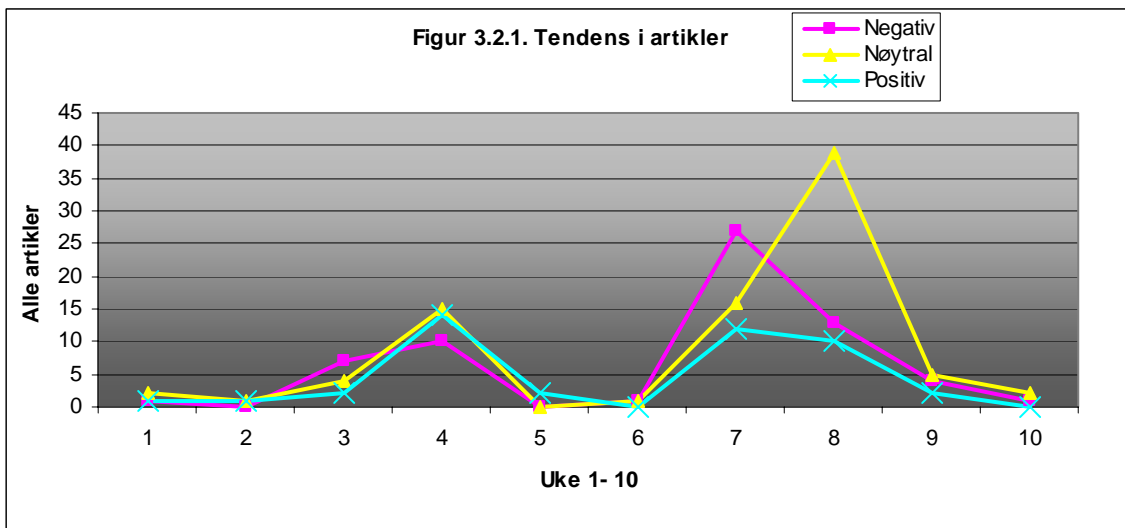
sammen 167. I løpet av hele analyseperioden trykkes hele 255 overskrifter til artikler, kommentarer og ledere som omhandler lederstriden og Thorbjørn Jagland.

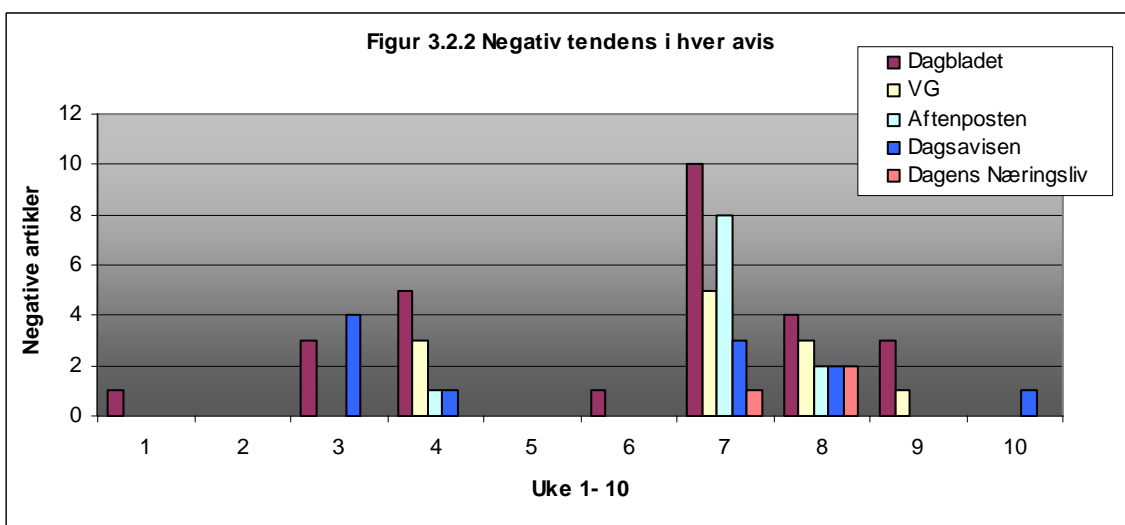
Grafen viser alle overskriftene gjennom hele perioden fordelt på avisene i utvalget. Her får vi det rette inntrykket av hvor mye lederstriddekning hver avis står for. Kurvene til VG, Dagbladet, Aftenposten og Dagsavisen følger hverandre tett gjennom perioden, det er bare to og tre artikler som skiller disse avisene der kurvene går noe fra hverandre. Dagens Næringsliv ligger et stykke under alle avisene, men følger toppene de andre avisene har i fase 1 og 2. Det ser jevnt ut på grafen, men det er Dagbladet som til sammen trykker flest overskrifter gjennom hele perioden. Avisen står for 66 overskrifter i løpet av de ti ukene. Dagens Næringsliv har færrest overskrifter blant avisene i utvalget, avisen trykker til sammen 22 overskrifter i løpet av analyseperioden.

3.2 Tendens

I denne delen av kapittelet vil jeg presentere en oversikt over tendensen i lederstriddekningen. Jeg vil gå mer detaljert inn på hva slags dekning det var i avisene i neste kapittel, men ønsker først å vise en mer tallfestet oversikt over negativ og positiv dekning i perioden. Dette er minst like viktig som å vise det rene omfanget. I tillegg ønsket jeg å se om det var noen av avisene i utvalget som skilte seg ut som mer positive eller mer negative enn de andre.

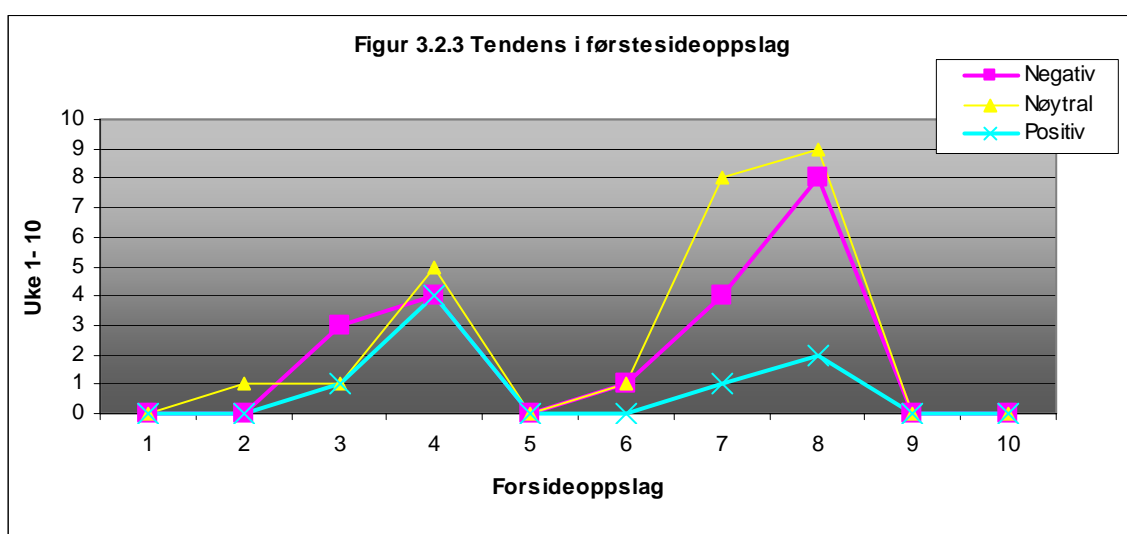
Vi har før sett hvordan artiklene fordeler seg på avisene gjennom perioden, denne figuren viser hvordan alle artiklene fordeler seg på de tre tendensene negativ, nøytral og positiv. Også her ser vi den nøytrale kurven rage høyest gjennom stort sett hele perioden. Den negative kurven topper seg i uke 7 med 27 artikler. I løpet av fase 2 finner vi hele 46 artikler med negativ tendens overfor Thorbjørn Jagland fordelt på de tre ukene. Den positive kurven får en liten topp i uke 7 med 12 artikler, men faller ned til 10 i uke 8 og videre ned til ingen i uke 10. Det skrives altså noen artikler som er positive overfor Thorbjørn Jagland i perioden, til sammen teller de 44. Av artikler med negativ tendens teller vi 64 totalt i løpet av analyseperioden. Flest er allikevel artiklene med nøytral tendens. Totalt trykkes det 85 nøytrale artikler i løpet av perioden.

Figur 3.2.2 viser de negative artiklene fordelt på avisene i utvalget. *Hvor* negativ en artikkel er kommer naturligvis ikke frem av disse tallene, dette går jeg i detalj inn på i

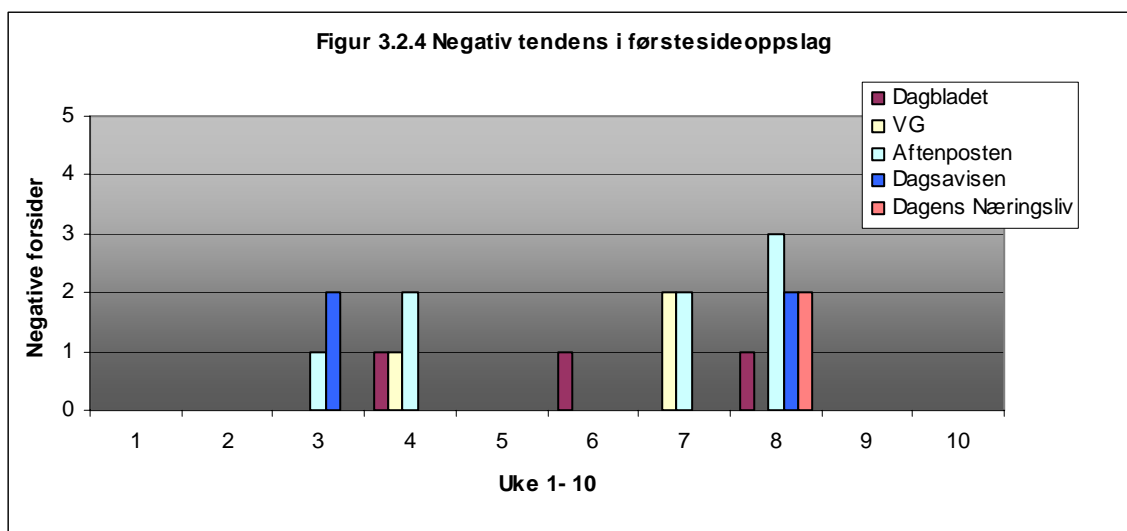
den kvalitative innholdsanalysen. Som vi ser er Dagbladet klart på toppen når det gjelder artikler med negativ tendens overfor partilederen gjennom stort sett hele perioden. Av 22 artikler med negativ tendens i uke 7 står Dagbladet for ti av dem. Det er også Dagbladet som er først ute med lederstridstoff i desember, og i starten på fase 1 er lederstriden Dagbladets sak. I uke 9 faller den negative tendensen kraftig i alle avisene i utvalget. Etter Jaglands illebefinnende i uke 8 er det som om avisene er litt forsiktige med å gå løs på Jagland, men vi finner allikevel en negativ artikkel i både Dagsavisen og VG, samt tre negative artikler i Dagbladet.

I figuren som viser hvordan den *positive* tendensen fordeler seg på avisene i utvalget ser vi at det er Dagsavisen som topper kurven (Se vedlegg 1). Ikke overraskende er det Dagsavisen som er mest positivt innstilt til Thorbjørn Jagland i sine artikler. Den positive tendensen i Dagsavisen synker fra syv positive artikler i uke 4 til ingen i uke 10. Når lederstriden herjer som verst i avisene påvirker dette også hvor positivt innstilt Dagsavisen er til Jagland. Av totalt 37 artikler VG trykker i perioden har 11 positiv tendens og 12 negativ tendens. Dagbladet trykker til sammen 51 artikler om saken i løpet av de 10 ukene, hvorav kun fem er positive artikler og hele 27 er negative. Aftenposten trykker totalt 41 artikler. Av disse er syv positive og 11 negative. Dagsavisen trykker 51 artikler om lederstrid i perioden. Av alle Dagsavisens artikler er 19 artikler positive og 11 negative. Til slutt trykker Dagens Næringsliv 13 artikler til sammen, hvorav to er positive og tre er negative.

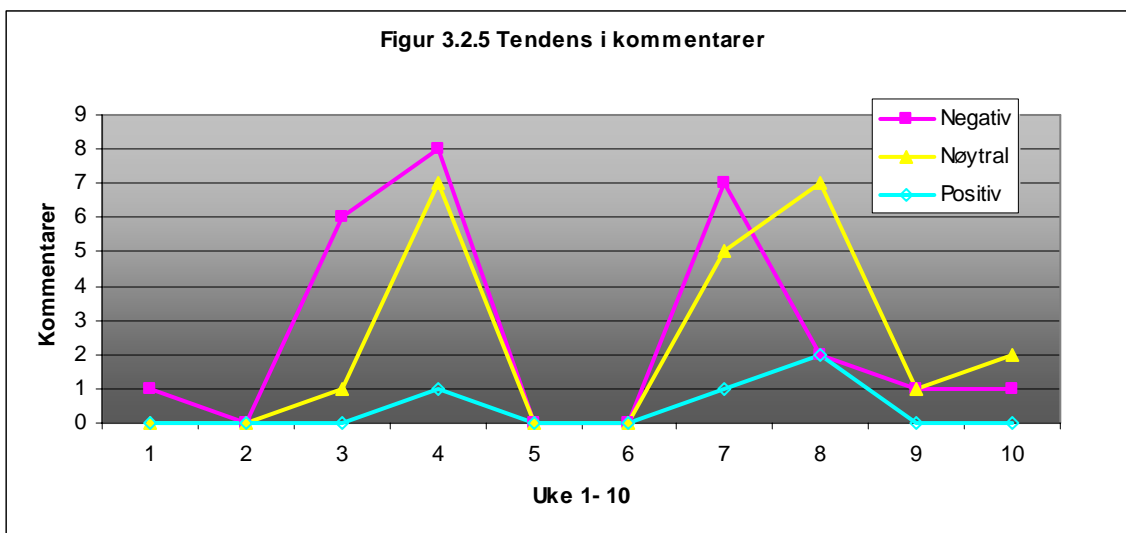
I denne figuren ser vi hvordan tendensen fordeler seg på førstesideoppslagene i perioden.

De nøytrale oppslagene leder an gjennom nesten hele analyseperioden, og differansen til de andre tendensene er størst i uke 7. Her finner vi åtte nøytrale oppslag, men teller fire negative og kun ett positivt oppslag. Vi skal imidlertid ikke overse det faktum at de negative oppslagene faktisk er ganske mange selv om de er færre enn de nøytrale. I uke 8 kan vi telle hele åtte negative oppslag fordelt på de forskjellige avisene i utvalget.

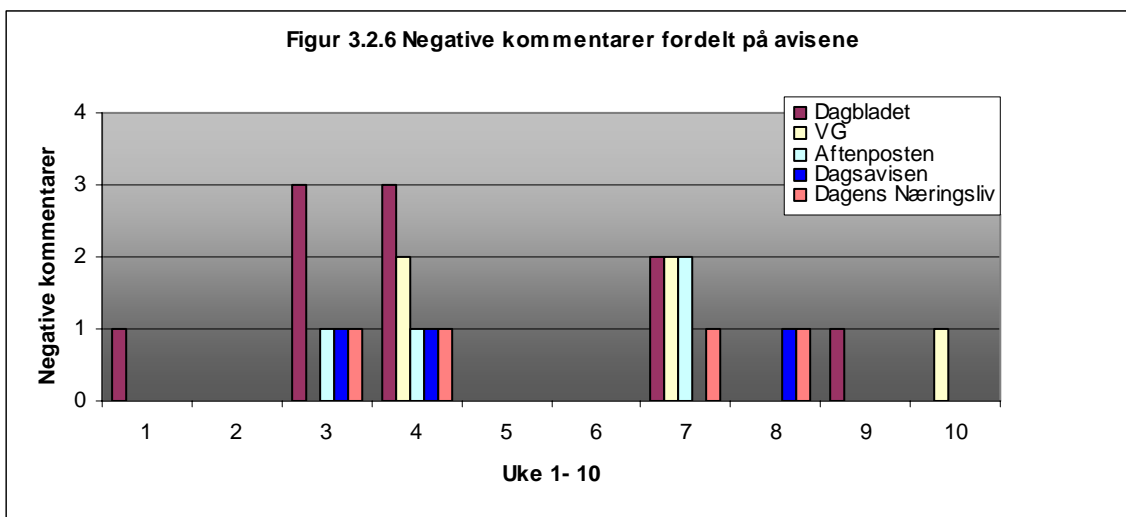
Her ser vi hvordan de negative førstesideoppslagene fordeler seg på avisene i utvalget. Aftenposten leder an med åtte negative oppslag, og som vi så i grafen på side 6 er det også Aftenposten som har saken oftest oppslått på første side – 18 ganger til sammen. Nå var Aftenpostens forside på dette tidspunktet svært rommelig med plass til mange oppslag, men jeg tok ikke hensyn til dette da jeg talte førstesideoppslag. Som nevnt i metodekapittelet handler disse tallene om hvor ofte saken *nevnes* på avisenes førsteside, og ikke om hvor ofte saken er hovedoppslaget på første side.

Dagsavisen trykker fem negative førstesideoppslag i analyseperioden. Avisen er sterkt engasjert i Arbeiderpartiets ve og vel, men innad i avisen synes det å være en viss uenighet om Jaglands egnethet. Av avisens resterende førstesideoppslag er nemlig fem positive og fem nøytrale (Se vedlegg 2). Dagsavisen bemerker seg altså verken som meget negativ eller meget positiv på førstesideplass. Dagens Næringsliv er som vanlig bakerst med kun ett negativt oppslag i løpet av hele perioden. Verken VG eller Dagbladet trykker mange førstesideoppslag med negativ tendens overfor partilederen. Det er noe overraskende at Dagbladet er så nøytral med tanke på antall negative artikler på nyhetsplass. Av ni førstesideoppslag er kun tre negative, resten er nøytrale oppslag.

Figur 3.2.5 viser kommentarene fordelt på de tre tendensene negativ, nøytral og positiv. I Fase 1 ser vi at den negative kurven rager høyest stort sett gjennom hele perioden. I uke 4 trykkes det åtte negative kommentarer på tvers av avisene. Når lederstriden tas opp igjen i desember bruker ikke avisene lang tid på å finne igjen den negative stemningen fra før Stortingsvalget. På kommentarplass spesielt blir det en del drøfting av Arbeiderpartiets situasjon når Solveig Torsvik går av som partisekretær i uke 4. Kommentarene er raskt ute med å fordømme det som skjedde, og de fleste viser en negativ holdning til Aps lederskap. Det delte lederskapet tas igjen opp som et problem i forbindelse med Arbeiderpartiets dårlige resultat i valget.

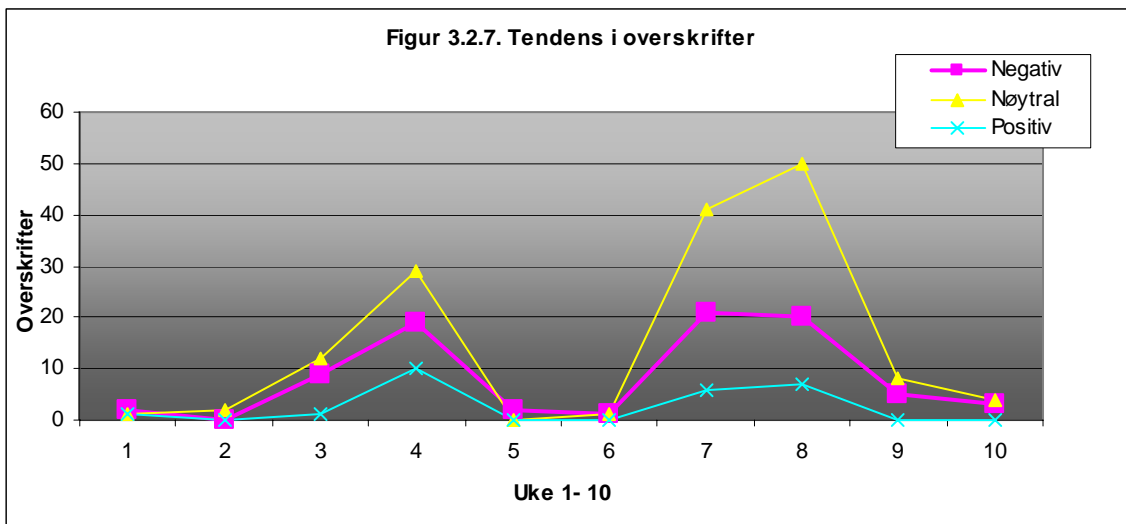
I Fase 2 får vi en ny topp i uke 7, der finner vi syv kommentarer med negativ tendens. Den negative kurven faller kraftig mot uke 8, noe som kan forklares med Thorbjørn Jaglands illebefinnende tirsdag 15. januar. Dette skjer i starten av uke 8, og skaper en noe forsiktig stemning på kommentarplass i avisene. Færre kommentarer omtaler lederstriden denne uken, og ingen av dem har en så negativ karakter som kommentarene før partilederens sykehusinnleggelse. Samtidig ser vi at den positive kurven stiger og møter den negative. Flest er allikevel de nøytrale kommentarene i denne perioden. Den negative tendensen er høy men allikevel ikke overveldende i perioden. Til sammen trykkes det 26 negative, 23 nøytrale og fire positive kommentarer i analyseperioden. Det er altså heller ikke mye støtte å finne for Thorbjørn Jagland i løpet av disse ti ukene. Kun fire journalister velger å vise åpenlys støtte overfor partilederen på kommentarplass i perioden.

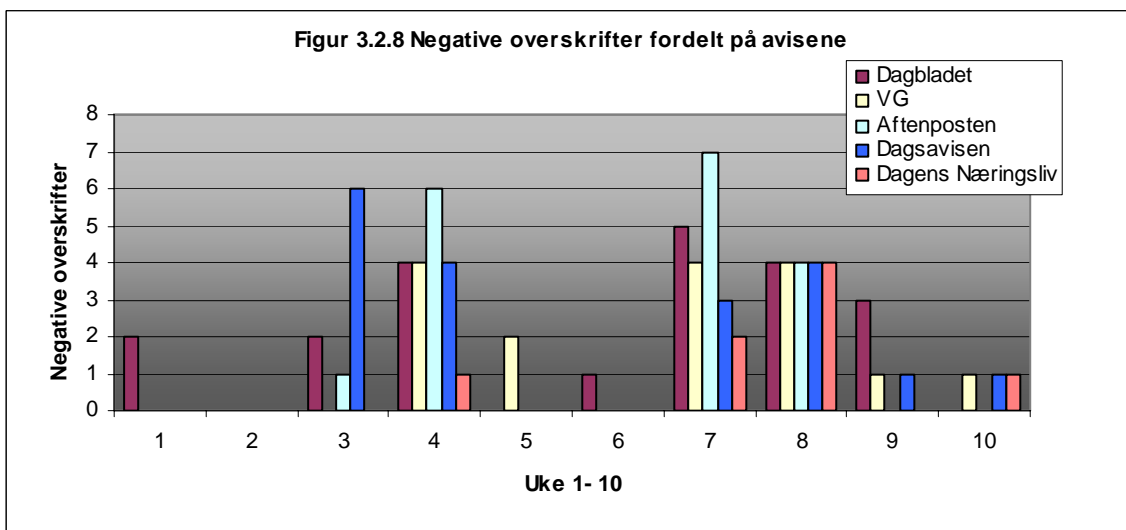
Figur 3.2.6 viser hvordan de negative kommentarene fordeler seg på avisene i utvalget. Dagbladet trykker flest negative kommentarer gjennom perioden – til sammen finner vi 10 kommentarer med negativ tendens i avisen. Dagbladet trykker flere kommentarer enn de andre avisene i utvalget, og er også mer negativ på kommentarplass enn de andre avisene. Bare én kommentar i Dagbladet er positiv overfor Thorbjørn Jagland i løpet av analyseperioden. På annen plass kommer VG med fem negative kommentarer i perioden. I VG finner vi til sammen syv kommentarer, og av disse er hele fem negative – og ingen positive.

Av totalt 13 kommentarer i Aftenposten er fire negative og to positive. Flertallet av kommentarer som trykkes i Aftenposten i analyseperioden er altså nøytrale. Dagsavisen trykker totalt 11 kommentarer, tre negative og en positiv. Dagsavisen er også overveiende nøytral overfor Thorbjørn Jagland på kommentarplass i analyseperioden. I Dagens Næringsliv trykker bare fem kommentarer i løpet av hele perioden, hvorav fire er negative og ingen er positive.

Det trykkes bare fire positive kommentarer til sammen i løpet av hele perioden. Av totalt 53 kommentarer som omtaler lederstriden og Thorbjørn Jagland er det altså forsvinnende få som uttrykker støtte overfor partilederen. Aftenposten står for to av disse, mens Dagbladet og Dagsavisen trykker en hver.

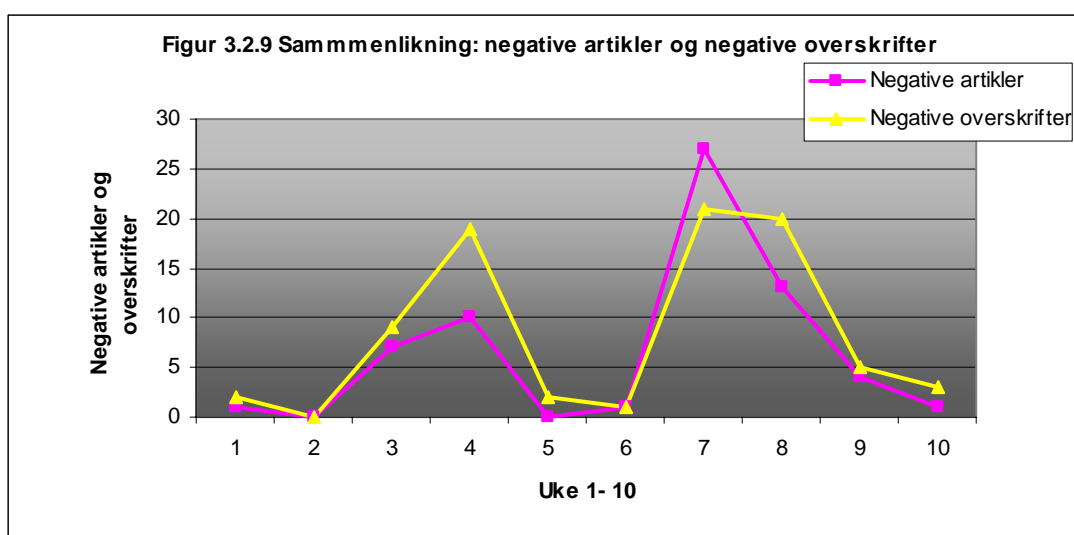
I figuren over ser vi nok en gang alle overskriftene samlet på ett Brett, men denne gangen er de fordelt på de tre tendensene negativ, nøytral og positiv. Vi ser at den nøytrale tendensen leder an gjennom hele perioden. Det er klart flest nøytrale overskrifter i fase 2, som omfangsmessig er den mest intense fasen. Totalt 50 artikler er nøytrale i uke 8. Vi skal imidlertid ikke overse det faktum at det er 21 negative overskrifter i uke 7 og 20 negative overskrifter i uke 8 – altså til sammen 41 negative overskrifter i avisene om Thorbjørn Jagland i løpet av en to-ukersperiode. Positive overskrifter i samme periode teller til sammen 13.

I denne grafen ser vi hvilke aviser som står for de negative overskriftene inne i avisen. Overskriftene har ofte en annen tendens enn selve brødteksten under, dette kan forklare at tallene på negative artikler/kommentarer/ledere og negative overskrifter blir noe ulike. Overskriftene har som oppgave å tiltrekke seg leseren, og lover ofte mer enn selve artikkelen kan innfri. Det er noe overraskende å se at Dagsavisen i stor grad trykker

negative overskrifter til artikler som har positiv tendens. Dagsavisen trykker mer positivt stoff enn de andre avisene, men har allikevel mange negative overskrifter. Aftenposten topper kurven i uke 7 med syv negative overskrifter.

I uke 8 er det helt jevnt mellom avisene i utvalget når det gjelder negative overskrifter. De trykker alle fire negative overskrifter hver, det er altså til sammen 20 overskrifter som er negative overfor Thorbjørn Jagland i avisene i utvalget denne uken. Dagsavisen står for de fleste positive overskriftene, totalt har de 11 overskrifter med positiv tendens. (Se vedlegg 3) Av totalt 64 overskrifter har altså Dagsavisen 11 positive og 19 negative overskrifter. Dagbladet har færrest overskrifter med positiv tendens, de har kun to gjennom hele perioden. Dagbladet trykker altså til sammen hele 66 overskrifter i analyseperioden, hvorav to er positive og 21 er negative. Dagbladet har flest overskrifter av avisene i utvalget, men kjører oftere enn de andre avisene flere små artikler om samme sak på en side. VG trykker til sammen 49 overskrifter i analyseperioden, og av dem er syv positive og 16 negative. Aftenposten trykker 54 overskrifter til sammen i perioden, hvorav kun to er positive og hele 18 har negativ tendens overfor Thorbjørn Jagland. Til slutt trykker Dagens Næringsliv 22 overskrifter gjennom hele perioden, tre positive overskrifter og åtte negative. Totalt trykkes 82 negative, 25 positive og 149 nøytrale overskrifter i løpet av perioden

Den siste figuren viser en sammenlikning av negative artikler og negative overskrifter. Gjennom de fire mest intensive ukene ser vi at det stort sett er flere negative overskrifter enn negative artikler. Det er altså en del artikler med positiv og nøytral tendens som har

fått en overskrift med negativ tendens.

3.3 Oppsummering

I løpet av hele analyseperioden trykkes det på tvers av avisene i utvalget 193 artikler, 53 kommentarer og 13 ledere. Saken er førstesideoppslag 53 ganger. Det er viktig å ha i minne når man ser disse tallene at dette ikke fordeler seg jevnt utover de 10 ukene. Det meste av dekningen fordeler seg egentlig på kun *fire* intense uker; Ukene 3 og 4 i Fase 1 og videre ukene 7 og 8 i Fase 2.

Det er Dagbladet og Dagsavisen som omfangsmessig leder an gjennom hele analyseperioden. Dagbladet står for 51 artikler, 17 kommentarer og fire ledere i perioden og har dermed mest stoff om Thorbjørn Jagland av alle avisene i utvalget. Dagsavisen produserer 51 artikler, 11 kommentarer og kun en leder om lederstriden i analyseperioden. Som forventet viser ikke Dagens Næringsliv den store interessen for maktkampen i Arbeiderpartiet i analyseperioden. Avisen står på sidelinjen og kommenterer sakens gang, men produserer i liten grad eget stoff. Mer overraskende er det at VG er så passiv i starten av analyseperioden. Avisen kommer på banen i de mest intense ukene i Fase 2, men det er tydelig at dette ikke er VGs sak denne gangen. Som nevnt før trykket VG mye om Jagland i forrige medierunde som startet før kommunevalget 1999.

Dagbladet er også avisen med mest negativ dekning av Thorbjørn Jagland. Gjennom hele perioden trykker avisen 27 negative artikler, 10 negative kommentarer og 21 negative overskrifter. Det er noe overraskende at det ikke er Dagbladet som også er mest negativ på førstesiden. Her rager nemlig Aftenposten øverst med hele åtte negative oppslag mens Dagbladet kun har tre. Mest positiv er Dagsavisen med 19 positive artikler, 1 positiv kommentar og 11 positive overskrifter i løpet av analyseperioden. Avisen er også mest positiv på førstesiden. I løpet av ti ukers lederstrid trykker Dagsavisen fem positive førstesideoppslag om saken.

I de neste tre kapitlene vil jeg gå mer i dybden av analys materialet. Den kvalitative analysen byr på en dypere innsikt i hva slags dekning avisene sto for i analyseperioden.

Kapittel 4

Fase 1: Lederstriden på dagsorden igjen i desember

Fra midten av september til midten av desember 2001 vies det lite spalteplass til Arbeiderpartiets delte lederskap i norsk presse. Mediebildet preges av utenriks, og det meste dreier seg om 11. september og situasjonen som etterhvert oppstår i Afghanistan. Før Stortingsvalget kunne vi finne en del stoff om Arbeiderpartiet og de dårlige tallene partiet fikk i høstens meningsmålinger i avisene. Men i oktober og november er det ganske stille rundt Ap i mediene, det begrenser seg til en og annen politisk kommentar i Aftenposten eller en liten notis i Dagsavisen som ikke omhandler den angitte lederstriden i partiet. I desember dukker imidlertid temaet opp igjen, og startskuddet går den 26. november i Dagbladet. I desember går deknningen av problemene i Arbeiderpartiet i taket i de fleste av avisene i utvalget, for så å roe seg fullstendig mot julehelgen. Denne perioden er Fase 1 i min analyse. Den strekker seg fra uke 1 til 5, altså fra 26. november til 31. desember 2001. I Fase 1 ligger selve oppstarten til mediestormen rundt Thorbjørn Jagland i desember 2001/ januar 2002, som ender med at partilederen til slutt annonserer sin avgang 3. februar.

Dramaturgisk sett er denne saken en idealtypisk tre-akter som følger den anglosaksiske tradisjonens dramaturgiske oppbygging (Fougner, Søbstad: 1990). Eide og Hernes overfører teateranalogi til pressesaker som går som en føljetong:

”I første akt introduseres en strid, i andre akt følger en konfrontasjon og i tredje akt en refleksjon. I første akt presenteres vi for en hensikt eller mening bak en konflikt som utspilles i andre akt, og som resulterer i innsikt i tredje akt. (Eide, Hernes 1987: 55)

Fase 1 i lederstriden er altså første akt i handlingen. Her re-introduseres hovedrolleinnehaverne fra forrige lederstridrunde, og pressen tar opp tråden fra sist gang Ap- lederstriden sto på dagsorden i norsk presse. De første ukene i Fase 1 er relativt rolige i de fleste avisene i utvalget. Oppstarten til mediestormen er langsom, men eksploderer mot midten av Fase 1 med massiv dekning av lederproblemene i Arbeiderpartiet. Fasen er preget av utstrakt bruk av anonyme kilder i avisene i utvalget. De anonyme kildene er stort sett det avisene *har* å bygge saken videre på. Det kommer lite informasjon fra selve ledelsen i Arbeiderpartiet i denne perioden, det kan virke som der er på pressens arena det hele foregår. Den siste uken i fasen stilner stormen noe rundt

Thorbjørn Jagland og Arbeiderpartiet, saken nevnes kun i én av avisene i utvalget. Denne uken innledes imidlertid med mandag 24. desember, noe som er en naturlig forklaring på at det stormer litt mindre i pressen akkurat disse dagene. I juledagene er det færre journalister på jobb, og i tillegg kjøres det en del obligatorisk julestoff i avisene i juleferien. Det skjer vel heller ikke så mye på den politiske arena på denne tiden av året, og de anonyme kildene har muligens også tatt juleferie denne uken.

Det hele starter i Dagbladet 26.november. ”Jens og Thorbjørn får skylda for striden om partikontoret” lyder overskriften til en artikkel som går over side 6 og 7. I artikkelen kan vi lese at anonyme kilder har informert Dagbladet om Ap.- ledelsens misnøye med partisekretær Solveig Torsvik. De anonyme kildene mener at det er Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenbergs ønske å få henne avsatt. Videre hevder kildene dette:

”..og at sentrale krefter vil jobbe for at Jens Stoltenberg blir valgt til ny partileder på landsmøtet neste høst.” (Dagbladet 26.11.2001)

Hele artikkelen lener seg på anonyme kilders uttalelser. Det er altså anonyme kilder ”sentralt i Arbeiderpartiet” som sender snøballen utforbakke i Fase 1. Ved siden av teksten er det plassert en liten logoboks med tittelen: ”Maktkampen i Arbeiderpartiet”. Mot den svarte bakgrunnen i logoboksen ser vi Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland rygg mot rygg, med Jagland i front. Bildet er nok aldri tatt slik det kommer frem i logoen, men manipulert slik at de to Ap.-lederne står i profil og rygg mot rygg. Logoen hinter om dramatik og spenning, og om at det er ganske saftige nyheter artikkelen har å by på også. Logoen oppnår enda en effekt; det presenteres som et ubestridt faktum at det *er* lederstrid og maktkamp i Arbeiderpartiet.

Dagen etter følger Dagbladet opp med en artikkel som handler kun om hvem som bør bli Arbeiderpartiets neste og *eneste* leder. Journalisten hevder at debatten om hvem som egner seg som partileder er i gang for fullt ute i partiet og at dette nå er en ustoppelig prosess. Like fullt er det fullstendig stille rundt Arbeiderpartiet i Dagbladet den påfølgende uken, hverken lederstrid eller Ap.- politikk finnes verdt å ofre spalteplass på. På Arbeiderpartiets sentralstyremøte 10. desember går partisekretær Solveig Torsvik av, akkurat som Dagbladet spådde 26.november. Martin Kolberg tar over stillingen. Måten ledelsen i Arbeiderpartiet håndterte denne saken skaper bruduljer både i Arbeiderpartiet

og i de norske avisene. Dagbladet især går hardt ut mot Ap- ledelsen for måten de taklet skiftet av partisekretær på, og hevder at det ligger intrikat politisk spill bak hendelsen.

4.1 Dagbladet: Lederstrid i krasse kommentarer

Dagbladets journalister fokuserer i hovedsak på skifte av partisekretær i Arbeiderpartiet når de kaster seg inn i lederstriddekningen igjen. At partisekretær Solveig Torsvik må gå til fordel for Martin Kolberg omtales av Dagbladet som et "kupp: "Torsvik presset ut, Kolberg kuppet inn" (Dagbladet 11.12.2001). Til tross for at Solveig Torsvik nekter for å ha blitt presset ut av partiledelsen – i samme artikkel - skaper Dagbladet et inntrykk av at det er nettopp det som har hendt. Flere anonyme kilder fra sentralstyret i Arbeiderpartiet betegner skiftet av partisekretær som "kuppaktig" overfor Dagbladets journalist Kirsten Karlsen 11. desember. Torsvik selv sier hun gikk av etter fem år som partisekretær fordi "tiden var inne for å gjøre andre ting" (Dagbladet 11.12.2001). Det er tydelig at journalisten mener Thorbjørn Jagland er ansvarlig for Solveig Torsviks avgang. Det nevnes gjentatte ganger i artikkelen at den nye partisekretæren er Jaglands barndomsvenn. Bildet over artikkelen viser Thorbjørn Jagland og Martin Kolberg sittende ved et bord, mens Solveig Torsvik står i bakgrunnen. Bildeteksten lyder:

"Thorbjørn Jaglands barndomsvenn Martin Kolberg er tilbake ved partilederens side, mens Solveig Torsvik forsvinner ut i kulissene"

Torsvik er altså presset bakover, og er snart helt ute av bildet – og partiledelsen. Jagland og Kolberg derimot, sitter fremdeles ved bordet og er gode busser. Thorbjørn Jagland får også skylden for partisekretærens avgang i Thor Gjermund Eriksens kommentar samme dag. Eriksen forteller om en partileder som "intetst håpet hun [Solveig Torsvik] skulle gå av" (Dagbladet 11.12.2001). I ingressen hevder Eriksen at Thorbjørn Jagland lenge har ønsket "å bli kvitt partisekretær Solveig Torsvik" (Dagbladet 11.12.2001). I tillegg sies det rett ut at Torsvik var på "Jens' side" i valgkampen. Eriksen skriver bombastisk og aggressivt, og bruker dramatiske ord og vendinger som; "katastrofe", "politikk på sitt verste", og "frivillig tvang kan det kalles" (Dagbladet 11.12.2001). Han har altså ingen tro på at Ap-ledelsen snakker sant når de hevder at partisekretæren gikk frivillig. Samtidig fremstilles Thorbjørn Jagland som en urimelig partileder som er redd for sin plass i partiet. Det er angivelig derfor han "presser" ut Solveig Torsvik og innsetter en partisekretær som kan bli en støttespiller i fremtiden: Martin Kolberg. Martin Kolberg er

i følge Thor Gjermund Eriksen Jaglands ”nære venn”, og antas altså å stå på Jaglands ”side” mot Jens Stoltenberg.

Dagbladet tar opp tråden fra tidligere medierunder med Arbeiderpartiledelsen i hovedrollen. Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg plasseres i hver sin ”fløy” i partiet. Dagbladet tegner et bilde av to politikere som nærmest er politisk uforenlige, enda de tilhører det samme partiet. *Hva slags politikk de to står for er ikke helt klart, det eneste som gjentas gang på gang er hvor uforenlige de er politisk.* Norske medier har fra før av stilt Jagland og Stoltenberg mot hverandre, og skapt en personifisert og todelt konflikt. Det at Solveig Torsvik går av som partisekretær presenteres som en fordel for Jagland og en ulempe for Stoltenberg. Avisen tar enhver sentral hendelse i Arbeiderpartiet for seg og plasserer den på Jagland-siden eller Stoltenberg-siden. Det fremstilles som et nullsumspill: Er situasjonen til Jaglands fordel, er den automatisk til Stoltenbergs ulempe – og omvendt.

Slik får publikum servert en konflikt som er enkel å forholde seg til og enkel å ”velge side” i. Martin Eide betegner tosidige konflikter som ”godt stoff” for mediene. Han mener det er flere grunner til at tosidige konflikter er noe landets aviser gjerne vier spalteplass til:

”For det første tilfredsstillende en kontrovers allerede i utgangspunktet krav som blir stilt til ’godt stoff’. Kontroverser er gjerne *intense, tilspissede, konkrete* og om de ikke er *forenklete, polariserte og personifiserte* så kan de lett bli det gjennom massemedias behandling.” (Eide 1984: 120)

Dagbladets journalister sørger hele tiden for å holde konfliktaksen ren, så holder bildet av maktkampen seg tilspisset og dramatisk. Det hele dreier seg om Jens Stoltenberg mot Thorbjørn Jagland, konflikten er både forenklet og personifisert. Lederproblemene i partiet forenkles til å være en personstrid mellom Jagland og Stoltenberg. Allerede dagen etter at Dagbladet hevder det var Jagland som dro nytte av å bli kvitt partisekretæren, er Solveig Torsviks avgang snudd til å bli til Jens Stoltenbergs fordel i selvsamme avis. Plutselig er det ikke Jagland som skor seg på skifte av partisekretær, men Stoltenberg. Nå trekkes Jaglands ”kandidat” til partisekretær frem: Jahn Bøhler. Dette har imidlertid Jens Stoltenberg satt foten ned for, kan anonyme kilder opplyse. Jagland *ville* altså ikke ha sin ”nære venn” Martin Kolberg som partisekretær, han ville ha Jahn Bøler! Journalist Kirsten Karlsen går til og med så langt som å hevde at skiftet til Martin Kolberg ble gjort

for å stikke *kjepper i hjulene* for Jagland. Hele artikkelen hviler på anonyme kilders uttalelse om maktkamp i ledelsen og hvem som er venner med hvem. Et anonymt vitne ”frykter det nå vil oppstå kamp mellom fløyene i partiet” (Dagbladet 12.12.2001). Det å beholde konfliktaksen i saken er tydeligvis mer presserende for Dagbladets journalister enn det å opprettholde en viss konsekvens i en artikkelserie. Det hele handler om hvem som vil dra fordel av partisekretærskiftet, og da må det enten være Stoltenberg *eller* Jagland som vinner.

Martin Eide sier videre om tosidige konflikter:

”For det andre fascinerer en kontrovers i kraft av det dramatiske aspekt. Gjennom en fokusering på konflikter kan det skapes en spenning i det politiske spill.” (Eide 1984: 120)

Det er naturligvis mye spenning knyttet til en tosidig konflikt mellom to toppolitikere i Norge som attpåtil er fra samme parti. De anonyme kildene brukes som et spenningsmoment i seg selv i avisene i utvalget, som for å skape litt mer drama og hinte om mange misfornøyde Ap-kolleger i toppen av partiet. Lenge har Arbeiderpartiet vært et stødig – men kanskje noe uspenningende parti for pressen. Det norske folk nyter nok til dels å se noe så etablert slå sprekker rett foran øynene deres.

Mandag 17. desember tar Thor Gjermund Eriksen i Dagbladet tråden opp fra forrige uke, og mener lekkasjene fra blant annet Arbeiderpartiets sentralstyre er et sunnhetstegn. ” Det er ikke lekkasjene i Ap som er det mest usunne..” hevder Eriksen. Det henvises stadig til skifte av partisekretær, og Eriksen hevder versjonen Ap-ledelsen serverer media er svært feilaktig. Thorbjørn Jagland som får så hatten passer, fordi han på en pressekonferanse holdt en appell til de anonyme Ap-kollegene om å slutte å ”spre gift”:

”Når partiledelsens offisielle framstilling av interne forhold og den faktiske situasjonen spriker i perfekt V- stil, burde det ikke overraske noen at det vokser fram en kultur med anonyme kilder og lekkasjer.”

Det er mye lederstrid på kommentarplass i Dagbladet. Avisen trykker til sammen syv kommentarer med lederstrid som tema i løpet av de to ukene det raser som verst i fasen. Kommentarene er overveiende negative overfor Thorbjørn Jagland. Nå som lederstriden atter er et faktum maler Dagbladet et bilde av en partileder på et synkende skip, kjempende mot en uunngåelig drukningsdød. Når vi nærmer oss jul vier avisene i utvalget stadig mer spalteplass til Thorbjørn Jagland og lederstriden i Arbeiderpartiet. Et

felles intervju i Aftenposten med Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland mandag 17. desember skaper store reaksjoner i pressen. På dette tidspunktet har avis-Norge dekket lederstriden i Arbeiderpartiet i nesten tre uker uten at Stoltenberg eller Jagland har gitt et eneste intervju om saken. Det kan se ut som de heller har forsøkt å unngå å uttale seg om lederstrids spørsmål, kanskje i håp om at den debatten ville legge seg. Når de nå velger å stå frem sammen i Aftenposten er det tydelig at de ønsker å ta fatt i problemet før det eskalerer til nye mediehøyder. Det blir imidlertid ikke som partiledelsen nok hadde håpet.

Dagbladets forside tirsdag kan fortelle oss følgende: "Thorbjørn Jagland kjemper for sin framtid"(Dagbladet 18.12.2001). Inne i avisen kommenterer Thor Gjermund Eriksen gårdsdagens dobbeltintervju i Aftenposten. Han legger ikke skjul på at han tror Jagland og Stoltenbergs gode samarbeid er spill for galleriet. Karikaturen som illustrerer kommentarer sier mer enn tusen ord. Der ser vi Stoltenberg og Jagland sittende rygg mot rygg på en stor Arbeiderparti- A. Eriksen refererer til situasjonen med delt ledelse i partiet som en "terrorbalanse" mellom de to lederne (Dagbladet 18.12.2001). I følge Eriksen var det på Thorbjørn Jaglands initiativ dobbeltintervjuet i Aftenposten kom i stand, som et siste desperat forsøk på å redde sin stilling i partiet.

"Derfor er et av Thorbjørn Jaglands ærend ved å spille opp til en lederdebatt i et fellesintervju med sin rival, å tvinge Jens til å ta medansvar for valgnederlaget og sementere det todelte lederskapet" (Dagbladet 18.12.2001)

Jagland ønsker altså å redde sin posisjon, men dersom det ikke går ønsker han å ta med seg Jens Stoltenberg i fallet. Nå er de to lederne for Arbeiderpartiet for alvor stilt opp mot hverandre i media. Jagland og Stoltenberg kjemper forgjeves mot ryktene om dårlig samarbeid. Jens Stoltenberg hevder hardnakket at han er fornøyd med delt lederskap fordi det gir større bredde i ledelsen. Det hjelper ikke når anonyme kilder stadig påstår at det delte lederskapet ikke fungerer. Thorbjørn Jagland fremstilles som *for* delt lederskap, men bare i egenskap av å redde sitt eget skinn.

I anledning ny lederstridrunde er TV2 raskt på plass med en meningsmåling utført av Norsk Gallup i anledning Arbeiderpartiets lederdebatt i media. Denne kommenteres naturligvis av avisene i utvalget. "Etterlyst: Jagland- tilhengere", lyder en overskrift i Dagbladet dagen etter. Av alle som stemmer Arbeiderpartiet er det kun 19 pst som ønsker at Thorbjørn Jagland fortsetter som partileder. 63 pst ønsker Jens Stoltenberg som leder

for partiet. Dagbladet møter Jagland på Gardermoen og konfronterer ham med meningsmålingstallene. Jagland svarer utaktisk:

”Se på hva som skjedde da Jens ble statsministerkandidat. Da ble vi lovet 40% på meningsmålingene, men fikk 24 i valget. Det eneste jeg kan si, er lær av det”.
(Dagbladet 19.12.2001)

Billedteksten under et bilde av Thorbjørn Jagland gående på Gardermoen lyder: ”På vei ut?” (Dagbladet 19.12.2001) Igjen får man et inntrykk av at Jagland allerede har tapt ”slaget”, og at han like gjerne kunne ha kastet inn håndkleet med det samme. Den 19. desember bestemmer Thorbjørn Jagland seg for å innkalle til pressekonferanse - alene. Etter mye spekulering og antagelser som ikke talte til Jaglands fordel i media den siste uken, ønsker partilederen å forklare og forsvare seg for den norske pressen. Pressekonferansen blir imidlertid ikke det Thorbjørn Jagland håpet på. Det hele fremstår som lite taktisk og dårlig planlagt. Jagland forteller at han egentlig ville trekke seg som leder etter valget, men at Yngve Hågensen overtalte ham til å bli sittende. Han fyrer løs på partifellene som står for de anonyme uttalelsene i pressen og oppfordrer dem til å heller ordne opp innad dersom det er noe de er misfornøyde med.

Dramatikken øker, i hvert fall i avisene, og Dagbladets leder 20. desember har overskriften: ”Åpen krig – skjulte angrep”. Nå er altså *krigen* i gang, spenningen i Arbeiderpartiet har nå angivelig resultert i åpen krig mellom Jagland og Stoltenberg. Andre setning i lederen lyder slik:

”Denne debatten har i løpet av tre dager utviklet seg til en åpen krig, med dulgte bebreidelser og bakvaskelser” (Dagbladet 20.12.2001)

Det er interessant å se hvordan det i avisene hele tiden snakkes om ”skjulte angrep” i lederstriden, når det i de fleste tilfeller er avisene selv som offentliggjør slike angrep og holder personene bak angrepene anonyme. Gjennomgangstonen i avisene er samtidig at nå må det bli en slutt på de skjulte angrepene, og fokuseres på politikk og ikke personstrid. I Dagbladets leder 20. desember forsvares imidlertid anonyme utspill med at partiets kultur er så lukket at sentrale partimedlemmer ”ikke tør stå frem med forsiktig kritikk” (Dagbladet 20.12.2001). Dette er i følge redaktøren Thorbjørn Jaglands eget ansvar.

”Giften må stoppes” (Dagbladet 20.12.2001). Thorbjørn Jagland stiller opp i et intervju med Dagbladet noen timer etter den store pressekonferansen, der bakvaskelser fra

anonyme Ap.- kolleger er tema. Jagland beskrives som ”sliten og nedbrutt”. Partilederen en mann på vei ned. Han får spørsmål om hvem de anonyme er, og om han tror det er de samme som ved siste medierunde i Arbeiderpartiet – som endte med Jaglands avgang som statsministerkandidat. Et annet spørsmål er hvorfor Jaglands støttespillere ikke trer frem. Thorbjørn Jagland har ingen forutsetning for å kunne svare på spørsmålene. Det bidrar nok en gang til et bilde i avisene av Jagland som en som har tapt slaget, men desperat kjemper videre uten å vite hva eller hvem han kjemper mot.

Yngve Hågensen er imidlertid en av Thorbjørn Jaglands støttespillere, og stiller opp i et intervju lenger ut i Dagbladet den 20.12. Han fordømmer de anonyme utspillene, og uttrykker sin fulle støtte overfor Jagland. Som Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland selv har gjort i media, ber Hågensen om en debatt rundt politikk, ikke rundt lederskapet i partiet. Yngve Hågensen blir fremstilt som en god venn og støttespiller for Jagland, og Dagbladet påpeker at han nå er ”gått i krigen” for partilederen.

Ellers fokuserer Dagbladet mye på motsetningene Jens – Jagland denne fasen. Ap.- politikere blir plassert i ”Jagland- fløyen” og ”Jens- fløyen”. Legg merke til at journalisten i den sammenheng benytter Thorbjørn Jagland etternavn, men bare *fornavnet* til Jens Stoltenberg. Det passer godt inn i bildet Dagbladet ellers maler av de to fløyene. Jaglands fløy er baktung og gammeldags, og bruken av etternavnet fører tanken hen til en eldre mann. Thorbjørn Jaglands tilhengere tillegges forandring- og utviklingsvegning, samt en ekstrem opptatthet av det som beskrives som gamle sosialdemokratiske grunnverdier. Dagbladet hevder også at Jagland er i lommen på Kommuneforbundet. Jens’ fløy derimot er ung og dynamisk, derav bruken av kun fornavn – som leder tanken hen til en yngre mann. Jens Stoltenbergs fløy beskrives av Dagbladet som den del av Arbeiderpartiet som tenker på unge velgere i urbane strøk, og beskyldes angivelig av de eldre i partiet for å ”selge ut arvesølvet” (Dagbladet 20.12.2001). Dagbladet melker dette bildet for hva det er verdt. Artikkelen ”Drar i hver sin retning” den 21. desember tar systematisk for seg motsetningsforholdene mellom de to, og oppsummerer hva slags politikk hver av fløyene står for.

Gjennom Dagbladet får vi inntrykk av Jens Stoltenberg som en tilbakeholden mann som skjuler sine ambisjoner. Thorbjørn Jagland sier til pressekorpsset at han vil fortsette som leder for Arbeiderpartiet, men at partiet selv må avgjøre om det skal skje. Jens

Stoltenberg forholder seg taus til spørsmål fra Dagbladet om hvorvidt han vil bli den nye og eneste lederen for Arbeiderpartiet i fremtiden. Det bygges opp en mystikk rundt Stoltenberg, han er en taus mann som forholder seg passiv til alt som skjer i mediene. Thorbjørn Jagland spiller alene på banen, og bidrar selv til å forsterke det bildet ved å gjentatte ganger uttale seg om Arbeiderpartiet og sin egen situasjon i media. Det dukker stadig vekk opp intervjuer og uttalelser fra Jagland - mens Stoltenberg holder inne med sine meninger.

Dagen etter spør Gudleiv Forr seg hvorfor det alltid har seg sånn at Arbeiderpartiet lager i stand internt opprør i forkant av høytider. Lederdebatten er kommet på et merkelig tidspunkt mener han. Nå virker det jo som om det er *media* som har satt i gang denne debatten, og ikke ledelsen i Arbeiderpartiet. Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg har siden debatten startet igjen i desember prøvd å roe ned debatten og rette fokus mot politikken, men media lar jo ikke politikerne styre mediebildet. Gudleiv Forr mener:

”..., og for meg ser det ut til at partiet heller burde diskutere politikk enn personer. Men det er kanskje det de driver med.”(Dagbladet 22.12.2001)

”Du har skylda selv, Jagland”, skriver Erling Ramnefjell den 22. desember, der to lokallagsledere avslører noen ufordelaktige sannheter om partilederen. De to forteller om en partikultur der det straffer seg å være kritisk i all offentlighet. Thorbjørn Jagland skal i følge Frode Jacobsen, lokallagsleder i Bøler Ap, være kjapp til å stemple kritikere som bråkmakere og oppviglere. Videre sier han at det i Ap lønner seg med anonymt maktspill, da det er en mer hensiktsmessig måte å fremme sin egen karriere på.

4.2 Aftenposten: Kritikk, men også politikk

Partisekretærens avgang er godt dekket også i Aftenposten i oppstartperioden av denne fasen. Aslak Bonde er kritisk til at alt bare var fryd og gammen mellom Solveig Torsvik og Thorbjørn Jagland i forbindelse med hennes avgang slik Ap- ledelsen hevder. Bonde hevder at det lenge har vært et velkjent faktum at partilederen ikke har hatt tillit til partisekretæren, og at dette var noe Torsvik visste godt. Allikevel velger journalisten å omtale saken som å ”kuppe sentralstyremøtet”. Videre er det er interessant å se at Bonde påpeker følgende:

”Det spørsmålet som vil bli oftest stilt i tiden som kommer, er om valget av Kolberg betyr noe for maktforholdene mellom de to partitoppene Jagland og Jens Stoltenberg.” (Aftenposten 11.12.2001)

Ellers lar Aslak Bonde motsetningsforholdet mellom de to ligge i ro resten av artikkelen. ”Kuppet” av sentralstyremøtet er ikke noe han prøver å legge på verken Jagland eller Stoltenberg, men på partiledelsen som en helhet. Aftenposten legger mer vekt på Arbeiderpartiledelsens mangel på åpenhet overfor publikum og presse enn personstrid. I Aftenposten skrives ikke en eneste artikkel som har personstriden i fokus i starten av Fase 1. Kritikken er til tider hard mot ledelsen i partiet, men den er ikke personfokuseret og har en mer rådgivende karakter overfor partiledelsen enn noe annet. I tillegg vier Aftenposten spalteplass til en oppfordring fra Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland til sine partifeller om å slutte med anonyme uttalelser til avisene. Aftenposten vier imidlertid mer spalteplass til maktkamp og personstrid jo lenger ut i fasen vi kommer.

Det famøse intervjuet med partilederne i Aftenposten 17. desember skaper reaksjoner i de andre avisene i utvalget, og er noe banebrytende i perioden. Det er tydelig at Jagland og Stoltenberg mener det er nødvendig å henvende seg til pressen for å roe gemyttene noe. Men det viser seg å skape mer trøbbel enn julefred å stille opp i dobbeltintervju for å snakke om lederstrid. Aftenposten velger seg overskriften: ”Jagland og Stoltenberg – ni år med merkelapp som rivaler” (Aftenposten 17.12.2001). Journalisten forsøker å snakke lederstrid. Hver gang de to lederne blir konfrontert med spørsmål om lederstrid har de imidlertid enten ingen kommentar, eller så prøver de å prate om noe ganske annet. Alle avisene i utvalget har til nå basert seg på anonyme vitneutsagn og uttalelser fra *andre* sentrale Ap. - politikere, som for eksempel Trond Giske og Yngve Hågensen. Når de nå stiller opp sammen i et intervju med Aftenpostens Aslak Bonde, er det utvilsomt for å avkrefte visse rykter og forsøke å stilne stormen rundt dem i mediene.

Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland sier til Aftenposten at det er Arbeiderpartiet som må avgjøre om de skal fortsette, og legger sine skjebner til Landsmøtet. De ser ut til å forsøke å svare taktisk riktig for ikke å bli stilt opp mot hverandre, og prøver å få fokuset bort fra konfliktbildet Jens versus Thorbjørn. Ap. - toppene ønsker en debatt om *politikk*, ikke om personkonflikt. Aftenposten derimot, gjør det meste ut av personkonflikten. Journalisten ser etter det han selv kaller ”billige og gode tittelpoenger”, og bemerker at de to Ap. - lederene på vei fra Youngstorget og Stortinget er uenige om veivalg. Bonde velger også å ta med i artikkelen at Jens Stoltenberg protesterte mot å bli avbildet rygg mot rygg med Thorbjørn Jagland på Løvebakken. Aslak Bonde får altså ikke det bildet han helst vil ha, men oppnår noe av den samme effekten ved å nevne det i teksten.

Som vi så i Dagbladet, kommer det mange negative reaksjoner på intervjuet i Aftenposten. Først og fremst tolkes det som en innrømmelse av åpen lederstrid. Aftenpostens forside 18 desember bærer overskriften: "Ingen ber Jagland fortsette". Det trekkes linjer tilbake til da Thorbjørn Jagland trakk seg som statsministerkandidat og overlot plassen til Jens Stoltenberg, og i bunnen ligger hele tiden Arbeiderpartiets katastrofevalg høsten før. Etter å ha lest kommentaren "Jagland setter seg selv i spill" sitter man igjen med et inntrykk av et parti med en forvirret ledelse som driver en forvirret politikk (Aftenposten 18.12.2001). Det snakkes om gjenoppbygging av Arbeiderpartiet, og at det ligger i ledelsens hender å gjøre dette. Aftenpostens journalister har bare ikke tro på partiledelsens evner:

"Så langt er ikke prosessen særlig tillitsvekkende. Den bærer mer preg av forvirret leting enn målbevisst gjenoppbygging". (Aftenposten 18.12.2001)

Karikaturen som illustrerer kommentaren viser Thorbjørn Jagland i form av en fet julegris med sløyfe rundt halsen, som står ved en stor Arbeiderparti- A med store sprekker i muren. I bakgrunnen ser vi Jens Stoltenberg som en skranten snømann. Grisens (Jagland) tankeboble sier: "Hvordan skal velgerne finne oss når vi ikke engang greier å finne oss sjøl".

En annen overskrift fra 18. desember lyder: "Ingen ber Jagland bli – ingen ber ham gå" (Aftenposten 18.12.2001). Artikkelen består av en rekke små intervjuer av ulike Ap.-politikere rundt i landet som uttaler seg om ledersituasjonen. Overskriften har en klar negativ klang; Jagland er tydelig ikke ønsket, selv om ingen heller ber ham forsvinne. Dersom man leser hele artikkelen er det ikke det inntrykket man sitter med som man får av overskriften. Ap. -kollegene svarer på ulike spørsmål, men de fleste er enige i at lederdebatten bare må gå sin gang frem til landsmøtet. De vil gjerne ha debatt, men helst ikke "velge side". Journalisten fra Aftenposten velger interessant nok ikke å spørre intervjuobjektene sine om de vil oppfordre *Jens Stoltenberg* til å stille som lederkandidat. Det er kun Thorbjørn Jagland som stilles for sine kollegers dom i Aftenposten.

Thorbjørn Jaglands pressekonferanse er tema også i Aftenposten den 20. desember. Jagland forteller avisen at han er "sliten og deprimert" av bakvaskelsene (Aftenposten 20.12.2001). En pressekonferanse som ellers i media skaper furore og oppnår massiv

dekning i de fleste avisene, fremkaller medlidenhet i Aftenpostens politiske redaksjon.

Harald Stanghelle deler ut sympati i dagens kommentar:

"Det er ikke vanskelig å forstå at Arbeiderpartiets leder blir sliten og deprimert. I fem år nå, helt fra han overtok som statsminister etter Gro Harlem Brundtland, har Jagland gått personlige og politiske motbakker."(Aftenposten 20.12.2001)

I artikkelen "Hudfletter regjeringskolleger" er ikke tonen fullt så sympatisk, men journalisten er langt fra å være så kritisk som resten av norsk presse er denne dagen (Aftenposten 20.12.2001). Artikkelen tar for seg hvordan Jagland går hardt ut mot dem som driver anonymt spill i Arbeiderpartiet, og partilederen er ikke nådig med sine anonyme kolleger. Aftenposten er på dette tidspunktet noe mer positivt innstilt overfor Jagland enn de andre avisene i utvalget. Avisens journalister "forstår" at partilederen er sliten av anonyme bakspill. Det vil kanskje også si at Aftenposten *ikke* "forstår" de anonyme – i motsetning til Dagbladets Thor Gjermund Eriksen som mener de anonyme utspillene er et sunnhetstegn. Her snakker avisen Thorbjørn Jaglands sak, og forsvarer ham mot de som driver med bakvaskelser i Arbeiderpartiet.

"Medieofferet Jagland". Aslak Bonde står for kommentaren under denne overskriften, der han ironiserer over at Jagland beskylder mediene for å drive kampanjer mot ham. Jagland bruker mediene når han har behov for det, men blir indignert over at de ikke lar ham i fred ellers hevder Bonde. Kommentaren ledsages av et bilde av Jagland på vei "inn i" et bilde med et dumt uttrykk i ansiktet. Bildet er egentlig to helt like bilder satt sammen i speileffekt. Det er mye lederstrid på kommentarplass også i Aftenposten i denne fasen. Hele seks kommentarer om situasjonen i Arbeiderpartiet trykkes i avisen bare i løpet av en uke. Kommentarene er stort sett kritiske til det som skjer i Ap- ledelsen disse dagene. De uttrykker skepsis overfor situasjonen rundt Solveig Torsviks avgang, og til utspillet Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland kom med i dobbeltintervjuet 17. desember. Det er en noe syrlig stemning overfor Ap- ledelsen i Aftenposten kommentarer:

"Arbeiderpartiet er i full gang med en forhåpentlig grundig selvransakelse etter sitt historiske valgnederlag. Så langt er ikke prosessen særlig tillitvekkende. Den bærer mer preg av forvirret leting enn målbevisst gjenoppbygging" (Aftenposten 18.12.2001)

4.3 Dagsavisen: Anonym synsing på nyhetsplass

Dagsavisen dekker partisekretærens avgang i stor stil, og er ikke nådige overfor Ap-ledelsen. Heller ikke Dagsavisens journalister tror ledelsen i Ap når de sier at Solveig Torsvik gikk frivillig. Det legges frem som om hun ble presset ut av resten av ledelsen som et sonoffer etter det elendige Stortingsvalget samme høst – og i følge Dagsavisen er det både Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg som sto for dette presset. En anonym kilde sier til Dagsavisen at Jagland og Stoltenberg var *enige* om at Torsvik burde gå og Martin Kolberg settes inn som ny partisekretær - dette skulle da være et uttrykk for ”terrorbalansen” mellom Jagland-fløyen og Stoltenberg-fløyen. Det er åpenbart en felles oppfatning i medie verden at det pågår en slags kald krig mellom de to allerede på dette tidspunktet, på tross av at Stoltenberg og Jagland benekter dette. Journalisten velger å bruke ordet "terror" for å beskrive stemningen mellom de to i ledelsen (Dagsavisen 11.12.2001). I følge Dagsavisen er altså ”terror” et passende ord for å beskrive situasjonen mellom Jagland og Stoltenberg. Full krig er med andre ord ikke ennå brutt ut, men man får en følelse av at spenningen i partiet er på bristepunktet. Temperaturen stiger i alle fall i *avisene* når det gjelder lederstriden, og ord som ”terror” bidrar til å øke dramatikken ytterligere. Dagsavisen levner allikevel selve *politikken* i Arbeiderpartiet mer oppmerksomhet enn de andre avisene i utvalget - selv om personstriden får mye spalteplass også her.

Arne Strand kommenterer Aps situasjon og konkluderer med at ”maktkampen” kan ”flamme opp” dersom balansen mellom Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg forrykkes. Dagsavisen bruker mye spalteplass på å sette de to opp mot hverandre som to uforenlige fløyer, det hele kommer frem som en slags konkurranse. ”Hvem vinner?”, Konkluderer Strand sin kommentar med (Dagsavisen 12.12.2001). Dagsavisen føyer seg inn i rekkene med resten av den norske medieeliten, som stiller Jagland og Stoltenberg på hver sin pol. Når journalistene spør hvem kommer til å vinne?, signaliserer de et kappløp der bare en mann kan stå igjen til slutt, og at det bare finnes en førsteplass. Dette skaper spennende og dramatiske nyheter som er lette å forholde seg til. Dagsavisen gjør det imidlertid ikke klart hvilken side publikum bør ta, selv om de legger opp til en vinn/tap - situasjon mellom Jagland og Stoltenberg.

I innledningen til dette kapittelet nevnte jeg at de to mest intense ukene i Fase 1 utmerker seg for utstrakt bruk av anonyme kilder i avisene i utvalget. Sigurd Allern definerer en anonym kilde som ”en person som tar kontakt med eller blir kontaktet av en journalist i en sak uten at kildens navn er kjent eller blir kjent for offentligheten” (Allern 2001). Det er interessant å se at det i min analyseperiode er *Dagsavisen* som er en klar nummer en i å bruke anonyme kilder i lederstriddekningen. Spesielt i uke 3 er det i *Dagsavisen* en utstrakt bruk av anonyme kilder med kritiske uttalelser om lederskapet i Arbeiderpartiet. Dagbladet kommer på en god andreplass, deretter Aftenposten. VG og Dagens Næringsliv ligger nederst på lista når det gjelder bruk av anonyme kilder i sine artikler. I en innholdsanalyse Sigurd Allern gjorde i 10 norske aviser angående bruk av anonyme kilder i 2001, var det VG og Dagens Næringsliv som brukte slike kilder mest. (Allern: 2001) Det er spesielt VG som er interessant her. VG dekker nemlig lederstriden i like stor utstrekning som både Aftenposten, Dagbladet og *Dagsavisen* mot slutten av fasen, men er altså beskjeden i sin bruk av anonyme kilder i dette tidsrommet.

Sigurd Allern viser til Ekecrantz og Olssons (1991) fire rolletyper for kilder; Faktagivere, analytikere, synsere og andre (Allern 2001:221. Når kilden er ”faktagiver”, kommer han med rene saksopplysninger som kan kryssjekkes av journalisten. ”Analytikere” betegner kilder som *vrurderer* en situasjon basert på fakta. Analytikere er ofte ekspertkilder som uttaler seg om hva de mener basert på deres spesialkunnskap om feltet. ”Synsere” er kilder som kun uttrykker personlige meninger om saken journalisten skriver om. Denne typen kildeuttalelser er naturligvis den som vanskeligst lar seg etterprøve eller kryssjekkes, da den gir uttrykk for hvordan noen *personlig* har opplevd en situasjon. Det er naturligvis ingen klare grenser mellom disse rolletypene, og i avisene i utvalget finner jeg en del kildeuttalelser som krysser grensene for Ekecrantz og Olssons fire typer. *Dagsavisen* benytter i Fase 1 mange kilder av typen ”synser” fra de sentrale kretsene i Arbeiderpartiet:

”En sentral Ap- kilde sa til *Dagsavisen* at prosessen var som når kardinalene velger seg en ny pave. En annen fikk assosiasjoner til Sovjetunionen på 1970-tallet.”(*Dagsavisen*12.12.2001)

Kildene henviser her til valg av partisekretær i Arbeiderpartiet. Dette er et rent synse-utsagn fra en kilde. Vi får ingen ny informasjon, men en Ap – politikers personlige mening om ledelsen. Journalistene er imidlertid flinke til å få ”synse” – utsagn til å fremstå som fakta:

”Dagbladets kilder har avdekket at mange sentrale Ap- politikere er misfornøyde med det delte lederskapet, og at Jens Stoltenberg også skal være av denne oppfatningen.” (Dagbladet 18.12.2001)

Dagbladets kilder gjør her en vurdering på *vegne* av sentrale politikere i Arbeiderpartiet, men Dagbladet fremstiller det som fakta. Hva Jens Stoltenbergs oppfatning om det delte lederskapet er, vet vel Jens Stoltenberg best? Slik det står i artikkelen fremstår det allikevel som et faktum at nestlederen føler det slik. Et annet eksempel på synsing fremstilt som fakta kommer fra Dagsavisen:

”En sentral kilde peker på at valget av Kolberg som partisekretær er et uttrykk for et kompromiss mellom partileder Jagland og parlamentarisk leder Stoltenberg, og er et uttrykk for terrorbalansen mellom de to fløyene” (Dagsavisen 11.12.2001)

Her hevder en kilde å ha kjennskap til bakgrunnen for valget av Martin Kolberg. Dagsavisen presenterer det som faktaopplysninger, men i realiteten er det nærmest umulig å sjekke et slikt utsagn. Det er i hovedsak to ”faktaopplysninger” som presenteres i sitatet. For det første hevder kilden at valget av Kolberg er et kompromiss mellom Stoltenberg og Jagland. Dette er en vurdering gjort av kilden selv, og ikke et faktum nedfelt i møteprotokoll eller andre offisielle dokumenter. Den andre ”faktaopplysningen” vi får servert er at det er en terrorbalanse mellom de angitte ”fløyene” i Arbeiderpartiet. Brukt i teksten fremstår dette sitatet som et faktum å bygge artikkelen videre på. Det som egentlig er synsing av en anonym Ap-politiker fremstår nå som harde fakta i saken. I løpet av perioden var det en stor andel av kildene i avisene i utvalget som var anonyme synsere.

Allern viser også til Ekecrantz og Olssons tre måter kilder kan ”fremtre” på (Ekecrantz og Olsson 1991). Journalisten kan sitere kilden, henwise spesifikt til kilden på annen måte, eller bruke en skjult henvisning i teksten. Et direkte sitat er mer dramatisk og er kanskje mer troverdig enn de to siste kategoriene, selv om personen bak uttalelsen holdes anonym. I analyseperioden brukes alle tre fremtredelsesmåter hyppig i avisene i utvalget. Det er imidlertid kategori 2 som er mest brukt, altså en mer eller mindre spesifikk henvisning til kilder uten direkte sitat. Journalistene i Dagbladet og Dagsavisen benytter seg i stor grad av henvisninger som ”kretsen rundt Jagland” og ”Stoltenbergs støttespillere”:

”Kretsen rundt Stoltenberg legger vekt på at det personlige forholdet mellom Stoltenberg og Giske er svært godt.....” (Dagsavisen 19.12.2001)

Stoltenbergs "krets" er imidlertid en ukjent størrelse, og hvem består den egentlig av? Ved å benytte slike henvisninger er Dagsavisens journalister lite spesifikke, men får allikevel effekten av at kilden ser ut til å være "nær" Jens Stoltenberg. En annen frase som benyttes mye av avisene i utvalget er "sentrale kilder":

"Sentrale kilder i Ap frykter at den kuppliknende utnevnelsen av Martin Kolberg som partisekretær kan utløse åpen og bitter maktkamp". (Dagbladet 12.12.2001)

Også her er henvisningen til personen som står bak uttalelsen ulen, men allikevel "avslørende" og noe pirrende fordi det hevdes at kilden står sentralt i Arbeiderpartiet.

Dagsavisen kjører Lederstrid – stoff i stor mot midten av Fase 1, som mange av de andre avisene. Også i Dagsavisen omtales intervjuet i Aftenposten som starten på en "åpen krig" i mellom Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland. I dagens kommentar 19. desember mener Arne Strand at intervjuet lederne gav i Aftenposten dagen før legitimerer en debatt om både person og politikk. Strand sier klart og tydelig at det delte lederskapet skader partiet, og velger dermed sin "side" i konflikten. Han deler partiet inn i en høyrefløy og en venstrefløy, med Jagland på venstresiden og Stoltenberg på høyresiden. Samtidig introduserer han Trond Giske som en het kandidat til partilederstillingen dersom Thorbjørn Jagland "frivillig" trekker seg. Overskriften lyder: "Jagland sitter med nøkkelen". Det er altså Thorbjørn Jagland som skal ordne opp i lederstriden, og ikke Jens Stoltenberg. Arne Strand lar det skinne igjennom at Jagland har et ansvar overfor partiet for å trekke seg som leder.

Dagsavisen bærer preg av delte meninger om saken innad i avisen, og dette kommer godt frem i artiklene som trykkes denne uken. 19. desember får et intervju med Trond Giske en hel side i Dagsavisen, med overskriften: "Giske vil at Jagland fortsetter". Giske tar til orde for et fortsatt delt lederskap i Arbeiderpartiet, men her er det først og fremst Thorbjørn Jagland han uttrykker sin støtte for. Dagen før ble Trond Giske introdusert som en slags "Joker" i Arbeiderpartispillet, så hans synspunkt synes plutselig viktig og tungtveiende. Også leder for Oslo Ap, Bjørgulv Froyn, kommer til orde i Dagsavisen den 19. desember: "Tror Jagland kan bli statsminister igjen", lyder overskriften til artikkelen. Froyn vil ikke utelukke Thorbjørn Jagland som leder, og tror til og med han kan bli statsministerkandidat igjen hvis han bare vil. Som for å understreke den tosidige konflikten er det rett under en artikkel med overskriften: "Jens et soleklart valg". Denne gang et intervju med Karita Bekkemellem Orheim, som egentlig ikke sier til Dagsavisen

at hun foretrekker Jens Stoltenberg – men at Stoltenberg er et soleklart valg den dagen Thorbjørn Jagland *går av*. Orheim mener altså ikke at Jens Stoltenberg er et soleklart valg i sammenlikningen med Thorbjørn Jagland, slik overskriften antyder. Hun mener derimot at det delte lederskapet i Arbeiderpartiet fungerer bra som det gjør, og at Jens Stoltenberg er en naturlig arvtager til partilederstillingen den dagen Thorbjørn Jagland trekker seg fra stillingen. Stående ved siden av hverandre ser det ut som Orheim og Froyn er støttespillere for hver sin kandidat i lederstriden. Igjen blir leseren påminnet hvordan de to partene i saken står steilt mot hverandre. Nok en gang ser vi Dagsavisens bruk av navn som effekt i dekningen av lederstriden. Jens Stoltenberg, som er Karita Bekkemellem Orheims ”soleklare valg” omtales som ”Jens”. Thorbjørn Jagland, som Bjørgulv Froyn tror blir statsminister igjen, omtales kun som ”Jagland”.

På samme side presenteres en meningsmåling utført av AC Nielsen for Avisenes Nyhetsbyrå. ”Nesten ingen vil ha Jagland på toppen”, lyder overskriften. I ingressen fastslås det at Jens Stoltenberg ”slår knockout” på Thorbjørn Jagland i ny ”popularitetsmåling”. Det er interessant å se at Dagsavisen velger å bruke bokse – sjargong i sin beskrivelse av hva som skjer mellom de to Ap.- toppene, som for å befestet at det virkelig er en *kamp* på gang. Hvem ”vinner kampen” mellom de to lederne? Videre kan Dagsavisen informere om at seks av ti Ap.- velgere vil ha Jens Stoltenberg på toppen. 59 pst vil ha Jens Stoltenberg som leder, mens bare 19 pst ønsker at Jagland fortsatt skal lede partiet. Det er imidlertid ingen som har blitt spurt om de synes delt lederskap i Arbeiderpartiet er et problem. Personene i utvalget har kun fått velge hvem de vil ha som leder - *enten* Stoltenberg *eller* Jagland.

”Ønsker å fortsette”) lyder overskriften til et intervju Dagsavisen fikk med Thorbjørn Jagland etter den store pressekonferansen han holdt for å få slutt på anonyme bakvaskelser fra sine kolleger (Dagsavisen 20.12.2001. Pressekonferansen i seg selv oppnår ikke så mye dekning i Dagsavisen, det vies mer spalteplass til intervjuet, men Arne Strand tar seg tid til å si noen ord om pressekonferansen også: ”Lar seg ikke presse ut”. Overskriften til dagens kommentar i Dagsavisen sier mye. I ingressen forteller Arne Strand om en partileder som er villig til å *slåss*. Igjen møter vi ordlyder og vendinger som leder tankene hen til en fysisk kamp. Det er altså ikke bare Jens Stoltenberg som vil slåss:

”I går slo Thorbjørn Jagland tilbake mot dem som vil presse ham ut av partilederstolen. Han er åpenbart villig til å slåss – helt fram til landsmøtet i november om nødvendig.” (Dagsavisen 20.12.2001)

Thorbjørn Jagland *slår* altså tilbake. I billedteksten fortelles det om en Jagland som er fortvilet over å bli dolket i ryggen. Det er dramatiske bilder som males av Ap.-lederstriden i Dagsavisen, det får en til å tro at striden mellom Stoltenberg og Jagland nærmest foregår ute på Løvebakken med bare nevene. I tillegg sier Arne Strand at Thorbjørn Jagland ikke vil la seg *presse* ut av lederstolen. Dette bildet av en fysisk kamp mellom Ap. er intenst og dramatisk. Thorbjørn Jagland *slår*, men blir *presset* ut av Ap-kolleger som *dolker* ham i ryggen.

Partilederen stiller opp i intervjuet litt senere og erklærer at han er klar for å fortsette som leder for Arbeiderpartiet, og at han føler han har sterk støtte ute i partiet. Dette tolkes senere av pressen som en krigserklæring overfor Jens Stoltenberg. Men Jagland gjør det klart at han ikke vil fortsette som leder dersom bakvaskingen i Arbeiderpartiet fortsetter, han stiller et ultimatum til sine partifeller.

Igjen stiller Dagsavisen spørsmålet, som for å rettferdiggjøre sine egne vinklinger: "Ser du det som utenkelig at du kan bli Aps statsministerkandidat igjen?" (Dagsavisen 20.12.2001) Nok en gang svarer Thorbjørn Jagland bekreftende på spørsmålet. Det er interessant å se at partilederen selv anvender den bokse -sjargongen som pressen har brukt rundt lederstriden den siste uken. "Jeg er fit for fight", sier Jagland. Dagsavisen siterer og bruker sitatet i ingressen og brødteksten. Det er helt tydelig at Dagsavisen ser dette intervjuet som en erklæring fra Thorbjørn Jagland til Jens Stoltenberg og Norge om at han vil slåss for lederstillingen sin.

At Jagland først holder pressekonferanse om lederstriden og situasjonen i Arbeiderpartiet *uten* Jens Stoltenberg, er alene en grunn til norsk presse å få blod på tann. Nå får de jo bekreftet at de to Ap.-lederne opererer separat. Når da Jagland i tillegg gir et intervju til Dagsavisen der han sier at han vil fortsette å lede partiet, er det ikke til å undres over at avisskriveriene om lederstriden når nye høyder. Slike soloopptredener er jo akkurat det pressen leter etter, og Thorbjørn Jagland gir dem det de vil ha.

Avisen rommer også artikler som er mer positive overfor partilederen. "Reiulf Steen hyller Jagland" og "Hågensen: Jagland ubestridt leder" lyder to av overskriftene

(Dagsavisen 20.12.2001). Reiulf Steen og Yngve Hågensen får komme til orde og uttrykke sin støtte overfor partilederen på denne dobbeltsiden viet til lederstriden i Arbeiderpartiet. Bildet viser Yngve Hågensen og Thorbjørn Jagland i en nærmest komisk positur. Det er tatt i forbindelse med Jaglands 50 - års dag, og viser Hågensen som gratulerer Jagland ved å ta ham i hånden og bukke så dypt at håret hans nærmest sveiper gulvet.

Også LO- forbundsledere uttaler at de ønsker Jagland som leder fremfor Jens Stoltenberg. Lenger ut i Dagsavisen den 21. desember er det derimot Stoltenberg-melodien som spilles. Med fete typer skriver overskriften: "Fornøyd med to ledere. Men eks-statsråd Sydnes vil ha Jens som sjef" . Mye spalteplass er viet til lederstridens to "fløyer" den 21. desember, og igjen ser vi hvordan inntrykket av en skarp og intens tosidig konflikt bygges opp. Viktige politiske personer plasseres nå på Jens Stoltenbergs side og Thorbjørn Jaglands side. Yngve Hågensen og Reiulf Steen er altså på Jaglands side mens eks -statsråd Anne Kristin Sydnes angivelig er på Stoltenbergs side. Sånn kan det i alle fall se ut på overskrifter og ingresser. Ingressen til intervjuet med Anne Kristin Sydnes lyder:

"Det delte lederskapet var ikke noe problem da Arbeiderpartiet satt i regjering, mener flere eksstatsråder. Men den tidligere bistandsministeren vil nå ha Jens Stoltenberg som partileder."(Dagsavisen 21.12.2001)

Nå viser det seg at Sydnes *ikke* ønsker å velge side i denne saken, men svarer ja på et spørsmål fra Dagsavisen om hun tror Jens Stoltenberg vil bli en bra leder i fremtiden:

Dagsavisen stiller spørsmålet: "- Er Stoltenberg den rette til å overta når Jagland gir seg som partileder? Sydnes svarer slik: "Nå skal først Thorbjørn Jagland gi signaler om hvordan han ser for seg sin fremtid, og så skal landsmøtet ta den endelige avgjørelsen. Men jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at Jens Stoltenberg vil være en fremragende leder for Arbeiderpartiet, sier Sydnes" (Dagsavisen 21.12.2001). Ellers sier ikke Sydnes noe om hvem hun eventuelt støtter i lederstriden, men derimot at det er spennende at Thorbjørn Jagland sa til Dagsavisen dagen før at han gjerne ville fortsette som leder for Ap. Dagsavisen plasserer imidlertid Anne Kristin Sydnes inn i Stoltenbergs støttegruppe, enda hun ikke ytrer ett ord om hvem som bør "vinne" lederstriden. Hun sier faktisk at delt lederskap er en berikelse, fordi de to lederne har noe ulike politiske standpunkter til tider. "Den menneskelige faktor" lyder overskriften til Hilde Haugsgjerds kommentar lørdag 22. desember. Teksten handler om politikk og menneskene i politikken. Det store

bildet over teksten kan imidlertid gi inntrykk av at det handler om hvor tåpelig Thorbjørn Jagland egentlig er. Bildeteksten lyder: "Politikkens sanne ansikt?" Over ser vi Jaglands ansikt i nærbilde, med tunga ut av munnen.

Den siste artikkelen Dagsavisen trykker om lederstriden i Arbeiderpartiet året 2001 er et intervju med Jonas Gahr Støre, Jens Stoltenbergs tidligere stabssjef. Jonas Gahr Støre ble tidligere denne uken ble utpekt som "undergraver" av Thorbjørn Jagland, en beskyldning fremsatt av anonyme kilder "sentralt i Arbeiderpartiet" til Dagbladet 20. desember. Gahr Støre benekter at han forsøker å undergrave Jagland, og benytter intervjuet til å skryte av partilederen og hans politiske innsikt. Han vil ikke si noe om hvem som bør lede Arbeiderpartiet, og nekter for at han prøver å fjerne Thorbjørn Jagland fra partilederstillingen.

4.4 VG: Én intens uke

VG forholder seg relativt passivt til lederstriden i Arbeiderpartiet i starten av Fase 1. Men i uke 4 braker det løs også i VG, og de tar igjen for tapt dekning tidligere i perioden. 18. desember kommenteres dobbeltintervjuet i Aftenposten, og det er Jens Stoltenberg som utropes til vinner av lederstriden: "Ap- topper vil ha Jens som sjef" lyder en overskrift. Tre fylkesordførere uttaler seg om ulempene ved det delte lederskapet i partiet. Alle ønsker seg Jens Stoltenberg som ny partileder. Ingressen er dramatisk og toneangivende for resten av artikkelen:

"Ikke før hadde Ap.- leder Thorbjørn Jagland oppfordret til åpen debatt i partiet, så svarer tre av Aps fylkestopper med å kreve hans avgang." (VG 19.12.2001)

VG presenterer tre fylkesordførere som er glade for at det nå er "lov" å si at man er misfornøyd med ledelsen i partiet, eller mer bestemt: Thorbjørn Jaglands lederskap. Her får det delte lederskapet skylden for de dårlige valgresultatene, og Jens Stoltenberg plukkes ut som Jaglands naturlige arvtager. Samtidig beskriver VG Jens Stoltenberg som taus og unnvikende, han vil ikke svare på om han blir Arbeiderpartiets neste leder:

"Jens Stoltenberg åpner for debatt i Ap. om lederskapet. Men selv har han tenkt å holde munn om saken - i et helt år." (18.12.2001)

Slik lyder ingressen under overskriften "Jens viker unna" i VG lenger ut i avisen 18. desember. Jens Stoltenberg vil verken si om det delte lederskapet kommer til å forbli som det er, eller om han er interessert i partilederstillingen.

Dagen etter får lederstriden hovedoppslaget på VGs forside, og den taler ikke til Thorbjørn Jaglands fordel: "Mister grepet", lyder overskriften med fete typer, plassert over det bekymrede ansiktet til partilederen. Inne i avisen har VG nærmest latt Jens Stoltenberg gå av med "seieren" i lederstriden. En av artiklene har overskriften: "Makten glipper for Jagland". Ingressen er ikke optimistisk på Jaglands vegne:

"Partimakten glipper for Ap-leder Thorbjørn Jagland. Stadig flere av hans nærmeste venner i parti og fagbevegelse mener slaget er tapt." (VG 19.12.2001)

VG teller timene etter det famøse intervjuet i Aftenposten, og holder regnskap med hvem som har flest åpent erklærte støttespillere:

"48 timer etter at Jagland og Jens Stoltenberg sammen oppfordret til lederdebatt i full åpenhet, var det frem til i går ingen som hadde meldt seg til fordel for Aps leder gjennom de siste 9 årene." (VG 19.12.2001)

Det unnlates ikke å kommentere Scan Facts meningsmåling fra dagen før, som viser at 19 pst. støtter Thorbjørn Jagland som Ap.- leder mens hele 63 pst. ønsker Jens Stoltenberg som partileder. Dette presenteres som en av mange grunner til at "løpet er kjørt" for Jagland. I VG fremstilles også "LO – toppene" som skeptiske til partilederen – i skarp motsetning til Dagbladet som presenterte denne gruppen som Jaglands støttespillere. Thorbjørn Jagland har med andre ord ikke en gang støtte blant det som er regnet som "hans egne". Jens Stoltenberg derimot, er i følge en artikkel lenger ut i avisen "Klar til å ta over". Så sier i alle fall overskriften. Artikkelen er basert på anonyme vitners utsagn, og ingressen skriver:

"Jens Stoltenberg er klar til å ta over partiledervervet. Spørsmålet er nå hvor raskt det kommer til å skje". (VG 19.12.2001)

En kilde "nær Stoltenberg" hevder at forholdet mellom Jagland og Stoltenberg lenge har vært preget av mistenksomhet, og at Jens Stoltenberg er utålmodig etter å bli partileder. Kilden er angivelig en "av dem som Stoltenberg rådfører seg med", og hevder at Jens Stoltenberg signaliserer til partiet at han er rede til å ta over ledelsen (VG 19.12.2001).

"Kretsen rundt Jagland" har imidlertid ikke gitt opp håpet på Thorbjørn Jagland som partileder noen år til, og mener at valgnederlaget er Jens Stoltenbergs feil. De håper en sympatibølge overfor Jagland vil komme nå som han har fått tåle mye kritikk.

Den 20. desember bruker VG også tid på å kommentere pressekonferansen dagen før. Overskriften; "Jagland sprer uklarhet". VG tolker Jaglands pressekonferanse som en stridserklæring overfor Jens Stoltenberg:

"Thorbjørn Jaglands redegjørelse i går om sin stilling som partileder kan tolkes slik at han vil føre en åpen kamp for å beholde ledervervet" (VG 20.12.2001)

Videre ut i artikkelen hevdes det at partilederen forsøker å fraskrive seg ansvaret for det dårlige valget i september, og legge skylden på Jens Stoltenberg for å øke sine egne vinningsjanser:

"I går kunne han ikke tolkes annerledes enn at han forsøkte å skyve ansvaret for elendigheten over på Jens Stoltenberg".(VG 20.12.2001)

"Ingen søndagsskole", er overskriften til neste artikkel om Jagland og pressekonferansen. Arve Øverby er ikke nådig med partilederen og hans uttalelser på pressekonferansen dagen i forveien:

"Thorbjørn Jaglands pressekonferanse i går var en selsom affære. Ap-lederen sto frem og prøvde å overbevise oss om at han tok på seg ansvaret for et elendig valg. Det greide han ikke. Ikke ville han det heller"(VG 20.12.2001)

Resten av artikkelen er kritisk og skeptisk til alle Jaglands uttalelser. Her også hevdes det at Jagland klandrer Stoltenberg for det dårlige valgresultatet. I tillegg tror Øverby at med "de anonyme bakvaskerne" mener Thorbjørn Jagland Stoltenberg selv og hans tilhengere. Senere i samme avis trykker VG en artikkel der Grete Knudsen erklærer seg som støttespiller for Thorbjørn Jagland - sammen med Yngve Hågensen. I tillegg får vi lese om ham norsk presse har døpt "Aps joker", nemlig Trond Giske. Giske sier til VG:

"Jeg mener vi bør fortsette med det delte lederskapet, med Jagland som leder"(VG 20.12.2001)

At en så sentral Ap.-politiker som Trond Giske erklærer seg i denne VG- artikkelen som en av Thorbjørn Jaglands støttespillere er en milepæl i lederstriddekning. Frem til nå har sentrale politikere unnlatt å kommentere saken til pressen. VG hevder imidlertid at Giske kom med dette utspillet for å revaske seg for mistanker om bakvaskelser, altså i egenskap av å sikre sin egen posisjon i partiet.

Dagen etter skriver VG på forsiden med fete typer: "Må ha sluttpakke for å gå". Det er naturligvis Thorbjørn Jagland det dreier seg om, og inne i avisen finner vi ut hva VG mener med at partilederen må ha sluttpakke før han går av. Det ramses opp en rekke krav

Thorbjørn Jagland skal ha for partiet før han frivillig går - da vil han anbefale landsmøtet å velge Jens Stoltenberg som neste partileder. Igjen ser vi at VG benytter seg av anonyme kilder for opplysninger om lederstriden.

"På bakgrunn av en rekke kildesamtaler VG har hatt de siste dagene, kan dette fremstå som det mest sannsynlige utfallet av den bitre maktkampen i Ap." (VG 21.12.2001)

Kildene er i følge VG "på Stoltenberg- fløyen". Her berettes det altså om et krav fra Thorbjørn Jagland om at han og Stoltenberg bak lukkede dører må bli enige om en politisk og personlig sluttpakke for Jagland før sentralstyremøtet 14.januar. Den siste artikkelen om lederstriden i Arbeiderpartiet i VG denne uken handler om Trond Giske, den "sosialdemokratiske prinsen" som må velge side, og som har gjort nettopp det. I følge VG er det strategisk av Giske å gå ut og støtte Thorbjørn Jagland, det faller på plass med hans egne planer om selv å bli statsminister en gang i fremtiden. Nok en gang stempler altså VG et støttende utsagn fra Giske som kun et strategisk trekk i Giskes egne politiske karriere. Giskes uttalelser kan altså ikke regnes som en genuin støtteerklæring overfor Jagland i følge VG, eller med andre ord: partilederen har svært få på sin side i lederstriden. VG tyr igjen til anonyme kilder for å få informasjon om hva som skjer på "Stoltenberg- fløyen". Nå får vi servert informasjon fra "Stoltenbergs nærmeste allierte" og "Stoltenbergs tilhengere". Sist i artikkelen får vi en uttalelse fra en som "definerer seg selv på Stoltenberg- fløyen". (VG 23.12.2001)

Den siste uken i desember er det bemerkelsesverdig lite lederstridstoff i avisene i utvalget. Hvorfor det stilner i avisene på dette tidspunktet er vanskelig å si. Ingen andre store saker preger avisforsidene, og noen avklaring på lederstriden har vi heller ikke fått. En forklaring kan være at vi nå går inn i juleuken, og at det dermed er færre journalister – samt politikere - på jobb disse dagene. Uansett trykkes det kun to artikler om lederstriden i avisene i tidsrommet fra 23. desember og ut året.

Kapittel 5:

Fase 2: Januar med klimaks og kollaps

Etter en uke med lite dekning av lederstriden i Arbeiderpartiet, bygger saken seg sakte opp fra begynnelsen av januar av. Årets første uke byr på magert lederstrid- innhold i avisene, det er bare Dagsavisen og Dagbladet som finner det verdt å ofre tid på saken denne uken - en artikkel hver. Når dørene åpnes for mediasirkuset rundt Thorbjørn Jagland og Arbeiderpartiet uken etter er de andre avisene i utvalget imidlertid ikke langt bak i køen. Etter to meget rolige uker går dekningen i taket denne uken, og raser videre ut uke 8. Fase 2 går fra første til 31. januar 2002, altså hele januar måned. Ukene 7 (7. til 13. januar) og 8 (14. til 20. januar) står for de mest intensive ukene i analyseperioden. Klimakset nås i uke 8, og kulminerer i Thorbjørn Jaglands illebefinnende tirsdag 15. januar.

Det hele eskalerer til nye høyder når Thorbjørn Jagland stiller opp i et intervju i NRK 8. januar, og lover en avklaring på lederstridsspørsmålet mandag 14. januar. Partilederen sier at han ønsker å være leder i en ny periode, og at han forutsetter at Jens Stoltenberg også vil fortelle om han også ønsker å lede partiet eller ikke. Dette skaper storm i media, som nå har fått bekreftet alle sine spekulasjoner og spådommer. Jens Stoltenberg er imidlertid like taus som før, og vil ikke uttale seg til media om han har ønsker om å lede partiet eller ikke. Thorbjørn Jaglands initiativ til å avklare lederstriden mandag 14. inngikk tydeligvis ikke i Jens Stoltenbergs planer.

Pressen har selv økt tempo og bygd opp til et klimaks i forbindelse med sentralstyremøtet, og det topper seg også dagen etter. Den 14. og 15. januar er saken på forsiden til samtlige aviser i utvalget. Journalistene fotfølger partilederen, og ansiktet hans er på alle forsider og nyhetssendinger på TV2 og NRK. Dramaet topper seg når partilederen 15. januar får et illebefinnende på sitt kontor og kjøres til Rikshospitalet. På dette tidspunktet snur stemningen i media. Lederstriden er tilstede mellom linjene, men nå dreier deg seg mer om Thorbjørn Jaglands tøffe timeplan og stressede liv. Det er i denne fasen debatten om selve dekningen blir et tema. Perioden etter jul er preget av betydelig økt dekning i avisene i utvalget, heftigere terminologi rundt saken samt mer stoff med negativ tendens mot partilederen.

Før jul forsøkte partiledelsen uten særlig hell å stå sammen og samkjøre sine uttalelser til pressen. Stadige uttalelser fra anonyme kilder gjorde imidlertid dette vanskelig, og Ap-toppen sto derfor fram som noe splittet i desember. I Fase 2 ser vi tydeligere hvordan de to lederne opererer hver for seg i mediene. På den måten bekrefter de konflikten mediene har bygd opp til frem til nå, og bidrar til en økt spenning rundt saken. I denne fasen opplever vi Jens Stoltenberg som stadig mer knapp med kommentarer til pressen, mens Thorbjørn Jagland er mer snakkesalig og henvender seg til mediene for å snakke om lederstrid. Partilederen stiller opp på pressekonferanser og intervju alene og forsterker inntrykket av en lite enhetlig partiledelse. Rollene har befestet seg i denne akten. Stoltenberg spiller den defensive og tilbaketrukne, mens Jagland er offensiv og står dermed mer laglig til for hugg.

Den første uken i 2002 er det bare i Dagsavisen og Dagbladet det trykkes noe om Thorbjørn Jagland. Artikkelen i Dagsavisen omtaler partilederens kommende boklansering, mens Dagbladet har fått Grethe Fossum i snakk: "Grethe Fossum tar bladet fra munnen - Partiet trenger én sjef." Sentralstyremedlem Grethe Fossum plasserer seg selv på Jens Stoltenbergs "side" når hun sier at partiet ikke er tjent med delt lederskap. Dette er gull for Dagbladet, debatten får mer tyngde når politikere høyt oppe i partiet uttaler seg om lederstriden. I tillegg har Dagbladet den 4. januar også fått to fylkesledere i snakk som er villige til å stå frem med både mening og navn. De to mener det delte lederskapet ikke er fordelaktig for partiet - nå må politikken få stå i høysetet istedenfor personstrid.

Nå hviler saken frem til tirsdag 8. januar. Det er trolig lite som driver saken fremover fra partiledelsens side i disse dager, og til slutt er det et utspill fra Thorbjørn Jagland selv som blir gnisten som får mediedramaet til å flamme opp igjen.

5.1 Dagbladet: Intenst og negativt

Når lederstridddekningen gjenopptas i Dagbladet andre uken i januar fremstår partiledelsen som enda mindre samkjørt og organisert enn før jul. Dagbladet er generelt mer negativt innstilt overfor Thorbjørn Jagland denne uken enn de andre avisene i utvalget. Etter Thorbjørn Jaglands uttalelser på NRK 8. januar får Dagbladet et lite intervju med Jens Stoltenberg. Stoltenberg er tydeligvis ikke forberedt på Jaglands utspill:

"Lederstriden i Ap nådde i går nye høyder. I et NRK-intervju sa Ap-leder Thorbjørn Jagland at han og Jens Stoltenberg vil komme fram til en felles holdning til lederspørsmålet i Ap på partiets sentralstyremøte mandag. - **Sa han det?** spurte Stoltenberg da Dagbladet møtte ham i går ettermiddag." (Dagbladet 9.1.2002, min utheving)

Bildet til artikkelen utfyller artikkelen. Det er tydeligvis tatt i forbindelse med en pressekonferanse de to Ap.-lederne tidligere har holdt sammen – altså ikke i januar 2002. Bildet viser en Thorbjørn Jagland som prater i en mikrofon, mens Jens Stoltenberg sitter med lukket munn og et bestemt ansiktsuttrykk i bakgrunnen. Altså; Thorbjørn taler, mens Jens tier.

Dagbladet benytter seg fremdeles mye av anonyme kilder i deknningen av lederstriden. 10. januar trykker Dagbladet en artikkel som i sin helhet er bygd på anonyme kilders uttalelser. ("Jens bøyer ikke av") I følge de anonyme kildene skal Jens Stoltenberg ikke være villig til å gi etter for det presset Thorbjørn Jagland angivelig har satt på ham under det Dagbladet kaller "krisemøter" i Arbeiderpartiledelsen kvelden i forveien. Hill Martha Solberg og Martin Kolberg skal i følge Dagbladets anonyme kilder støtte Jens Stoltenberg i dette. Det berettes videre i artikkelen om Stoltenbergs videre strategi, og hva som ble sagt på møtet i Ap-ledelsen – alt basert på anonyme vitners utsagn. Igjen finner vi mange av slike type setninger i Dagbladets artikler:

"Etter det Dagbladet kjenner til, mener Jagland at det er uholdbart for ham og partiet at Jens Stoltenberg ikke sier i fra hvor han står i forhold til lederspørsmålet. (Dagbladet 10.1.2002)

"Ap.-opprør mot Jagland" lyder en uthevet tekstboks i en annen artikkel i Dagbladet samme dag. Dagbladet har fått fatt i en del Ap.- politikere som uttaler seg negativt om Thorbjørn Jaglands utspill i mediene den siste tiden. De fleste er av den oppfatning at Jagland forsøker å "kneble lederdebatten". Overskriften "Thorbjørn prøver å binde Jens. Det er for grovt", er et sitat, tatt fra lederen for Nordland Ap, Odd Eriksen, og passer godt inn i Dagbladets "fysiske" språkbilde rundt lederstriden. Man ser nærmest for seg en partileder som binder Stoltenberg til stolen på sitt kontor og knebler ham etterpå.

Nå er det imidlertid tydelig at de to lederne ikke er enige om en mediestrategi i situasjonen som er oppstått. Vi ser at Jens Stoltenberg sjelden og ugjerne uttaler seg om saken, mens Thorbjørn Jagland gladelig stiller opp på intervju og uttaler seg til alle

avisene. I Dagbladets artikkel ”Jens bøyer ikke av” 10.januar kommer dette tydelig frem. Pressekorpsset venter utenfor kontoret til Thorbjørn Jagland der ledelsen i Arbeiderpartiet er observert på vei inn. Jens Stoltenberg kommer ut etter noen timer og gir ingen kommentar, Hill-Marta Solberg kommer ut senere og vil heller ikke gi noen kommentar til pressen. Til slutt kommer Thorbjørn Jagland ut og bekrefter overfor pressen at han står på sitt:

”Jeg har ikke sagt noe annet enn det jeg sa før jul, sa Jagland” (Dagbladet 10.12.2002)

Jagland er ikke interessert i å gi noe lengre intervju på dette tidspunktet, men gir allikevel pressen en lillefinger – mens de andre i partiledelsen verken tør nikke eller riste på hodet i pressens selskap av frykt for eventuelle tolkninger i avisene dagen derpå.

Thorbjørn Jagland lanserer denne uken sin nye bok ”Vår sårbare verden”, noe som slås opp med fete typer i Dagbladet. Det vies en helsides artikkel til partilederens nye bok, noe som nærmest hadde vært utenkelig var det ikke for at lederstriden herjet avisene på det tidspunktet. Overskriften lyder slik: ”Nei-sida hadde rett”. Thorbjørn Jagland tar i sin nye bok kritikk for at EU-tilhengerne bagatelliserte problemene EUs landbrukspolitikk kunne påføre Norge. Dette utnytter Dagbladet til fulle. Overskriften antyder at Jagland tok feil angående EU, og at han nå angreer seg. Journalisten uthever passuser i artikkelen som bygger opp rundt dette, som disse:

”Jagland innrømmer at nei-siden hadde rett i 1994” (Dagbladet 10.1.2002)
”Jeg har sett fra innsiden hvordan EU presser på”
”EU-vennen Jagland i ny bok”

Bildet til artikkelen viser Thorbjørn Jaglands bekymrede ansikt. Overskriftene og uthevingene i teksten – samt bildet – gir et inntrykk av en mann som vakler, og åpent innrømmer det. Partilederen tar ofte feil, tar han egentlig også feil når det gjelder lederstriden? Dersom man leser teksten i sin helhet derimot, handler det om hvordan EU må forandre sin landbrukspolitikk for at Norge skal kunne være med – ett av mange temaer Thorbjørn Jagland tar opp i boken. Dagbladet skriver samme dag at det neppe er tilfeldig at Thorbjørn Jaglands bok kommer ut nettopp denne uken. Lanseringen er trolig et strategisk virkemiddel i lederstriden hevder journalist Svein Aabø. Det er imidlertid Dagbladets journalister selv som velger å vie så mye spalteplass til boklanseringen.

11. januar er den nye boken til Thorbjørn Jagland atter en gang tema i Dagbladet. Nå har journalistene gått i dybden av boken og funnet nye overskrifter: "Latterliggjør Bondevik i sin nye bok" lyder overskriften til artikkelen. Bildet viser en smilende Jagland som klapper en leende Kjell Magne Bondevik på hodet. Journalisten har uthevet en setning fra Jaglands bok som kommenterer Bondeviks "patent for liv-direktiv": "Mer tragikomisk kan det ikke bli".

Nedenfor denne artikkelen skriver en ny overskrift med fete typer: "Vanskelig å ta Jagland alvorlig". Artikkelen presenterer Bondeviks "svar" på det Jagland har skrevet om statsministeren i sin nye bok. Det er som om overskriftene i Dagbladet denne dagen driver handlingen i denne fasen videre. Thorbjørn Jagland fremstilles som desperat, en mann vi vanskelig kan ta alvorlig. Når partilederen kan ty til slike midler for å hevde seg som politiker, er det ikke håp. Det er ikke Kjell Magne Bondevik som fremstår som latterlig – men Thorbjørn Jagland. Dagbladets journalister tar det for gitt at hensikten bak Jaglands bokslipp er å skjerpe sine sjanser i lederstriden – men at det ikke lykkes:

"Ny boklansering hjelper ikke Ap-lederen: Løpet kjørt for Jagland", lyder en annen overskrift i Dagbladet samme dag.

Dagen derpå oppsummerer Dagbladet situasjonen i Arbeiderpartiet med artikkelen "Slik står frontene i den store vinterkrigen"(Dagbladet 12.1.2002). Støttespillere plasseres på begge sider i "striden" og det kommende sentralstyremøtet påfølgende mandag er tema. "Krigen" er altså ikke over selv om Thorbjørn Jagland allerede nærmest er erklært taperen i medie-Norge. "Fasaden revner" lyder teksten som er plassert over det store bildet av Jagland og Stoltenberg rygg mot rygg – riktignok tydelig klippet sammen for anledningen.

I denne fasen opplever vi Thorbjørn Jagland som en noe dårlig taktiker overfor mediene. I januar kan Norges aviser sitere ham på utsagn som dette:

"Jens Stoltenberg må selv ta ansvar for hva han vil avklare" (Dagbladet 11.1.2002)

Her siktes det til mandag 14. januar, dagen Thorbjørn Jagland på egen hånd bestemte seg for skulle være avklaringsdagen for lederstriden i Ap. Jagland sier til Dagbladet at situasjonen er uholdbar så lenge ingen vet hvem som stiller som lederkandidater. Etter gjentatte oppslag med slike utsagn er det ikke til å undre seg over at pressekorpsset tolker

dette som et press overfor Jens Stoltenberg. Thorbjørn Jagland ønsker med andre ord å få vite om Jens Stoltenberg vil lede partiet. Bildet av en druknende partileder i Norges aviser er tydeligere enn noen sinne.

Mandag 14. januar byr imidlertid ikke på noen løsning, enda det i avisene har virket som denne dagen skulle by på svar på spørsmål og avklaring i lederstriden. Sentralstyremøtet er angivelig blitt enige om hvordan Arbeiderpartiet skal ledes fram til november, men pressekonferansen som holdes like etterpå gir pressen blod på tann. ”Jens har fått nok”, skriver Dagbladet med fete typer på førstesiden tirsdag 15. januar. Inne i avisen er det pressekonferansen med partiledelsen etter sentralstyremøtet som er tema. Mediestrategisk kan nok denne pressekonferansen kalles en katastrofe. Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg skal presentere resultatet av møtet, og fortelle landet hvor de står i forhold til lederskapet i Ap. Meningen var nok å stå frem som en enhet, og med en felles uttalelse kanskje få fokus vekk fra personstrid og over til politikk. Men Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg sitter side ved side på pressekonferansen og ødelegger alle muligheter for å få folket til å tro de fungerer som et team. Thorbjørn Jagland påstår at utfallet av sentralstyremøtet er at det delte lederskapet vil fortsette, mens Jens Stoltenberg er taus og vil ikke bekrefte en slik påstand. De eneste sitatene Dagbladet får av nestlederen er av typen ” Nå er det viktig å ikke si noe annet enn det som står i uttalelsen” og gjentatte ”Se på arket”(Dagbladet 15.1.2002). Ellers vil ikke Stoltenberg kommentere Jaglands tolkninger i følge Dagbladet.

Nå er lederstriden så godt som bekreftet av partiledelsen. Istedenfor å roe ned stemningen heller partiledelsen bensin på bålet og bidrar selv til å øke dramatikken rundt sine personer med denne pressekonferansen. I tillegg blir det tydelig at det bare er Jens Stoltenberg som holder igjen. Denne uken benytter heller ikke Dagbladet anonyme kilder i lederstrid- dekningsen, det er vel strengt tatt ikke behov for anonyme kilder for å skape ytterligere spenning i saken. Dramaet drives isteden videre ved hjelp av Jagland selv og andre sentrale spillere som Yngve Hågensen og Thorbjørn Berntsen. Den tosidige konflikten forsterkes stadig av bildet av den snakkende Jagland og den fullstendig tause Stoltenberg. Og kritikerne raser etter Jaglands uttalelser:

”Det er helt uforståelig og ubegripelig at Thorbjørn Jagland konkluderer med at det delte lederskapet skal fortsette, sier stortingsrepresentant Knut Storberget (Ap).” (Dagbladet 15.1.2002)

Klimakset kommer med Thorbjørn Jaglands innleggelse på Rikshospitalet ettermiddagen tirsdag 15. januar. Jaglands kollaps kommer mens lederstriden herjer avisene i utvalget som verst. Som på et sekund er lederstrid erstattet med sykdom og medlidenhet i avisene. Dagbladet holder imidlertid temperaturen oppe grunnet uttalelser fra Thorbjørn Berntsen som skaper stor ståhei:

”Jeg hadde en samtale med Jens for fjorten dager siden. Da sa jeg det rett ut: Gjør det klart nå at du ikke er lederkandidat. Hvis ikke du gjør det, vil det bli en strid som rammer dere begge. Jens kunne ha avklart lederspørsmålet” (Dagbladet 16.1.2002)

Det er ingen tvil om at dette er et spark til Jens Stoltenberg. Berntsen mener at Stoltenberg kunne ha avblåst lederstriden og spart partiet og Jagland for påkjeningen. Dette blir ikke godt mottatt i Arbeiderpartiet, og skaper en forlengelse av debatten rundt lederstriden – som ellers mest sannsynlig hadde roet seg betraktelig etter partilederens innleggelse. Berntsens beskyldninger overfor Jens Stoltenberg er akkurat det avisene trenger for å kunne kjøre videre med lederstrid.

Onsdag 16. januar er Thorbjørn Jaglands ansikt nok en gang på Dagbladets førsteside. Hovedoverskriften på forsiden lyder ”Jeg holder ikke ut dette mer, jeg blir syk”, og skal angivelig være det Jagland sa til Thorbjørn Berntsen på mobil kvelden i forveien. På lederplass skriver Dagbladet:

”Det er nærliggende å tro at illebefinnendet er en reaksjon på den pågående lederstriden.”

Det deles ut sympati i avisene denne dagen, men Dagbladet har også gjort et kupp med mobilsamtalen gjengitt av Thorbjørn Berntsen. Det fremheves hvor gode venner Berntsen og Jagland er i ingressen, før Berntsen får snakke fritt om hvor hard den siste tiden har vært for partilederen. Beskyldningene Berntsen fremsatte overfor Stoltenberg synes nærmest å komme fra Jaglands sykeseng slik det fremstår i Dagbladet. Først utheves det upopulære utspillet til Berntsen, siden aksentueres hans vennskap med Thorbjørn Jagland. Slik holdes lederstriden i live i avisene.

Den 16. januar er det imidlertid også et annet tema som skaper overskrifter. Under TV2s direktesending fra Rikshospitalet samme kveld Jagland ble innlagt, dukker Bård Tufte Johansen opp i kyllingkostyme bak reporteren som rapporterer fra partilederens sykeseng. Åpen Post- stjernens kakling på direkten setter i gang en debatt om mediens

hardkjør den siste tiden overfor Thorbjørn Jagland. Bård Tufte Johansens stunt skapte først voldsomme reaksjoner fra folk som mente han gjorde narr av Jagland, men det ble snart tydelig at det var ment som et spark til pressen:

”Først plager man noen til de stuper, så står man ved sykesengen og snakker om hvor hardt vedkommende har blitt plaget” (Bård Tufte Johansen til Dagbladet 17.1.2002)

Dermed er debatten i gang i media. Dagbladets journalister reagerer negativt på kritikken fra Åpen Post- gjengen. Andreas Wiese skriver i Dagbladet 17. januar:

”Skal man ta kritikken, og virkelighetsbeskrivelsen, på alvor var altså pressens feil at de ikke fortsatte å 'ta' Jagland etter at han ble brakt inn på sykehus. Som mediekritikk betraktet er det sannelig et meget kjølig krav om konsekvens”

Debatten går via leserinnlegg og kommentarer i avisene, men legges kald før den egentlig er i gang. Samtidig blir det mindre og mindre lederstrid i avisene, det er som om luften har gått ut av pressen. På et blunk er det nesten ingen ting å lese om Arbeiderpartiledelsen og maktkampen. 9. januar er det ”Politikkens pris” som diskuteres i Dagbladet. Barn av kjente politikere i Norge står frem og forteller om sine bekymringer for foreldrenes hardkjør. Nå fremstår Dagbladet som sympatien in persona, der de drar frem barna og deres oppvekst med en stadig bekymring for sine foreldre. Lenger ut i avisen har Dagbladet også fått Gerd Liv Valla i snakk. Valla har gjennom hele lederstriden konsekvent nektet å kommentere saken til pressen. ”Begge er like høyrevridd”, hevder imidlertid Valla nå – og mener å avlive myten om at de to tilhører ulike fløyer i Arbeiderpartiet. Dagbladet avslutter uken med å rapportere at Thorbjørn Jagland er sykemeldt frem til 3. februar, og at han drar på ferie til Israel for å slappe av.

5.2 Aftenposten: Det handler om politikk

Det er ikke før onsdag 9. januar at Aftenposten for alvor kaster seg inn i lederstriddebatten igjen. Da er temaet også hovedoppslaget på forsiden, med fete typer: "Jagland ønsker å fortsette". Det er NRK- intervjuet med Thorbjørn Jagland som er hovedtema i Aftenposten denne dagen. Aftenpostens journalist Håvard Narums kommentar kritiserer Ap.- lederens utspill på NRK kvelden før. Nå er det tydelig at det er dårlig kommunikasjon og lite samarbeid mellom Jagland og Stoltenberg. Thorbjørn Jagland uttaler seg gjerne, mens Jens Stoltenberg er taus:

”Stoltenbergs nei takk til å kommentere Jaglands uttalelser flere timer etter at han ble kjent med dem, taler sitt tydelige språk om at de to ikke har foretatt det nødvendige samråd.” (Aftenposten 9.1.2002)

Narum konkluderer med at det hele er et utspill fra Jagland som vil føre til at Stoltenberg trekkes ufrivillig inn i maktkampen om partilederstillingen. Dagen derpå får saken nok et hovedoppslag i Aftenposten: "Partifeller refser Jagland". (Aftenposten 10.1.2002) Nå kommer reaksjonene på Thorbjørn Jaglands utspill i TV- intervjuet, maktkampen er et faktum. Kritikken går til Jagland for hans håndtering av lederstriden i mediene. Språkbildet i deknningen av lederstriden er ikke fullt så dramatisk som ukene før jul i Aftenposten. Lederstridens hovedpersoner sørger for nok drama til å holde saken interessant, og det er spesielt Thorbjørn Jaglands utspill som holder saken varm. Det at Jens Stoltenberg nekter å gi så mye som en kommentar til Aftenposten i løpet av disse dagene er også en sak som blåses opp. Uten å ville det bidrar de to Ap.- lederne til å gi et mer tosidig og skarpt konfliktbilde av lederstriden i media. Når den ene er taus mens den andre roper fra hustakene er det ganske tydelig at kommunikasjonen mellom dem er dårlig og at de har ulikt syn på hvordan situasjonen bør løses.

I Aftenposten ser vi at det nå er mindre tilbakeholdenhet blant Arbeiderpartifolk når det gjelder å kommentere eller "velge side" i lederstriden i media. Maktkampen i Arbeiderpartiet er ikke lenger skjult, men foregår nå for åpen scene. Thorbjørn Jagland selv åpner seg fullstendig for media. I TV2s "Tabloid" 10. januar innrømmer han at Arbeiderpartiet er splittet og har store politiske forskjeller. I NRKs "Redaksjon 21" samme dag sier han:

"Vi er splittet i en lang rekke saker, og partiet er i en identitetskrise. Det er det vi må rydde opp i og ikke legge grunnlaget for avskallinger. (Aftenposten 11.1.2002)

"Jeg kan ikke reise rundt som en idiot", sier Jagland videre. Man får imidlertid et inntrykk av at Aftenposten mener at det er nettopp det Thorbjørn Jagland gjør, når man leser overskriften som også lyder: "Jeg kan ikke reiser rundt som en idiot". (Aftenposten 11.1.2002) Nå fremstilles Jagland som en noe redd og usikker partileder, som kommer med desperate utspill i media for å redde sin stilling. I følge Aftenposten er til og med Yngve Hågensen skeptisk til partilederens utspill i media: "Hågensen har følelsen av at Jagland nå har fått litt panikk, fordi han ser at det ikke går hans vei." (Aftenposten 10.1.2002). Uttalelsene fra Thorbjørn Jagland om avklaring 14. januar tolkes som et forsøk på å kneble lederdebatten. Aftenpostens leder 10. januar:

"Reaksjonene fra store deler av landet i løpet av dagen i går etterlater ingen tvil om at mange tillitsvalgte i partiet føler at Jagland forsøker å legge lokk på

debatten på en måte som oppfattes som en knebling av medlemmene. Vi har stor forståelse for disse reaksjonene." (Aftenposten 10.1.2002)

Aftenposten gjør maksimalt ut av konflikten mellom Jagland og Stoltenberg, som nå har spisset seg ytterligere. "Den store tittelkampen" 12. januar handler om nettopp dette. "Hvem vinner?" spørres det i ingressen. Videre kommenterer journalisten:

"Jens Stoltenbergs vindersjanser i maktkampen øker hvis Ap. legger vekt på hans appell som dyktig, ryddig og moderne. Thorbjørn Jagland kan vinne hvis han lykkes med å fremstå som den mest troverdige sosialdemokrat."

I artikkelen sammenliknes Jagland og Stoltenberg på flere felt; Politikk, taktikk, karaktertrekk, retorikk og bakgrunn. Det konkluderes imidlertid ikke med at Jens Stoltenberg er "vinneren" av dette racet. Journalisten mener derimot at de begge har sjanser, og at slaget ennå ikke er tapt for Thorbjørn Jagland. Aftenposten utnytter allikevel konflikten til fulle. To store bilder av hovedpersonene er stilt opp mot hverandre på en helside, med fordeler og ulemper ramset opp langs bildene. Bildet av et motsetningsforhold mellom de to lederne forsterkes av at karaktertrekk den ene har, har ikke den andre. Jagland er av riktig bakgrunn, det er ikke Stoltenberg. Stoltenberg har medietekke, mens Jagland mangler dette. Bildeteksten er illustrerende: "Kamphanene. Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg kjemper om makten i Arbeiderpartiet"

Aftenposten starter neste uke med spådommer om hva som blir utfallet av sentralstyremøtet 14. januar. Journalisten mener det er lite trolig at Jagland vil avblåse lederstriden, og at Stoltenberg vil holde igjen og ikke gi Jagland noe garanti om at han ikke vil forsøke seg på partilederstillingen. Det er politikk i Aftenpostens lederstridartikler i denne fasen. Journalistene spekulerer rundt det politiske spillet i Arbeiderpartiet, og mange artikler er av informativ art - verken positive eller negative overfor partiledelsen. Tirsdag 15. januar øker imidlertid temperaturen også i Aftenposten. Saken er hovedoppslag på avisens førsteside: "Klarsignal for full lederstrid", lyder overskriften. Inne i avisen er det viet fem artikler til saken, samt at den kommenteres på lederplass.

Dagen derpå er det duket for dramatik i Aftenposten. "Kollapsen en vekker" lyder overskriften på Aftenpostens forside 16. januar. Bildet under teksten viser Jaglands kone Hanne Grotjord med parets to sønner gående på Rikshospitalets parkeringsplass. Lenger

ned på forsiden kommenteres Åpen Post- innslaget, og generalsekretær Kokkvold i Norsk Presseforbund siteres: ”Dersom Bård Tufte Johansen vet hva skam er, så burde han skamme seg nå” . Inne i avisen etterlyser Aftenposten en ryddigere lederdebatt. Torstein Rudihage, fylkesleder i Oppland Ap uttaler:

”Thorbjørn Jaglands illebefinnende kan være en vekker for mange” (Aftenposten 16.1.2002)

Bård Tufte Johansens kyllingstunt på TV2- nyhetene setter i gang en debatt i mediene om hvorvidt mediene drev et hardkjør med partilederen. I Aftenposten blir imidlertid aldri dette noe stort tema, avisen nøyer seg med å kommentere Johansens stunt og trykke beklagelsene fra John Bernander.

5.3 Dagsavisen: Jaglandsympati og anonyme kilder

Dagsavisen deler ikke ut så mye sympati verken til Jens Stoltenberg eller Thorbjørn Jagland i starten av Fase 2. Det skrives mye om hvor ødeleggende lederstriden er for Arbeiderpartiet, journalistene ber lederne ta seg sammen og ordne opp i rotet så fort som mulig:

”Lederstrid i utide: Arbeiderpartiet har viklet seg inn i en lederdebatt som er både dårlig timet og slett begrunnet. De to hovedaktørene må ta på seg mesteparten av ansvaret for at den er oppstått” (Dagsavisen 7.1.2002)

Det er altså ikke bare Thorbjørn Jagland som får skylden for lederproblemene i Dagsavisen. 9. januar hevder Dagsavisen å vite hva som blir utfallet av sentralstyremøtet den 14. januar. Anonyme kilder kan fortelle at Thorbjørn Jagland vil gi sentralstyret beskjed om at han ønsker å fortsette som leder for partiet frem til 2004. Kildene hevder også at Jens Stoltenberg vil bakke ut og ”la” Jagland fortsette som partileder i to år til. Artikkelen er bygd på utsagn fra anonyme kilder. Videre beretter Dagsavisen:

”Mye tydet i går kveld på at Stoltenberg velger fred framfor fortsatt strid” (Dagsavisen 9.1.2002)

Hvor denne informasjonen kommer fra er uvisst. Det er ikke henvist til anonyme kilder i avsnittet, og Jens Stoltenberg har valgt å avstå fra å kommentere til Dagsavisens journalister. Her er Dagsavisen positiv til Jaglands sjanser, og de anonyme kildene mener Jagland får mer støtte i partiet enn det gis uttrykk for ellers.

Dagen etter skriver imidlertid Dagsavisen på førstesiden: ”Jens stritter imot”. Stoltenberg antas altså ikke lenger å ha planer om å legge seg flat for Thorbjørn Jagland slik det så ut i Dagsavisen dagen i forveien. ”Stritter imot” er et kraftuttrykk for det Jens Stoltenberg egentlig gjør; å la være å uttale seg til journalister om saken. Førstesideoppslaget gir inntrykk av dramatisk og spenning, og leder igjen tanken hen til en fysisk kamp mellom de to i ledelsen. Teksten maler et bilde av en partileder som haler og drar i en nestleder som nekter å rikke seg fra plassen.

”Begge tror de vinner”, lyder en overskrift fra 11. januar. Dagsavisen har fått fatt på anonyme kilder fra begge sider i lederstriden, og de uttaler seg mer enn gjerne om ”vinner sjansene”. Dagsavisen benytter seg i stor grad av anonyme kilder for å krydre lederstriden i Fase 2, mer enn noen av de andre avisene i utvalget. Kildene er hovedsaklig av typen ”anonyme synsere”.

Dagsavisen bygger opp en spent stemning rundt Arbeiderpartiets kommende sentralstyremøte 14. januar. Stoltenberg forteller avisene mer enn en gang at sentralstyremøtet *ikke* vil by på noen avklaring i hensyn til hvem som skal være leder i Ap – det hører landsmøtet i november til. Journalistene overser dette og blåser isteden opp det som kan tolkes som at 14. januar er dagen da krigen bryter ut. Det er et slags løfte fra mediene at noe stort skal skje denne dagen, som for å holde dramatikken ved like. Mens vi venter, sørger Dagsavisen for å befeste den tosidige konflikten og vise hvor steilt de står mot hverandre – som i denne ingressen:

”Begge sider mener maktkampen i Ap vil bryte ut i full krig mellom Stoltenberg og Jagland mandag. Begge sider føler seg sikre på å stå igjen som seierherrer på landsmøtet i november”

Dagsavisen har imidlertid noe positivt å si om Thorbjørn Jagland, faktisk mer enn de andre avisene i utvalget. Avisen byr på flere artikler som uttrykker støtte overfor partilederen og hans sjanser for å ”vinne” lederstriden. Andre artikler er støttende i at de er negative overfor Jens Stoltenberg;

”Jens Stoltenberg vil holde Thorbjørn Jagland på pinebenken enda litt til. Han nekter å avklare om han er kandidat til partilederjobben” (Dagsavisen 10.1.2002) Artikkelen handler om hvordan Jens Stoltenberg planlegger å overta partiet og kanskje risikere partiet for å oppnå dette. Dagsavisen bruker heftige ord for å understreke poenget. Stoltenberg *nekter* å avklare situasjonen, det lyder som om han setter seg på

bakbeina og *tviholder* på informasjonen om sine fremtidsplaner i partiet. Dette gjør han for å plage Thorbjørn Jagland, for å holde ham på ”pinebenken”. En annen artikkel som uttrykker støtte for Thorbjørn Jaglands situasjon er et intervju med Britt Hildeng, stortingsrepresentant for Ap. Hun hevder at partiet ikke vinner på at Jens Stoltenberg legger lokk på debatten og må avklare om han vil være leder eller ikke. Hildeng mener Jagland og Stoltenberg bør lede partiet sammen.

Det er en spent stemning i Dagsavisen mandag 14. januar, som i de andre avisene i utvalget. Dagsavisens journalister er pessimistiske foran sentralstyremøtet, og tror ikke det vil komme til noen avklaring i lederstriden. Det er bare en artikkel som handler om lederstrid i Ap i Dagsavisen den 14. januar, noe overraskende med tanke på hvordan avisen har lagt opp til at sentralstyremøtet skulle spille en forløsende rolle i lederstriden. I de andre avisene finnes jo mengder med stoff denne dagen. 15. januar kommer imidlertid Dagsavisens reaksjoner på pressekonferansen etter sentralstyremøtet. Saken havner på førstesiden, men inne i avisen er det kun tre artikler om lederstriden i Ap. Arne Strand konkluderer med at ”Maktkampen fortsetter”. Dagsavisens journalister trekker igjen frem Trond Giske som joker, og mener hans meninger er avgjørende i lederstriden. Overfor Dagsavisen snakker Giske gjerne:

”Jeg har ment at partiet trenger både Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg, og det mener jeg fortsatt. Vi er et bredt parti, og ledelsen må samle ulike kulturer og meninger, begrunner Giske”

Thorbjørn Jaglands illebefinnende skaper naturligvis overskrifter også i Dagsavisen. Det blir et førstesideoppslag som i de andre avisene, og sympati fra journalistene inne i avisen. Tiden før sentralstyremøtet har vært tøff for Jagland mener Dagsavisens journalister:

”Etter knallhardt press de siste ukene ble Ap-leder Thorbjørn Jagland innlagt på sykehus i går.” (Dagsavisen 16.1.2002)

Det er bemerkelsesverdig hvor ”knallhardt” det plutselig ble å være Jagland den 16. januar. Alle avisene i utvalget roper i kor at presset var for hardt og timeplanen for tøff. ”Sjuende far i huset bør tie stille” roper overskriftene i Dagsavisen dagen etter. Thorbjørn Berntsens uttalelser skaper reaksjoner i den gamle Arbeideravisa. Hilde Haugsgjerd går hardt ut mot Berntsen i artikkelen. Hun uttrykker frustrasjon over at Ap- veteranen gjør vondt verre ved å uttale seg i sinne til mediene. På neste side handler det fremdeles om

Thorbjørn Berntsen. Anonyme kilder skal ha det til at Berntsen tok kontakt med Jens Stoltenberg og forsøkte å presse ham til å trekke seg som lederkandidat. Berntsen selv benekter overfor Dagsavisen at noe slikt skal ha skjedd. Journalisten hevder i tillegg at Yngve Hågensen også oppsøkte Stoltenberg og forsøkte å presse ham til å gi seg. Hågensen kommenterer ikke påstanden.

5.4 VG: Anonyme kilder og økt dramatikk

VG tar opp lederstridstråden den 9. januar, med en artikkel som taler Thorbjørn Jaglands sak. Thorbjørn Berntsen "velger side" i all offentlighet, og tar Jaglands parti. "Ber Jens trekke seg", lyder overskriften. Berntsen ber Jens Stoltenberg la vær å ta "oppgjør" med Thorbjørn Jagland. Det er denne artikkelen Berntsen viser til når han senere hevder at han ga Jens Stoltenberg en "sjangse" til å avslutte lederstriden. (VG 9.1.2002) VG har stått litt i bakgrunnen i deknningen av lederstriden i Ap, det er Dagsavisen og Dagbladet som leder an når det gjelder omfanget av lederstridstoff i avisene. VG ligger ikke så langt bak de andre avisene i utvalget når det gjelder omfang, men det er tydelig at dette ikke er VGs "sak". Avisen kommer ikke med de store avsløringene selv i denne fasen, men øker bruken av anonyme kilder i deknningen. Selv om lederstriden ikke har vært VGs sak gjennom perioden til nå, har avisen allikevel kastet seg inn i kjent VG-stil: Dramatikk gjennom store bilder, overskrifter i fete typer og anonyme uttalelser fra partiledelsens "nære krets".

VG har i til tider en noe original vinkel på lederstriden i Ap. Avisens journalister vier en del spalteplass til Jens Stoltenberg og hans opplevelse av lederstriden – noe de andre avisene i utvalget ikke gjør. 9. januar kan VG konstatere at "Jens lider under enormt press". Anonyme kilder kan informere om at Jens Stoltenberg presses av Jaglands "folk".

"Blant Jaglands nærmeste støttespillere legges det overhodet ikke skjul på at de forsøker å sette Stoltenberg under et voldsomt press" (VG 9.1.2002)

Dette kildeutsagnet er vagt på mange måter. For det første er det snakk om partilederens "støttespillere", som i prinsippet kan være en hvilken som helst person som liker Jagland. Det er på ingen måte definert av journalisten hva det vil si å være "støttespiller". Og hva er definisjonen på "nærmeste"? Det kommer vel an på hvordan støttespilleren selv kategoriserer seg, og det er jo i grunnen en personlig vurdering. Det er også vanskelig for å se for seg at "Jaglands nærmeste støttespillere" frivillig skulle innrømme at de øver et voldsomt press på nestlederen, men siden journalisten ikke siterer kilden får vi aldri vite

akkurat hva vedkommende sa. Problemet med anonyme kildeutsagn som er gjengitt på denne måten er at ikke en gang *kilden selv* kan ringe VG og klage dersom han er blitt gjengitt feil. Ordvalg og formulering er journalistens verk og kan ikke spores tilbake til noen. Allern nevner noen av problemene med anonyme synsere i pressen:

”Ofte vil ikke en gang kilden vite sikkert om det er han eller hun som er sitert. Ingen kan i praksis korrigere et anonymisert verdiutsagn i et publisert intervju, for vi vet ikke om journalisten referer til en bestemt person korrekt eller manipulerer med utsagn fra flere kilder” (Allern 2001: 225)

Dersom de anonyme kildene ikke kjenner igjen utsagnet i avisen kan de heller ikke påstå at informasjonen er vridd til noe annet – det kan jo være hvem som helst som har uttalt seg til avisen. Dette kan være et enda større problem i tilfeller som lederstriddekningen, da avisene benytter seg ustanselig av anonyme kilder. Det formelig kryr av anonyme utsagn flettet inn i artiklene i analyseperioden.

Jens Stoltenberg får så hatten passer 10. januar. I ”Manndomsprøven” tar journalist Hanne B. Skartveit frem Stoltenbergs negative sider, og hevder han viker unna for lederstriden. ”Konfliktsky” og ”lydig hund” er vendinger som brukes om nestlederen i artikkelen. Lenger ut i avisen melder imidlertid en annen artikkel at ”Stoltenberg bøyer ikke av”. Det fortsetter å handle om Jens Stoltenberg i VG også denne dagen, men 12. januar er fokuset tilbake på Thorbjørn Jagland. Under tittelen ”Slåss for Jagland” får en av Jaglands støttespillere komme til orde. Kleiv Fiskvik, styremedlem i Oslo Ap uttaler seg:

”Det er ikke Jagland, men Stoltenberg som nå knebler denne debatten. Det eneste han har sagt er at han vil fortelle valgkomiteen i mai hva som er hans standpunkt.” (VG 12.1.2002)

VG byr faktisk på en alternativ tolkning av Jaglands uttalelser og utspill her, noe det ikke er mye av i de andre avisene i utvalget. Lenger ut i avisen samme dag fortsetter avisen sin støtte til Thorbjørn Jagland. ”Thorbjørn får støtte i Jagland” lyder overskriften til artikkelen, som ikke bringer oss nyheter fra lederstriden men allikevel har en effekt. Ordspillet er ment positivt overfor Thorbjørn Jagland, det er en overskrift som uttrykker en slags støtte. Et slikt ordspill i en overskrift som taler til Jaglands fordel er faktisk en sjeldenhet i analyseperioden. VG som tidligere har fått kritikk for å stå bak en kampanje for å sverte partilederen er altså den eneste avisen som tar hans ”side” mens det raser som verst.

Vennligheten varer imidlertid ikke lenge i VG. ”Fjern begge Ap- toppene” melder avisen mandag 14. januar. VG har fått flere Ap- kolleger i snakk som mener at både Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland burde trekke seg fra partiledelsen. ”Maktkampen raser videre” lyder overskriften på VGs forside dagen etter sentralstyremøtet i Ap. Inne i avisen er det harde bud for Thorbjørn Jagland:

”Et enstemmig fylkesstyre i Nord-Trøndelag fattet i går kveld et vedtak der de går inn for å vrake Thorbjørn Jagland som partileder” (VG 15.1.2002)

På neste side kommenterer Marie Simonsen nådeløst:

”I går så vi første episode av Aps ’Fear Factory’, hvor Jens Stoltenberg ble tvunget til å svelge all stolthet foran åpent kamera. Det smakte ikke godt. Han så ut som han helst ville sunket i jorden. Ved siden av satt Thorbjørn Jagland og flirte.” (VG 15.1.2002)

Her er det altså ikke bare Thorbjørn Jagland som får gjennomgå. Dagen etter er det Berntsen- utspillet som får mest oppmerksomhet i VG. Avisen trykker kun én artikkel om partilederens illebefinnende, med tilhørende bilde av kona på vei inn døren på Rikshospitalet. Berntsens skyldfordeling skaper langt mer ståhei i VG enn selve innleggelsen av Jagland. I et intervju med Berntsen spør journalisten:

”-Du ber Stoltenberg om å følge din tidligere bønn om å si at han ikke er lederkandidat, men at han sitter som nestleder under Jagland i to år til?” Svaret fra Berntsen lyder slik: ”Ja. Han bør følge anbefalingen jeg har gitt ham tidligere”.

Dette er naturligvis gull verdt for pressen. Berntsen er ikke bare en godt kjent Ap-veteran, men også en venn av Thorbjørn Jagland. I tillegg går han gjentatte ganger ut i avisene og gjentar sitt budskap: Jens Stoltenberg burde trekke seg. Kyllingstuntet fra Bård Tufte Johansen kommenteres naturligvis her som i de andre avisene, men det går mest i store bilder og lite tekst i VG når det kommer til denne saken. ”Diagnose; Feberhet kakling”, skriver VG 19. januar. Det er forholdsvis rolig rundt partilederen mot slutten av uke 8, debatten går nå rundt Arbeiderpartiets politikk og mediekjøret mot Jagland. Lørdag snakkes det politikk på kommentarplass i VG. Som for å forsikre om at det ikke tråkkes på tær heter det i første avsnitt: ”Det er *partiet* vi snakker om. Thorbjørn Jagland kommer nok snart til hektene.”

5.5. Dagens Næringsliv: Rapport fra sidelinjen

Denne uken melder også Dagens Næringsliv en interesse for lederstriden i Arbeiderpartiet. Det produseres riktignok bare 4 artikler om saken i løpet av uken, og dette kan synes noe puslete i forhold til de andre avisene i utvalget. Det er imidlertid ikke mye nytt som produseres i avisen disse dagene. Artiklene er mer av informativ art, journalistene kommenterer fra sidelinjen for det meste. En journalist spør seg om Jens Stoltenberg er tøff nok for ledervervet, og konkluderer med at det er på tide at Stoltenberg viser muskler. Det meste av lederstrid- stoffet bærer preg av ren rapportering av det som foregår ellers i media, et sammendrag av alt det de andre avisene i utvalget produserer denne uken.

Kapittel 6:

Fase 2. Epilog: Teppesfall og tid for ettertanke

Mot slutten av uke 8 dør mediedekningen av Thorbjørn Jagland og lederstriden sakte ut. Når vi kommer til mandag 21. januar i uke 9 er det bare etterdønninger etter lederstriddramaet som er å spore i avisene i utvalget. I Dagbladet kommenterer Thor Gjermund Eriksen at "Alt gikk galt" for Arbeiderpartiet. Kommentaren er illustrert av en Arbeiderparti- A som synker i sjøen. Noen få "overlevende" klamrer seg til foten av Aen. (Dagbladet 24. 1. 2002) Lenger ut i avisen samme dag hevder Grete Faremo at elendigheten for Arbeiderpartiets del startet med Thorbjørn Jaglands famøse 36,9 i 1997. Dette er en av få artikler som faktisk er kritisk mot Jagland i uke 9 og 10. En dårlig meningsmåling kommenteres også, nå kan det konstateres at Ap har nådd historisk bunnrekord. Meningsmålingene viser kun 20, 8 prosent oppslutning om partiet. (Dagbladet 24.1.2002)

Dagbladet deler også ut dom i lederstriden, og konkluderer med at det var Jens Stoltenberg som taklet lederstriden best av de to lederne. Uke 9 og 10 inngir en slags etter stormenstemning. Det er nå tid for å telle overlevende og gjøre opp regnskap. Dette er ganske interessant, i og med at lederproblemene i Arbeiderpartiet på ingen måte er løst. Etter uker med intens lederstriddekning er det nå stille. Da Thorbjørn Jagland fikk sitt illebefinnende var det som om luften gikk ut av ballongen for pressen. Hvor ble det av engasjementet og de illsinte anonyme kildene?

Aftenposten trykker bare tre artikler om Jagland og lederstrid etter uke 8. 23. januar melder avisen at Thorbjørn Berntsen vil skvære opp med Jens Stoltenberg. Aftenpostens journalister spør – som journalistene i de andre avisene i utvalget: Er det kontakt mellom Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland? Journalistene trækker forsiktig rundt emnet, og samtlige har lagt igjen den pågående og noe aggressive holdningen mot midten av forrige fase. 26. januar ofrer Aftenposten allikevel en artikkel for å melde at Jagland og Stoltenberg har snakket med hverandre. Hva de to snakket om har ikke journalisten fått greie på, men spesialrådgiver Jan-Erik Larsen kan bekrefte at det har vært telefonkontakt. Siste akt er oppskværingssakten, nå skal aktørene helst ta hverandre i neven og klappe hverandre på skulderen. Thorbjørn Berntsen vil skvære opp med Jens Stoltenberg, og

avisene venter på at Jens Stoltenberg og Thorbjørn Jagland skal snakke sammen – og ”bli venner”? Aftenpostens siste artikkel om lederstrid i analyseperioden er en kommentar om Arbeiderpartiets situasjon, og hva som må gjøres fremover. Det handler ikke om maktkamp, men om hva som gikk galt og hva som burde gjøres. Også i Aftenposten får man inntrykk av at vi ser tilbake på en situasjon som har vært, og at vi nå må se fremover og lære av våre feil:

”Men dersom gjenreisningen av partiet skal lykkes, er det nok lurere å lære av historien enn å gjenta den”. (Aftenposten 29.1.2002)

En siste spydighet er imidlertid på plass i form av en karikatur som illustrerer kommentaren. Jagland og Stoltenberg går på en flyplass sammen, og det er Stoltenberg som bærer all bagasjen deres. På den ene store kofferten står det skrevet ”tankegods”. Jagland går med hendene på ryggen, med *Fyrsten* av Machiavelli halvveis gjemt bak frakken. Jaglandfiguren sier: ”Vi kan godt bli enige om hvor skapet skal stå, bare du står bak det”.

I VG er det en noe mer dramatisk slutt på lederstridsirkuset. ”Isfront i Arbeiderpartiet” rapporterer VG 23.januar. Det blåses opp at Thorbjørn Jagland ringte til partikontoret og snakket med Martin Kolberg- og ikke med Jens Stoltenberg. VG har ennå ikke lagt ned stridsøksen i forhold til lederstriden, selv om omfanget av lederstridstoff er tydelig mindre i uke 9 og 10. VG overrasker Jagland på flyplassen når han kommer hjem fra Israel, og rapporterer om en ”harmdirrende” partileder som er sint for å bli møtt av pressen allerede på vei ut av flyet.

Dagsavisen starter uke 9 med en kommentar som filosoferer over lederstriden og hva det egentlig dreier seg om. ”Det går an å holde kjeft”, lyder overskriften. Dette er imidlertid mye krassere en kommentaren i seg selv, der journalisten hevder at det nå gjelder å holde tungen rett i munnen. En pekefinger rettes allikevel mot diverse Ap – politikere i ingressen og det påfølgende avsnitt:

”I 1905 skal Bjørnstjerne Bjørnson ha sendt et telegram til Christian Michelsen der det sto: Nu gjælder det at holde sammen! Hvorpå Michelsen svarte: Nu gjælder det at holde kjeft! Selv om historien kanskje ikke er helt sann, kunne enkelte av aktørene i den pågående lederdebatten i Arbeiderpartiet, både sentralt og på fylkesplan, med fordel tatt til seg begge de to foraningene.” (Dagsavisen 21.1.2002)

Jeg går ut fra at journalisten her snakker til både anonyme kilder, Thorbjørn Jagland, navngitte fylkesledere og Thorbjørn Berntsen med fler. Det er tid for ettertanke med andre ord. Nå skal aktørene i dramaet se tilbake og se hvor mye rot de har stelt i stand, og ta lærdom. Ellers er det oppsummering og avslutning også i Dagsavisen, ofte i form av kommentarer med tilbakeblikk og debatter om videre veivalg for Arbeiderpartiet. ”Udelt mislykket” skriver Dagens Næringsliv 19. januar, det eneste avisen trykker i løpet av de to siste ukene i analyseperioden. Journalisten takker Arbeiderpartiet og dets tilhengere for alle merkelige og upassende uttalelser til media de siste ukene – det passer ham utmerket som motstander av partiet å se på at de egenhendig ødelegger for seg selv:

”For DNs del må det gjerne fortsette. Hold folket i uvisse. Skap usikkerhet om hva resultatet kan bli. Sleng skitt.” (Dagens Næringsliv 19.1.2002)

Søndag 3.februar tar Thorbjørn Jagland beslutningen om å trekke seg som partileder etter landsmøtet i november 2002. Dagbladet er den eneste avisen som slipper inn i Jaglands hus på Lier søndag ettermiddag, og artikkelen kommer på trykk mandag 4. februar. Denne nyheten oppnår noen få store oppslag i avisene i utvalget, men lager ikke de store bølger i mediene. De fleste betrakter dette som avslutningen på maktkampen om lederstillingen i Arbeiderpartiet for denne gang. Partilederen sier til Dagbladet at det voldsomme personfokuset tok overhånd, og at det ble vanskelig å drive politikk midt opp i alt dette. Dagbladets journalist skriver ironisk nok:

”Den konstante oppmerksomheten på forholdet mellom ham og nestleder Jens Stoltenberg gjorde det umulig å få ørens lyd for politikk.” (Dagbladet 4. februar 2002)

Thorbjørn Jaglands illebefinnende var den hendelsen som satt strek over lederstriden i Arbeiderpartiet i januar 2002. Partilederens kollaps ble også lederstridens kollaps. Til tross for at konflikten på ingen måte var løst, la avisene i utvalget nærmest ballen død etter tirsdag 15. januar. De to siste ukene i fasen er dager for ettertanke og etterpåklokskap, både i Arbeiderpartiet og pressen.

I neste kapittel vil jeg sammenfatte og diskutere analysefunn fra både den kvantitative og den kvalitative analysen.

Kapittel 7 Sammenfatning og diskusjon av analysefunn

Journalistene er på et samfunnsoppdrag. De skal informere publikum om hva som skjer i samfunnet de lever i, noe som er en forutsetning for et fungerende demokrati.

Maktutredningen (NOU 1982:30) oppsummerer pressens grunnleggende samfunnsoppgaver i følgende fire punkter: *Informasjonsfunksjonen*, som innebærer at mediene skal gi publikum informasjon slik at vi kan ta stilling til spørsmål i samfunnet. *Kommentarfunksjonen*, som innebærer et ansvar for å kommentere og analysere det som skjer i samfunnet. *Overvåkningsfunksjonen*, som i praksis betyr en granskning av dem i samfunnet med betydelig innflytelse, og til slutt *gruppekommunikasjonsfunksjonen*, som innebærer at mediene skal fremme kommunikasjon mellom politiske, faglige og ideelle grupper i samfunnet (NOU 1996: 12). Brurås mener han på pressens vegne bør føye til noen flere oppgaver: Veiledning av forbrukere, kulturell opplysning og underholdning (Brurås 2000) Av Vær Varsom-plakatens punkter om pressens rolle i samfunnet vil jeg særlig nevne punkt 1.2 og 1.5:

1.2 Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk.

1.5 Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak og andre.²

For at disse oppgavene skal kunne ivaretas må media sørge for informasjon med bredde og variasjon. Mange bekymrer seg for journalistikkens stadige personfokusering og økte fokus på underholdning fremfor ren nyhetsformidling. Journalistene er på et samfunnsoppdrag og bør utføre sin jobb med ansvar fordi forutsetningen for et demokrati er en uavhengig, dyktig og balansert media. Dersom journalistene skal kunne utføre sitt samfunnsoppdrag må de drive god journalistikk. Men hva er god journalistikk? Det er mange oppfatninger om hva journalistikk bør og ikke bør være, og her finnes naturligvis ingen fasit. Allikevel bør debatten om hva god journalistikk stadig være på agendaen i et samfunn der demokratiet baserer seg på et godt fungerende media.

Hva er god presseskikk, og hva er egentlig presseetikk? Presseetikk er først og fremst betegnelsen for pressens yrkesetiske regler som for eksempel Vær Varsom-plakaten,

² Vær Varsom-plakaten fra Norsk Presseforbunds hjemmeside <http://www.presse.no>. Vær Varsom-plakaten er vedtatt av Norsk Presseforbund og sist revidert i 2001.

mens presseskikk brukes mer for å beskrive *hvordan* pressefolk utøver yrket sitt. ”God presseskikk” betegner praksis som er i overensstemmelse med pressens yrkesetiske regler, mens ”dårlig presseskikk” vil være praksis som ikke er i samsvar med regelverket. I praksis er det Pressens Faglige Utvalgs (PFU) vurdering som avgjør hva som er dårlig presseskikk. (Fremo: 1994) Problemet er naturligvis at presseskikk kan være tvilsom selv når den er innefor pressens yrkesetiske regelverk. Presseskikk er ikke automatisk ”god” simpelthen bare fordi den følger Vær Varsom-plakaten eller fordi PFU *ikke* dømmer den ”dårlig. Punktene i plakaten er lite spesifikke og oppfordrer mer til en generell holdning enn å fortelle journalistene hvordan de skal gjøre jobben sin. Det er rom for vide tolkninger av de fleste punktene, og til slutt er det opp til hver enkelt journalist å avgjøre hvorvidt hans praksis er i samsvar med reglene eller ikke.

I etterkant av Jaglandsaken fikk mediene kritikk for sin dekning av saken. Kritikken gikk på bruk av anonyme kilder, på omfanget av selve dekningen og hvordan de dekket partilederens sykehusinnleggelse. Enkelte hevdet til og med at Thorbjørn Jagland ble mobbet til å gå av. Hvordan utførte journalistene jobben sin da de dekket denne saken? Ble saken fremstilt balansert og på en informativ måte, eller var anklagene om usaklig og plagende dekning sanne? I dette kapitlet skal jeg diskutere temaer relatert til analysefunn fra både den kvantitative og den kvalitative analysen. Jeg skal vurdere hvorvidt pressen holdt seg inne med god presseskikk under dekningen av Jaglandsaken, med fokus på blant annet omfanget av saken og journalistenes bruk av anonyme kilder. Videre skal jeg se på hva slags virkemidler journalistene benyttet seg av for å dramatisere dekningen av Jaglandsaken, og hvor informativ dekningen var i forhold til sakens fakta.

7.1 Flokkdyr i mobbekampanje?

7.1.1 Var dekningen for voldsom?

I kapittel 3 viste den kvantitative analysen hvor omfattende Jaglandsaken var. Totalt trykket avisene 192 artikler om saken over en 10-ukers periode. Vi skal heller ikke glemme at dette kom i tillegg til TV-dekningen av saken, som også var svært omfattende. Både TV2 og NRK bød på intensiv dekning av Jaglandsaken i januar 2002. Det var først etter Thorbjørn Jaglands illebefinnende kritikerne av pressens dekning for alvor meldte seg. Kritikken gikk mest på at media hadde vært for tøff med partilederen. Var den massive dekningen av denne saken virkelig nødvendig? Var dekningen av saken regelrett

en kampanje *mot* Thorbjørn Jagland og Arbeiderpartiet? Disse spørsmålene ble stilt av mange, og det var ikke første gang en debatt om kampanjer mot Jagland i norske medier var på tapetet. I etterkant av Jaglands avgang som statsministerkandidat i 2000 startet debatten om medias rolle i saken. Dagsavisens Arne Strand hevdet at Jagland hadde måttet tåle sterkt press, men at det var først og fremst Jaglands skyld at Jagland måtte gå (Allern 2001). Statsvitere Bernt Aardal og Frank Aarebrot kom til samme konklusjon i artikkelen ”Mediene har speilet virkeligheten” trykket i Aftenposten 11.2.2000 (Allern 2001). Det var en generell stemning i pressen at media hadde speilet virkeligheten om Thorbjørn Jagland. Også generalsekretær i Norsk Presseforbund Per Edgar Kokkvold hevdet at Thorbjørn Jagland ikke var blitt myrdet av mediene i sin lørdagsspalte i Dagsavisen (Dagsavisen 12.2.2000)(Allern:2001).

Også i denne siste Jaglandrunden i norske medier hevdet Kokkvold at pressen kun speilet de faktiske forhold rundt Thorbjørn Jagland og i Arbeiderpartiet:

”Mediene må også tåle kritikk. Men når det gjelder striden i Ap., har mediene formidlet en maktkamp. Og når dette har virket ekkelt og utrivelig, så er vel det fordi denne maktkampen er ekkel og utrivelig” (VG 16.1.2002)

Pressen hevdet hardnakket at dekingen ikke var overdimensjonert i sammenlikning med de faktiske forhold. Saken fortjente altså å bli slått opp i så stort omfang den ble.

Thorbjørn Jagland var som ”skapt for oppslag” og problemene i Arbeiderpartiet fortjente oppmerksomheten de fikk.

I journalistikken oppsummeres gjerne de yrkestradisjonelle kriteriene til godt stoff som VISA-reglene: Vesentlig, Identifiserende, Sensasjonelt og Aktuelt. Det første og siste kriteriet er objektive kriterium, mens de to i midten er subjektive kriterium (Gynnhild 1990). Thorbjørn Wale kommer med mer spesifikke kriterier: Godt stoff skal være ferskt, betydningsfullt, merkverdig og omfattende. I tillegg bør det være fysisk og psykisk nært publikum, og aller helst en konflikt (Wale 1997). Jaglandsaken tilfredsstillende klart tre av de fire VISA-reglene. Saken er høyaktuell både fordi det er dårligere valgresultater for Arbeiderpartiet enn på over 70 år og fordi Thorbjørn Jagland kort tid i forveien valgte å gå av som statsministerkandidat på grunn av press fra partiet og media. Arbeiderpartiet storhetstid er over, og partiet makter ikke holde på velgerne. Saken er sensasjonell fordi det dreier seg om en personlig maktkamp i Norges største parti, altså sensasjoner på to nivå. Vesentlig er saken fordi Norge er midt i et politisk vendepunkt der det største

politiske partiet gjennom 70 år mister velgere til høyresiden og valgflyktigheten er større enn noen sinne. Det er naturlig for pressen å spørre seg om ledelsen i partiet kan klandres for nedgangstidene de opplever. Jaglandsaken lever også opp til flere av Wales krav til det godt stoff. Saken er negativ, betydningsfull, omfattende og i aller høyeste grad en konflikt. Det er altså ikke til å undre seg over at denne saken tiltrakk seg så mye oppmerksomhet fra pressen.

Dekningen av Jaglandsaken var omfattende, det er det ingen tvil om. Et mer interessant spørsmål i forhold til om pressen gikk for langt i Jaglandsaken er *hva slags* omfattende dekning pressen sto for. Er det grunn til å klandre pressen for at de tok for hardt i? Til sammen kodet jeg 64 artikler negativt i analyseperioden, mot 80 nøytrale og 40 positive. Dekningen av Jaglandsaken var altså langt fra ensartet negativ. Det er beskrivende at det er den nøytrale tendensen som dominerer, men interessant å se at det faktisk også er hele 40 artikler med *positiv* tendens overfor Thorbjørn Jagland i perioden. I Allerns undersøkelse av seks norske avisers behandling av Jaglandsaken i 1999 og 2000³ finner han at VG nærmest fungerer som Jens Stoltenbergs støttespiller mens det hele pågår. Avisen utmerket seg som den mest negative av avisene i utvalget, både på nyhets- og kommentarplass. (Allern 2001) Jeg hadde ventet meg et sterkere engasjement og mer negativ dekning fra VGs side nettopp på grunn av Allerns analysefunn, men fant at VG verken var tidlig inne i saken eller spesielt negativ overfor Jagland. Tvert i mot bød avisen på flere positive artikler og støtte til Jagland til og med i den mest intensive dekningsperioden i januar 2002. Allern finner også at Dagsavisen sto for en dekning med negativ vinkling, og at Dagbladet også hadde en negativ dekning men en svak overvekt at positiv dekning i sitt kommentarstoff. Aftenposten var mer balansert i sin dekning av saken, og Dagens Næringsliv var lite engasjert i saken. I min analyseperiode er det Dagbladet som har overtatt rollen som den mest negative avisen med 27 nyhetsartikler kodet negativ. Aftenposten, Dagsavisen og VG ligger jevnt på 11, 11 og 12 negative artikler mens Dagens Næringsliv ligger helt bakers med 3 negative artikler. Også på kommentarplass er Dagbladet klart mest negativ med 10 negative kommentarer.

Den nøytrale tendensen var altså den dominerende tendensen i min analyseperiode. Allikevel er 64 negative artikler mye over en så kort periode som 10 uker. I tillegg må

³ I Allerns avisutvalg finner vi VG, Dagbladet, Aftenposten, Dagens Næringsliv, Dagsavisen og Bergens Tidende. (Allern 2001)

man huske på at dekningen ikke var spredd jevnt ut over de 10 ukene, men samlet i to-tre intense uker. Nå er det viktig å spørre *hva slags* negativt innhold artiklene rommet i analyseperioden. Bestod lederstriddekningen av regelrett mobbing og uthenging av Jaglands person? Det at en artikkel er kodet negativ betyr ikke nødvendigvis at den er usaklig eller ufin. *Hva slags* informasjon fikk publikum om partilederen i løpet av sakens gang? Neste underkaptittel tar for seg dette.

7.1.2 Det nødvendige ubehag?

”Nesten all profesjonell og kritisk journalistikk vil oppleves ubehagelig for den som rammes, men ikke alle som rammes blir utsatt for profesjonell journalistikk. Evnen til å se forskjellen er avgjørende” (Hans Erik Matre i Kvalitet i journalistikken 1997, Finslo m.fl.)

I etterkant av Jaglandsaken fikk media skylden for partilederens illebefinnende og hans avgang. Bård Tufte Johansens ”kyllingstunt” var ment som en kritikk mot media for nettopp dette. Var Thorbjørn Jagland blitt mobbet syk av pressen? Var dekningen en mobbekampanje som til slutt gjorde det umulig for partilederen å forbli i sitt verv? Hvor går grensen for hvor mye en offentlig person skal måtte tåle fra pressen? Hva er en offentlig person? Henry John Mæland mener det i så henseende burde skjelnes mellom de personene som frivillig trer inn i offentligheten og de som ikke gjør det⁴. Offentlige personer fra den første kategorien må finne seg i mer nærgående behandling fra mediene enn offentlige personer fra den andre kategorien. (Mæland 1986) (Raaum 1999) Politikere som Thorbjørn Jagland faller naturligvis i den første kategorien, og må derfor finne seg i mer nærgående reportere. Han har frivillig tatt et verv i norsk storpolitikk og må tåle granskning fra pressen i større grad enn andre offentlige personer. Raaum deler offentlige personer inn i 8 kategorier, hvorav kategori 1 får navnet myndighetspersoner. I denne kategorien faller personer som ”utøver makt på vegne av allmennheten”. (Raaum 1999: 79). Politikere nevnes som en naturlig underkategori her. Når det gjelder hvor mye publisitet offentlige personer fra kategori 1 kan utsettes for sier Raaum følgende:

”Myndighetspersoner på et visst nivå (kategori 1) vil ha en klar moralsk regnskapsplikt overfor samfunnet når det gjelder deres egen maktutøvelse i yrkes medfør. Denne plikten må sies å innebære et underforstått og varig samtykke til å bli gransket av pressen, men ikke til offentliggjøring av private opplysninger.”(Raaum 1999:82)

⁴ Henry Johan Mæland i en avhandling om ærekrenkelser i norsk rett 1986 (Raaum 1999).

Det er naturlig og nærmest påkrevd at pressen følger myndighetspersoner som Thorbjørn Jagland. I kraft av sitt verv som partileder for landets største politiske parti tar han avgjørelser og kommer med uttalelser som får følger for mange, og må derfor kunne utsettes for gransking av norske medier. Det går allikevel en grense for hvor mye informasjon publikum har krav på om myndighetspersonene, informasjonen må nemlig ha relevans for publikum. Raaum foreslår fire relevanskategorier på type informasjon som kan kreves fra offentlige personer som faller i kategorien myndighetspersoner; habilitet, helse, karakter og medietekke (Raaum 1999). Raaum mener at det må være legitimt for pressen å stille spørsmål ved eksempelvis en politikers habilitet da dette er en person som har tatt på seg et ansvar på vegne av publikum. Mer omstridt er spørsmålet om hvor mye av en politikers helsetilstand publikum behøver å vite noe om. Raaum hevder at det i visse tilfeller kan være nyttig for publikum å få vite om alvorlige helsetilstander hos for eksempel statsministeren. Når det gjelder karakter handler det i følge Raaum om at pressen skal kunne avsløre karaktertrekk som trekker i tvil personens egnethet for sin offentlige stilling eller funksjon. Til slutt handler medietekke om en myndighetspersons ansvar til å svare for seg offentlig, og vedkommendes evne til å håndtere et slikt ansvar.

Hva slags informasjon ble trykket om Thorbjørn Jagland i analyseperioden? Først og fremst handlet dekningen om maktkamp mellom Stoltenberg og Jagland. Mye av det negative stoffet handlet om Jaglands egnethet som partileder. Det ble ikke stilt spørsmålstegn ved Jaglands karakter, helse eller habilitet. Jaglands medietekke ble imidlertid debattert ved flere anledninger. Partilederen er kjent for å være litt sleivete og til tider uforsiktig med ordvalg overfor media, og journalistene melker det for det er verdt. Det er ingen tvil om at politikere bør kunne beherske kunsten å kommunisere med folket via mediene og med mediene i seg selv i større grad nå enn før. Etter avpartifiseringen av norsk presse er politikerne fritt vilt for pressen, og dette øker presset på å ha medietekke og retoriske evner. Det er imidlertid ikke mye hets Thorbjørn Jagland får for sin manglende medietekke i analyseperioden. Det nevnes men utbroderes ikke. Dekningen dreier seg om partifellers misnøye med Jagland, men beskyldningene fra de anonyme er svært vage. Stor sett er det uttalelser som "Han bør byttes ut" og "Jens vil egne seg bedre" – vel og merke uten ordentlige begrunnelser på hvorfor. Dekningen er altså spekket med kritikk mot partilederen, men kritikken blir sjelden spesifikk og er dårlig begrunnet.

Språkbruken rundt Thorbjørn Jaglands person er ofte negativ men aldri direkte ufin. Artikkene preges mye av negativitet overfor hans evne til å lede Arbeiderpartiet, men det kommer ingen utførlige angrep på hans person eller karakter. Negativiteten er allikevel myntet på Jagland som person, og det er uten tvil han som føler presset og ikke Jens Stoltenberg. Resten av Arbeiderpartiets politikere slipper også unna kritikk for partiets nedgangstider. Man sitter til tider med et inntrykk av at nedgangstidene alene skyldes Thorbjørn Jagland, noe som er mye å håndtere for en enkelt person og sannheten er vel neppe så enkel. Men partilederen har ansvar for partiet og har makt i forhold til partiets politiske veivalg og for eksempel hvordan partiet skal drive valgkamp – og må jo følgelig stå til ansvar for nederlag i større grad enn andre i partiet. Thorbjørn Jagland må derfor tåle å få motbør i norske medier så lenge det ikke utarter til personhets, noe det etter min mening ikke gjør. Jeg vil hevde at det er noe overdrevet å betegne dekningen som mobbing og uthenging av Jagland. Det er forståelig at dekningen kunne være slitsom for partilederen i den grad den var så intens og hadde et negativt preg, men som tallene fra den kvantitative analysen viser var det ikke bare mange positive artikler men også en overvekt av nøytrale artikler om saken i avisene.

Svein Brurås beskriver forholdet pressen versus offentlige personer slik: Offentlige personer må tåle mer nærgående oppmerksomhet enn andre, men det fratar ikke offentlige personer en rett til et privatliv. (Brurås 1994) Personvern versus ytringsfrihet er et betent og mye omtalt emne blant medievitere og pressefolk. Grensene er vage og reglene få, og det er opp til den enkelte journalist å avgjøre hvor nært det er nødvendig å gå den offentlige personen for å belyse saken godt. Mediene fikk kritikk for å forfølge Thorbjørn Jagland og plage ham som person etter at han kollapset 15. januar, men gikk de over streken? TV 2 og NRK fikk kritikk for å fotfølge partilederen døgnet rundt når det sto på som verst, det var blant annet Jaglands kone Hanne Grotjord som sto frem i avisene med slik kritikk. Hun opplevde det som påtrengende at TV 2-team ventet utenfor familiens hus klokken 6 om morgenen, og at det hadde vært et NRK-team inne på Jaglands kontor og filmet mens han lå på Rikshospitalet 5 (VG 17.1.2002). I avisene var det imidlertid ingen fotografier av Jaglands familie eller bolig, pressens journalister valgte å holde en viss avstand fra partilederens privatliv. Også etter Jaglands illebefinnende holder pressen avstand. Etter min mening tråkket ikke pressen over

⁵ Det bør presiseres at NRK valgte å ikke bruke filmklippet fra Jaglands kontor i sitt innslag om partilederen senere den dagen (VG 17.1.2002).

grensen når det gjelder partilederens privatliv, og kan heller neppe klandres for å hetse Thorbjørn Jagland i analyseperioden. Bilde og språkbruk i avisene i utvalget var til tider noe nedlatende og ironisk, men journalistene gikk ikke over grensen til å hetse Jaglands person. Journalistene valgte personlige vinklinger og fokuserte på maktspill og intriger, men maktet allikevel å holde det på et profesjonelt nivå.

7.1.3 Flokkyr med dobbelmoral?

Når det dukker opp en stor sak som lederstrid i landets største parti er det naturlig at de fleste landsdekkende mediene dekker saken utførlig. Ofte kan vi imidlertid oppleve at det kun er *en* side av saken som kommer frem i media. Aviser og TV-nyhetene kaster seg alle på den vinklingen av saken som selger mest, og forfølger denne utover i sakens utvikling. Allern diskuterer dette i et underkapittel i *Flokkdyr på Løvebakken*, der Steinar Hansson deltar i en debatt som handlet om hvordan norske journalister var mindre kritisk mot Gro Harlem Brundtland enn mot andre politikere, og ble beskyldt for å være ”Groupies for Gro”:

”Tolkninger som går i en annen retning enn der stimen svømmer, krever journalister som har både mot og erfaring. De som skal komme med slikt, må være beredt på angrep, ikke bare fra politikerne men også fra kollegene i andre organer” (Allern 2001: 27)

Det er ikke uvanlig at noen politikere ender opp som pressens favoritter mens andre knapt kan åpne munnen uten å få en kritisk skyllebøtte fra landets aviser. I etterkant av Thorbjørn Jaglands illebefinnende og kyllingstuntet på TV2 spurte mange seg om dekningen av lederstriden hadde vært for intens og negativ overfor partilederen. De fleste avisene i utvalget snakket medlidende om en partileder som hadde blitt utsatt for enormt press fra media. Det var nærmest som de sa: Det var ikke rart han kollapset! Samtidig var journalistene ikke enige i kritikken som gikk på at media hadde stått for det massive presset. Det var greit å konstatere at presset hadde vært stort for Jagland, men journalistene ville ikke ta noe av dette ansvaret selv. Da var det plutselig Thorbjørn Jaglands egen skyld, mannen er jo ”skapt for oppslag” (Anders Bjartnes i Dagens Næringsliv 19.1.2002). Det var Dagbladet som sto for mesteparten av oppslagene under lederstriden, med Dagsavisen og Aftenposten tett etter. Disse tre avisene kjørte lederstrid i stor stil gjennom perioden, og det var en overvekt av negativ dekning i alle disse avisene. Det var få oppslag som bød på alternative vinklinger av lederstriden, og avisene fulgte hverandres dekning tett. Intervju med partilederen i Aftenposten en dag skapte fete

overskrifter i Dagbladet dagen derpå, og omvendt. Dekningen var temmelig ensartet. Odd Raaum sammenlikner en slik dekning med engelsk revejakt, og hevder at pressefolket ofte kan innrømme overtramp men sjelden vil beklage sin medvirkning til et tragisk utfall av slik etterfølgelse. Journalistene vil ofte henviser til at de kun gjør jobben sin, og ønsker ikke å ta ansvar for helheten av en dekningskampanje. (Raaum1999)

VG brukte noe tid på å komme inn i lederstriddekningen, men når avisen først tok opp tråden gjorde den det med storstilt dekning. VG hadde til tider en noe annerledes vinkling på sine artikler, blant annet fikk partilederen uventet støtte i noen VG-artikler da det raste som verst. VG valgte også å stille spørsmålet om ikke Jens Stoltenberg også kunne klandres for lederstriden – en vinkling de andre avisene i utvalget ikke utforsket. I de andre avisene hadde hovedrollene blitt utdelt og befestet, så ingen valgte å stille spørsmålet om Jens Stoltenberg kanskje hadde noe av ansvaret for Arbeiderpartiets problemer. Dagens Næringsliv var temmelig uinteressert i lederstriden i Ap gjennom hele perioden. Avisen behandlet stort sett saken fra kommentarplass, bortsett fra i den mest intense uken i Fase 2. Da trykte avisen noen nyhetsartikler om saken. Med syrlige kommentarer og et sideblikk på saken sto Dagens Næringsliv hele tiden utenfor stimen og betraktet fra avstand. Avisen oppsummerte nærmest de andre avisenes dekning av saken, og kom derfor ikke med noen alternative vinklinger på saken i perioden.

VG sto litt utenfor i starten av analyseperioden men tok seg raskt inn i januar da dekningen ble mer intens i resten av media. Dagens Næringsliv sto på sidelinjen hele veien men kommenterte saken kort i form av små oppsummeringer av hva som ble sagt i de andre mediene. Hvorfor er det ingen aviser som byr på en alternativ vinkling i saken? Når en sak oppnår så intens dekning som denne er det som om ingen journalister tar seg råd til å utforske et alternativt perspektiv på emnet. I hovedoppgaven *Vilje til Makt* søker Kjersti Thorbjørnsrud blant annet svaret på hvorfor dekningen av Jaglandsaken i september 1999 ble så ensartet i norsk presse. Aftenpostenjournalist Aslak Bonde svarer på spørsmål om hvorfor han valgte å fokusere på Jagland i sitt kommentarstoff:

”Vi var flere her som syntes det hadde tippa fullstendig over. Og jeg var på en måte bestemt på å ikke skrive noe om Jagland. Men så var problemet at da var presset så sterkt på han at jeg måtte skrive noe om hvordan han klarte seg. Hvordan klarte han å takle presset?” (Thorbjørnsrud 2001: 106)

Det er enkelt å være etterpåklok både for journalister og medievitere når man ser dekningen i etterkant, men i kampens hete virker det som journalistene nærmest ikke tør gjøre annet enn å følge strømmen. Resultatene fra den kvantitative analysen viser at avisene følger hverandres kurver i analyseperioden. I figur 3.1.2 (s.28) som viser en oversikt over hvordan artiklene fordeler seg på avisene i utvalget i analyseperioden kan vi se at det kun er Dagens Næringsliv som ikke følger flokken i analyseperioden. Avisene følger hverandre i to topper, en i desember og en i januar. Intensiteten i de fire ledende avisene er nærmest identisk. Dette ser vi godt også i figur 3.1.8 (s.24) som viser alle overskrifter samlet fordelt på avisene. Oppslag i en avis en dag fører til liknende oppslag dagen derpå i en annen avis. Dekningen blir flat og ensartet og ingen utforsker alternative perspektiver eller byr på en mer dyptgående forklaring på maktkampen. Etter min mening er flokktendensene helt klart tilstede hos avisene i utvalget i analyseperioden. Dekningen bærer preg av lite initiativ fra journalistenes side til å utdype eller utforske, og det blir skandalen i seg selv som får mest spalteplass.

7.2 Journalistiske valg i Jaglandsaken.

Vi så tidligere i dette kapittelet at Jaglandsaken tilfredsstiller journalisters krav til godt stoff. Allikevel kan man undres over at saken ble så stor som den ble. Hadde det blitt en så stor sak dersom pressen hadde dekket den på en annen måte? I desember syntes det nærmest som pressen prøvde å presse vann av stein i Jaglandsaken. Lenge hadde det vært stille rundt Arbeiderpartiet høsten 2001. Det var ingen nye målinger med dårlige tall for Ap på bordet i november, ingen viktige møter og ingen uttalelser fra politikere om partiets situasjon i forkant av pressens plutselige interesse for Ap- ledelsen. Det er anonyme kilder som utløser raset. Var det egentlig en maktkamp i Ap- ledelsen, eller ble den fremkalt av pressen? Ville Thorbjørn Jagland ha gått av som partileder i februar 2002 dersom pressen ikke hadde tatt tak i denne saken? I den kvalitative analysen har jeg sett på hva slags virkemidler pressen brukte for å krydre Jaglandsaken. I denne delen av kapittelet skal jeg sammenfatte funn fra analysen og drøfte blant annet journalistenes bruk av anonyme kilder og dramatiske effekter i dekningen.

7.2.1 Mer dramatikk i avisene enn i Arbeiderpartiet?

Dramaturgisk deler Analyseperioden seg i tre akter. Den første akten starter med at Dagbladet i november åpner for diskusjoner om ledelsen i Ap fungerer. Artikkelen er

basert på anonyme kilders utsagn. Dette er *anslaget* etter den anglosaksiske tradisjonens dramaturgiske oppbygging:

”*Anslaget* skal fange publikums oppmerksomhet, f.eks. ved å antyde konflikten. Det skal forberede publikum på at det skal skje noe spesielt, kanskje til og med forklare eksplisitt at noe kommer til å hende” (Fougner, Søbstad: 1990: 55)

Den anglosaksiske dramaturgiske tradisjonen har følgende klassiske oppbygging: Anslag, presentasjon, fordypning, konfliktopptrapping, konfliktoppløsning og til slutt avtoning. (Fougner og Søbstad 1990) Jaglandsaken forløper som et drama av klassisk oppbygging: I november går altså teppet opp for første akt i Dagbladet, og akten strekker seg ut desember. I denne akten presenteres konflikten, og avisene tar opp tråden fra forrige medierunde med Ap- lederstrid. Avisene henter om fremtidig spenning og dramatik i denne fasen, som for å få leserens oppmerksomhet og holde på den. Den første uken i januar kommer med en noe uforklarlig dødperiode. Andre uken i januar går imidlertid teppet opp for andre akt i dramaet, og her får vi en konfliktopptrapping av dimensjoner. Akten varer en uke og kulminerer i Thorbjørn Jaglands sykehusinnleggelse 15. januar. I tredje akt ser vi ettertanken og konfliktoppløsning med konklusjon i saken: Jagland går av som partileder.

Alle avisene i utvalget unntatt Dagens Næringsliv hadde omfangsrik og intens dekning av lederstriden i desember 2001 og januar 2002. Det var dramatiske overskrifter og artikler som ga inntrykk av en steil konflikt. Det er unektelig dramatisk med en lederkonflikt i landets største parti, men bidro pressen til å forsterke inntrykket av denne konflikten på noen måte? Det hersker liten tvil om at mediene ofte dramatiserer for å gjøre en nyhet mer salgbar, og i denne treakteren gjør avisene i utvalget maksimalt ut av en konflikt som hevdes av hovedrolleinnehaverne ikke å ha vært en stor konflikt i det hele tatt. Jens Stoltenberg uttalte selv til pressen at forskjellen mellom ham og Jagland ga bredde i ledelsen. Dette oppnår imidlertid ingen overskrifter i avisene i utvalget. Stoltenbergs uttalelse passet rett og slett ikke inn i det dramatiske bildet avisene hadde bygd rundt de to hovedrolleinnehaverne. Den dag i dag hevder Jagland fremdeles at det delte lederskapet fungerte greit:

”Han [Thorbjørn Jagland] fastholder at han samarbeidet godt med Jens Stoltenberg, og at de politisk sto for det samme”. (Aftenposten 2. 5. 2004)

Andre sentrale Ap- politikere hevder at det ikke er en stor politisk forskjell mellom Jagland og Stoltenberg. De to ble allikevel plassert på hver sin side av partiet, som om de var uforenlige. Lenge har det vært kjent at det har oppstått uenigheter mellom de såkalte tradisjonelle grasrotpolitikere og de mer markedsliberale nytenkerne i partiet. Det er neppe noen nyhet at det finnes ulike fraksjoner i norske politiske partier, og at det også innad i partiene vil være noe ulike meninger om hvordan ting bør gjøres. Dette ble allikevel fremstilt som noe dramatisk og uholdbart når det gjaldt Arbeiderpartiet i desember 2001. Personer og hendelser ble plassert på enten Stoltenbergs "side" eller Jaglands "side", slik ble saken fremstilt som mer kontrovers og tosidig enn den kanskje var. Gudmund Hernes hevder det er flere kjennetegn ved hvordan mediene fremhever konflikter i sin nyhetsfremstilling. Han hevder at mediene vil forsøke å forenkle en sak og få frem sakens kontraster så godt det lar seg gjøre. Dette gjør de ved å spissformulere informasjonen og vektlegge dueller og polarisering. (Hernes 1978)

Avisene i utvalget synes å følge Hernes' oppskrift til punkt og prikke. Alt som kan benyttes for å forsterke inntrykket av konflikt mellom Jagland og Stoltenberg brukes flittig av journalistene. I noen tilfeller er journalistene mer interessert i å beholde og forsterke konfliktbildet enn å formidle klart og tydelig hva som egentlig foregår. Som jeg påpekte under analysen i kapittel 4 hevder Dagbladet at det er Thorbjørn Jagland som drar nytte av partisekretær Solveig Torsviks avgang den ene dagen, for så å mene at det er til Jens Stoltenbergs fordel dagen derpå. Fra den ene dagen til den andre er altså partisekretærens avgang brukt som en brikke i et "politisk maktspill" både på Jaglands "fløy" og Stoltenbergs "fløy". (Dagbladet 11.12 og 12.12.2001) Her ser vi også at avisene i utvalget fokuserer på en enkelthendelse som partisekretærens avgang og blåser den opp, for så å bruke den til å befeste det konfliktbildet som de allerede har skapt. Gjennom hele analyseperioden setter avisene i utvalget Jagland og Stoltenberg opp mot hverandre som skarpe kontraster. Det benyttes mange virkemidler for å oppnå full effekt. Språkbildet rundt konflikten er fylt med dramatik og stappet med ladede ord som "krig", "terror", "strid" og "kamp". "Slik står frontene i den store vinterkrigen" lyder overskriften på en Dagbladetartikkel 12. 1.2002. Her har journalisten delt siden i to- en for Jaglands fordeler og ulemper – og en for Stoltenbergs fordeler og ulemper. Alle politikere som uttaler seg om saken gjennom analyseperioden plasseres på hver sin fløy, enda de offentlig ikke er villige til å stille seg verken på Jaglands eller Stoltenbergs side. Språket rundt Stoltenberg og Jagland er fysisk, konflikten mellom dem fremstår ofte som

en kamp på bare nevene. Journalistene bruker ord som ”slåss” og ”knockout” og ”knebling” for å beskrive det som foregår i Ap-ledelsen.

Under min analyseperiode var det stort sett på avisenes scene konflikten utspilte seg. Det var pressekonferanser og intervjuer som drev saken videre, da det verken var sentralstyremøter eller andre viktige samlinger i Arbeiderpartiet i analyseperioden. Det var altså ikke først og fremst på den politiske arena at denne konflikten utspilte seg. Men dette betyr ikke nødvendigvis at konflikten ikke var reell. Pressen sto allikevel for fremdriften av saken. Det er liten tvil om at ledelsen i Arbeiderpartiet ikke var spesielt interessert i at denne saken kom på pressens agenda. Det var langt mellom intervjuer med Stoltenberg og Jagland i begynnelsen av analyseperioden, og ga de intervjuer var det for å insistere på at det ikke fantes problemer i ledelsen. Situasjonen endret seg noe på nyåret 2002 da Thorbjørn Jagland mer aktivt opptrådte i nyhetsbildet på egen hånd. Mange av de prominente Ap-figurene ønsket ikke å kommentere saken før helt mot slutten da det hele hadde eskalert til den rene mediekrise for partiet.

Dekningen besto i stor grad av overskrifter med fete typer og artikler med store dramatiske bilder, men det var lite substans i artiklene. Mye gjentakelse og lite ny informasjon preget artiklene under hele perioden. Fete titler og dramatiske ingresser er det allikevel flust av i avisene i utvalget. Mange av overskriftene er direkte misvisende. Overskriften "Fornøyd med to ledere. Men eks-statsråd Sydnes vil ha Jens som sjef" i Dagsavisen leder de fleste til å tenke at tidligere statsråd Anne Kristin Sydnes er på Jens Stoltenbergs side i konflikten. Men dersom man leser hele artikkelen vil man finne ut at Sydnes *ikke* ønsker å ta stilling til spørsmålet om hvem som egner seg best som sjef for Arbeiderpartiet. Derimot svarer hun bekreftende på et spørsmål om hun tror Jens Stoltenberg vil egne seg som leder for partiet. I *Etikk for journalister* utdyper Brurås hva han tittelen over en artikkel bør bestå av:

”Tittelen skal fortelle hva saken dreier seg om. Det blir et svært så kortfattet uttrykk for hva som er skjedd eller sagt, men den skal likevel være korrekt. Mange avislesere nøyer seg med å kikke på titlene på de fleste sakene i avisene. Men dette skal være nok til å vite hva saken handler om” (Brurås 2000: 125)

Jaglandsaken viser at journalister ikke alltid er så nøye med at titler er i overensstemmelse med brødteksten under. Brurås påpeker at mange avislesere kun ser på titlene i avisene, noe som i dette tilfelle ville være ganske avgjørende for Jaglands sak.

Fra å kun lese tittelen ville enhver tro at Anne Kristin Sydnes står frem i Dagsavisen for å si at hun ønsker Jens Stoltenberg som vinner av lederstriden. Det er naturligvis ingen nyhet at journalister produserer titler med løfter om mer drama enn artiklene kan by på, titlene er ment å fange leserens oppmerksomhet og bør vekke oppsikt og interesse. Men i en føljetongsak som Jaglandsaken er det uproft når titlene ikke bare er overdrevne i forhold til artiklens innhold, men i visse tilfeller direkte misvisende når det gjelder faktum i saken.

I denne saken virker det til tider mer presserende for avisene i utvalget å selge aviser enn å informere publikum om hva som faktisk skjer i Arbeiderpartiet. Titler er misvisende og sentrale politikere brukes for å videre polarisere konflikten mellom Jagland og Stoltenberg selv om de ikke har uttrykt støtte til noen av sidene i saken. At journalister vil overdrive og dramatisere for å krydre en sak er intet nytt og kan neppe dømmes klanderverdig. Men når det å selge dramaet blir viktigere enn journalistenes informasjonsansvar overfor publikum kan det kanskje på tide å spørre journalistene om de fyller den samfunnsrollen de selv har gitt seg?

7.2.3 Anonyme kilder

Opplysninger fra anonyme kilder er et uvurderlig element i kritisk og undersøkende journalistikk. Dette kan være den eneste måten mediene kan avsløre uholdbare eller ulovlige forhold i både det offentlige og det private. Samtidig er informasjon mest troverdig når vi vet hvem det kommer fra, som vi ser fra Vær Varsom- plakaten punkt 3.1:

” 3.1.Pressens troverdighet styrkes ved at kildene for informasjon identifiseres, med mindre det kommer i konflikt med behovet for å verne kildene.”

Dilemmaet kildevern versus kildekritikk er ikke et nytt tema i journalistikken, og Vær Varsom- plakaten behandler dette temaet utførlig. Samtidig som kildevern er viktig er kildekritikk også en viktig forutsetning for god journalistikk. Anonyme kilder er intet unntak, noe som presiseres under Vær Varsom- plakaten punkt 3.2:

”Ved bruk av anonyme kilder må det stilles særskilt krav til kildekritikk”

Som Allern påpeker i *Flokkdyr på Løvebakken* er dette en særdeles vag retningslinje. I følge Allern bør vi vurdere selve informasjonen kilden byr på for å utøve kildekritikk, og skiller derfor mellom kognitive og normative utsagn. De kognitive utsagn er faktiske

opplysninger om et emne, mens de normative utsagnene er verdistandpunkter, ønsker eller oppfordringer. Overført til Ekecrantz og Olssons inndeling av kilders rolletyper (nevnt i kapittel 4), vil *fakta giveren* komme med kognitive utsagn, *analytikeren* komme med ekspertutsagn der det vil være rom for andre tolkninger og til slutt vil *synseren* komme med normative utsagn. Som Allern påpeker er det begrenset hvor mye kildekritikk synse-utsagn kan utsettes for. Det eneste man kan vurdere slike utsagn i forhold til er om de er korrekt gjengitt (Allern 2001).

I tidligere medierunder med Thorbjørn Jagland i hovedrollen har norske aviser brukt anonyme kilder for å få saftige uttalelser om partilederen, og denne siste medierunden er intet unntak. Alle avisene i utvalget benyttet seg av anonyme kilder i løpet av analyseperioden. Det var svært få faktaopplysninger fra de anonyme kildene i min analyseperiode, og det var i stor grad synsere som fikk sine uttalelser trykt under beskyttelse av anonymitet. Avisene i utvalget var imidlertid flinke til å få synse-utsagn til å se ut som fakta, som jeg påpekte i kapittel 4. Men svært mange uttalelser fra anonyme kilder var *ren* synsing:

”Men Dagsavisen har snakket med en rekke sentrale kilder i ulike miljøer i partiet som ønsker nye fjes inn i sentralstyret og toppledelsen i partiet”(Dagsavisen 12.12.2001)

Her uttrykker kilden misnøye med Ap-ledelsen, ingen ny informasjon som belyser saken videre. Den anonyme synsingen var ofte negativ overfor partiledelsen eller overfor partilederen alene. I slike tilfeller kan man vel spørre hvilken verdi slik informasjon vil ha for folket. At det finnes folk i et stort politisk parti som ikke er enig med ledelsen er vel neppe noen stor nyhet. Hvor mange ganger har det samme anonyme og negative synse-utsagnet nyhetsverdi? Problemet med slik negativ og anonym synsing er at det kan være en litt for enkel måte å sverte en motstander eller konkurrent i en landsdekkende avis. Som Allern påpeker kan redaksjonen slik komme til å påvirke opinionen uten at ”avsenderens” navn eller interesser kommer for dage (Allern 2001). Mens Jaglandsaken raste i avisene i desember 2001 og januar 2002 kom debatten om bruk av anonyme kilder nok en gang opp i norske aviser. Dette var ikke første gangen temaet kom opp i sammenheng med Thorbjørn Jagland. Både Kjersti Thorbjørnsrud og Sigurd Allern har kommentert journalistenes bruk av anonyme kilder i tidligere medierunder med Thorbjørn Jagland i sentrum (Allern 2001)(Thorbjørnsrud 2001). Allern engasjerte seg

nok en gang i debatten om anonyme kilder i Dagens Næringsliv i desember 2001 (Dagens Næringsliv 28.12.2001) og januar 2002 (Dagens Næringsliv 1.8.2002).

I Thorbjørnsruds analyse finner hun at det er VGs journalister som benyttet seg mest av anonyme kildeutsagn. Noe overraskende var det derfor at det i min analyseperiode var Dagsavisen som i størst grad benyttet seg av anonyme kilder for å få ny informasjon (Thorbjørnsrud 2001: 104). De anonyme kildene som villig uttalte seg til avisene var bestandig ”sentrale Ap- politikere”, og sjelden var uttalelsene til Jaglands fordel. Hvor mange de anonyme var får vi naturligvis aldri vite. For alt vi vet var det kun en håndfull personer som til stadighet uttalte seg til avisene om sitt misnøye med partilederen.

Allern hevder at etablerte medier som nyter stor mediemakt virker troverdige når de benytter seg av anonyme kilder i en nyhetssak (Allern 2001)⁶. Når aviser som Aftenposten og Dagbladet trykker artikler om en sak basert på hva anonyme kilder har sagt er det ikke mange av leserne som stiller spørsmålstegn ved kildene avisene har brukt for å få informasjon. Avisene i utvalget er alle relativt etablerte og mektige mediebedrifter som når mange mennesker rundt i det ganske land. Når disse avisene benytter seg av anonyme informanter for å få negative synse-sitater om Thorbjørn Jagland er det mange nordmenn som leser det og tar det med i sin vurdering av partilederen. Det er ganske alvorlig for en partileder å få sitt pass påskrevet i landets største aviser, både profesjonelt og personlig.

Et annet problem med anonyme kilder er at det vanskelig lar seg gjøre å kryssjekke kildenes utsagn selv om det ikke er synse-utsagn. Bortimot alle ”fakta” som ble presentert under lederstriden kom fra anonyme kilder, og ofte var det annenhånds informasjon de anonyme kom med. Tanker og spekuleringer rundt Jagland og Stoltenbergs strategier i lederstriden fra partifeller med finlandshetter var i stor grad det som drev hele saken fremover. Informasjonen ble ytterst sjelden bekreftet av andre partifeller eller folk sentralt i Arbeiderpartiet. Uttalelser som dette var vanlig i lederstriddekningen:

⁶ Allern nevner journalisten Bob Woodward som et eksempel i så henseende. Woodward nøt stor respekt for avsløringene om president Nixon i Watergate-skandalen. Allern hevder at journalister som Woodward i større grad vil bli tatt alvorlig dersom de bruker anonyme kilder kun fordi de *tidligere* har bevist at de har tilgang på sentrale kilder. Publikum og andre aviser blir altså mindre kritisk til bruk av anonyme kilder i artikler som stammer fra journalister som Bob Woodward. (Allern 2001)

”Jaglands folk planla å konfrontere Jens Stoltenberg med ryktene om at han har planer om å overta ledelsen i partiet. Konfrontasjonen skulle skje bak lukkede dører på Aps sentralstyremøte mandag”. (Dagsavisen 13.12.2001)

Denne uttalelsen kommer fra ”to uavhengige kilder i Thorbjørn Jaglands nære krets”, og kildene hevder altså å ha kjennskap til Stoltenbergs planer om å ta over ledelsen i partiet. Disse planene ble naturligvis aldri bekreftet, heller ei påstanden om at Stoltenberg ville ta over partiledelsen.

Det er mange grunner til at jeg mener bruken av anonyme kilder ikke var journalistikk på sitt beste i Jaglandsaken. Avisene i utvalget lot de anonyme slippe til kun for å synse om partilederen uten en gang å måtte begrunne hvorfor de mente han var uegnet som leder. Det er naturligvis viktig å få frem partifellers misnøye med sin leder, men dersom det kun er ubegrunnede negative slengbemerkinger kan det vel neppe kalles viktig informasjon. Her handler det mer om å selge aviser enn å bruke anonyme kilder for å få fatt på informasjon publikum har krav på. Etter min mening var svært få av kildesitatene fra de anonyme nødvendig informasjon i forhold til saken. Mange artikler baserer seg helt og holdent på anonyme kilders utsagn til tross for at det ikke bringes ny informasjon om saken. Kildeutsagnene bærer preg av gjentakelse gjennom hele analyseperioden, men blir fremhevet og vektlagt av journalistene allikevel. De anonyme kildene får Thorbjørn Jagland til å fremstå i et særdeles dårlig lys og bidrar til å øke den negative stemningen rundt hans person i sakens gang. Dette hadde vært forsvarlig dersom informasjonen var saklig og vel begrunnet, men når det ikke er tilfelle ligner de anonyme Kildeutsagnene mer skittkasting enn noe annet.

7.2.4 Hvor ble det av politikken i politisk journalistikk?

Til å være en politisk strid var lederstriden i Arbeiderpartiet et drama som handlet lite om politikk og mye om personen Thorbjørn Jagland. Dette kommer også Kjersti Thorbjørnsrud frem til i sine undersøkelser rundt dekning av forrige lederstridrunde:

”Ingen av nyhetene som omhandler lederstrid i de tre avisene tar opp spørsmålet om misnøyen med partilederen har med uenighet om politisk sak å gjøre” (Thorbjørnsrud 2001: 2)

Dette var også tilfelle i min analyseperiode. Avisene i utvalget var allikevel bombastiske i sin dom overfor partilederen. Hele dekningen baserte seg på to påstander om Arbeiderpartiet og Jagland som ingen journalister valgte å stille spørsmålstegn ved: Den

ene var at det delte lederskapet i Arbeiderpartiet ikke fungerte. Den andre var at Thorbjørn Jagland ikke var egnet til å lede partiet. Dette ble nærmest presentert som sannheter, men aldri utdypet eller begrunnet. Det var ingen av avisene i utvalget som tok seg tid til å snakke om *hvorfor* det delte lederskapet skulle være et problem. Etter en nøye gjennomgang av alle artiklene fra Jaglands siste medierunde sitter jeg igjen med noen spørsmål: Fungerte egentlig det delte lederskapet dårlig? Var det i så fall *politiske* årsaker til at det ikke fungerte? Avisene i utvalget byr ikke på svaret gjennom sin dekning.

I avisene i utvalget hevdes det gjentatte ganger at Thorbjørn Jagland ikke egner seg som leder for partiet og bør trekke seg fra stillingen. Man skulle tro at dette var meninger basert på Jaglands politiske ferdigheter, men hans politiske evne trekkes ikke i tvil når pressen lar dommen falle. Pressen hevder også at Jagland må ta på seg mye av skylden for Arbeiderpartiets nedgangstider. Også her sitter jeg igjen med spørsmål etter ti ukers intens lederstriddekning: Hvorfor egner ikke Jagland seg som partileder? Er han en dårlig strateg eller uten evne til å samle folk under seg eller er det mer konkrete politiske problemer? Ingen av avisene legger frem gode grunner for å bli kvitt Jagland. De få artiklene som handler om Jaglands egnethet er stort sett basert på anonyme kilders utsagn, og ikke en gang her får vi utdypet kritikken mot partilederen. Det meste er ullen negativitet overfor Thorbjørn Jagland selv, ikke hans politiske ståsted og valg.

Gjennom hele perioden er det delte lederskapet fremstilt som et stort problem. Men hvorfor kan ikke Thorbjørn Jagland og Jens Stoltenberg lede partiet sammen? Journalistene hevder hardnakket at de to tilhører hver sin fløy, Stoltenberg til sin urbane markedsliberale fløy og Jagland til sin grasrotfløy. Politiske forskjeller mellom de to snakkes det imidlertid aldri om. Det er ingen av avisene i utvalget som trekker fram emner de to politikerne ikke kan enes om. Hva er det som gjør de to så ulike? Journalistene er mer opptatt av hvem som sitter hvor og hva slags øyekast som sendes over bordet enn å gå inn på eventuelle politiske forskjeller mellom de to i ledelsen.

Eide bruker den svenske sosiologen Himmelstrands (1980) begreper rundt informasjon på media og beskriver to måter informasjon kan bringes gjennom media på: Punktbelysning og strukturbelysning. Punktbelysningen fremhever avgrensede deler av informasjonen mens strukturbelysningen vil forsøke å få frem sammenhenger og belyser en større helhet i tid og rom:

”Selv om det finnes variasjoner og nyanser, må det være riktig å si at de moderne massemediene som tendens er mer innrettet mot det som her er kalt punktbelysning. Det er den konkrete, avgrensede hendelse som står i brennpunktet...()Strukturbelysningen kommer i andre rekke. (Mathisen 1993: 175)

Nyhetene har kort levetid og sammenhenger blir sjelden belyst av media. I Jaglandsaken ser vi at den påståtte uenigheten i Ap-ledelsen blir det som står i sentrum for dekningen sammen med Thorbjørn Jaglands hevdede uegnethet for partilederstillingen. Dette settes imidlertid ikke i sammenheng med partiets politiske linje eller hovedrolleinnhaverens politiske utspill og valg. Helheten må bukke under for enkelthendelser som er mer salgbare. Utsagn fra politikerne på rollelisten blåses opp i ingresser og overskrifter men tas ut av sammenhengen de egentlig hørte hjemme i. Slik blir dekningen stykkevis og delt istedenfor at vi får et godt inntrykk av hvorfor saken ble en sak og hvorfor den utvikler seg som den gjør.

Politisk journalistikk blir kjendisjournalistikk i denne saken, og handler mer om ”skandalen” enn politikken. Ingen vil bestride Dagens Næringslivs Anders Bjartnes i at det ville vært en grov unnløstessynd å ikke følge en viktig politisk sak tett (Dagsavisen 19.1.2002). Men hvor stor andel av denne saken var politikk, og hvor stor andel var skandale? Det får vi aldri vite. Avisene i utvalget verken begrunner eller forklarer hvorfor Thorbjørn Jagland må gå til fordel for Jens Stoltenberg. De anonyme kildene begrunner ikke hvorfor han ikke egner seg som leder eller hvorfor de mener han er til skade for partiet. Ingen kan forklare oss hva det Jagland har gjort som gjør at han fortjener så mye av skylden for Arbeiderpartiets dårlige tider. Hans evne som politisk strateg er det ingen som betviler, og det er heller aldri snakk om dårlige politiske veivalg for partiet tatt av Jagland. Etter mediestormen sitter jeg igjen med fler spørsmål enn svar. Journalistene har ikke klart å informere publikum om politikken i en sak som dreier seg om misnøye med en politisk leder.

Kapittel 8 Oppsummering med konklusjoner

8.1 Vi kommer igjen, ja, vi er her allerede

”Vi kommer igjen, ja, vi er her allerede” sa Thorbjørn Jagland på Arbeiderpartiets landsmøte i 1998, og media lar oss aldri glemme det. Norges journalister synes å ha elefanthukommelse når det gjelder forhenværende utenriksminister, statsminister og partileder Thorbjørn Jagland. Lenge var han et yndet ironiseringsobjekt for landets journalister. I avisene er han blitt betegnet som en mann med noe dårlige sosiale antenner og litt sleivete med ord. Jagland er imidlertid ikke den første politikeren i Norge som har fått kritikk for å besitte denne svakheten. Gro Harlem Brundtland var heller ikke kjent for å være en ordets mester. Da Gro var statsminister var imidlertid dette noe journalistene ikke la nevneverdig vekt på. For journalistene var *substansen* i budskapet hennes viktigere enn hvordan hun ordla seg. Journalist Aslak Bonde forteller om journalistenes forhold til Brundtland:

”Hun var også ofte språklig ubehjelpelig, men vi skrev ikke om det, fordi det var velkjent. I stedet forsøkte vi å formidle det hun ville si” (Aftenposten 12.12.2001)

I følge Bonde ønsket ikke journalistene å henge ut Brundtland for dette, det politiske budskapet var viktigere. Om forholdet mellom norske journalister og Thorbjørn Jagland sier Aslak Bonde imidlertid dette:

”For oss politiske journalister som har fulgt Jagland tett siden han ble partileder, er det ikke overraskende at han har liten sans for ordenes valører, og at han tidvis har dårlige sosiale antenner. Alle har sine svakheter. En ’gammeldags’ politisk journalist ville ha oversett denne svakheten etter en tid. I stedet ville han eller hun ha forsøkt å formidle essensen i Jaglands budskap” (Aftenposten 12.12.2001)

I følge Aslak Bonde er det altså *gammeldags* journalistikk å fokusere på politikernes budskap og ikke på klønete ordvalg. I gamle dager sto altså *politikken* i sentrum i politisk journalistikk.

Etter avpartifiseringen av den norske pressen og den påfølgende profesjonaliseringen av det journalistiske yrket var det viktig for journalistene å distansere seg fra alle bånd til det politiske liv og markere sin uavhengighet. Profesjonaliseringen av journalistikken har muligens ført til at pressen byr på en mer ensartet dekning enn før. Istedenfor å være talerør for hvert sitt politiske parti med forutsigbare lezerskarer må avisene kjempe side

om side om publikums oppmerksomhet. Dette kan føre til en skandalepreget journalistikk med en stadig jakt og fokus på den saftige nyheten. Når en sak som lederstriden får fete oppslag i en avis forårsaker det nærmest en dominoeffekt hos de andre avisene. Alle kaster seg på saken, mens ingen spør seg underveis om denne saken virkelig fortjener så mye oppmerksomhet eller om den kanskje burde utforskes fra et annet ståsted. Slik går god journalistikk tapt etter min mening.

Journalisten skal i sitt arbeid ta vare på menneskeverdet hevder Audgunn Oltedal, og i dette ligger det en dobbel utfordring. Journalisten skal beskytte mennesket ved å publisere informasjon publikum bør være i besittelse av, men også beskytte enkeltmennesket mot å bli hengt ut i media (Oltedal: 2001). Klarer journalistene å ivareta begge disse hensynene? Akkurat her ligger nettopp utfordringen for pressen. Er informasjonen journalisten kommer over vesentlig skal den publiseres, men da kan det gå ut over enkeltmennesker. I følge journalister ligger det et informasjonsansvar hos pressen, altså har pressen en forpliktelse til å viderebringe vesentlig informasjon til publikum (Fremo: 1994). Dette er naturligvis ingen reell plikt, men et ansvar journalister bør føle overfor publikum. Journalistene må gjøre en vurdering på hvor nødvendig det er å informere publikum om en sak i forhold til eventuelt skadelidende ved publisering. Det er ingen tvil om at det ble lagt stort press på Thorbjørn Jagland i de to månedene saken herjet avisene, men hva slags press ble partilederen påført? Informasjonen som publiseres i Jaglandsaken kan neppe sies å ha gått ut over Thorbjørn Jagland i den forstand at han ble hengt ut eller mobbet. Jeg vil hevde at kritikerne av dekningen hadde feil fokus. Var lederstriddekningen et mediemord av en partileder? Jeg vil påstå at svaret er et klart ja. Thorbjørn Jagland hadde nok ikke valgt februar 2002 som tidspunktet for å gå av som partileder hadde han kunnet velge selv. Ingen partileder hadde kunnet beholde jobben etter å ha fått presseomtalen Jagland fikk. Lenge hadde pressen fulgt Jaglands bevegelser med et kritisk øye, og den siste lederstridrunden var så og si dødsstøtet for hans karriere i Arbeiderpartiet. Det betyr ikke dermed at pressedekningen av saken kan stemples som hets mot personen Thorbjørn Jagland. Det *igjen* betyr imidlertid ikke at dekningen var fornuftig og god journalistikk!

Jaglandsaken tilfredsstillter tre av fire VISA-regler. Det er ikke underlig at saken ble en stor sak når den først var på agendaen. Det som er underlig er tidspunktet for pressens gjenopptakelse av denne saken. Hvis det hadde rådet normale omstendigheter i

mediebildet høsten 2001 hadde kanskje denne saken kommet på agendaen mye tidligere. Man hadde kunnet forvente seg en debatt rundt ledelsen i Arbeiderpartiet etter det dårlige Stortingsvalget i september 2001. Men terroraksjonen i New York og invasjonen av Afghanistan tok mye plass den høsten, og det var ikke rom for så mye annet i nyhetene. Allikevel lurer jeg på hvorfor denne saken eksploderer så plutselig i desember? På det tidspunktet hadde det vært et svært rolig mediebilde i Norge i en måneds tid. Ingen store nyheter preget avisene i november eller i begynnelsen av desember, før lederstriden i Arbeiderpartiet plutselig settes på agendaen. Var Jaglandsaken kun en nøytral rapport fra virkeligheten? Som nevnt i forrige kapittel mener Per Edgar Kokkvold at mediene kun speilet virkeligheten i Arbeiderpartiet i Jaglandsaken, både i min analyseperiode og i Allerns analyseperiode i Flokkdyr på Løvebakken. Det viser seg at ikke alle er enige med Kokkvold i denne påstanden.

Den gang Dagsavisen-redaktør Steinar Hansson erklærte nemlig i etterkant av Jaglandrunden 2000 at Dagsavisens journalister ”tar våre standpunkt på selvstendig grunnlag” og at avisen til tider til fungerer som en ”selvstendig, politisk institusjon”. I tillegg hevdet Hansson at dersom det var pressens skyld at Jagland måtte gå den gangen hadde avisene gjort Arbeiderpartiet en stor tjeneste (Allern 2001: 178). Hva mener pressen egentlig om sin rolle i norsk politikk? Kjersti Thorbjørnsrud kommer i sin konklusjon i *Vilje til Makt* til at Jaglandsaken i 1999 minner om politisk kampanje fra pressens side. Journalistene hun intervjuet i hovedoppgaven forklarte at de ønsket å sette dagsorden med sin politiske journalistikk og helst være forutfor politiske begivenheter. De var ikke interessert i å være referenter for det som skjedde på den politiske arena. Norske journalister er altså interessert i å sette dagsorden for det politiske liv i Norge og påvirke det som skjer gjennom sin journalistikk. Jaglandsaken er et godt eksempel på at pressen setter saker på agendaen. Det var Dagbladet som først tok opp saken i november, og i desember fulgte de andre avisene opp. Dekningen av saken er et godt eksempel på det Thorbjørnsrud kaller intervenserende journalistikk⁷ (Thorbjørnsrud 2001).

Journalistene er bevegere i denne saken, og var direkte involvert i skifte av partileder i

⁷ Thorbjørnsrud (2001) skisserer opp tre ulike måter journalistene forholder seg til saken på basert på Jaglandsaken 1999; Refererende journalistikk, kritisk journalistikk og intervenserende journalistikk. Den refererende journalistikken dreier kun om å direkte gjengi informasjon uten å gi uttrykk for meninger eller bestride faktum i saken på noen måte. Den kritiske journalistikken åpner for kritiske vurderinger fra journalisten, her trer journalisten inn i en granskende rolle der han vil avdekke og avsløre. I den intervenserende journalistikken er journalisten en beveger, han er helst forutfor en hendelse og påvirker det som skjer (Thorbjørnsrud 2001).

Arbeiderpartiet. Når anonyme partifeller krever partilederens avgang og dette oppnår massiv dekning i landets største aviser er det vanskelig å bli sittende som partileder. Det er liten tvil om at denne saken er en presseskapt sak og ikke kun en nøytral rapportering fra pressens side. Thorbjørnsrud konkluderer sin oppgave med at norsk presse har ”vilje til makt uten evne til ansvar” (Thorbjørnsrud 2001:130). Pressen ønsker å være bevegere og agendasettere, men tar ikke ansvar for dekningen i den forstand at journalistene føler et nevneverdig ansvar for at alle sakens sider belyses og fakta gjengis så korrekt som mulig.

Allikevel ynder mediene å se på seg selv som på et samfunnsoppdrag bestående av å informere folket om det som skjer rundt i verden:

”Journalistikken henter sin offentlige legitimitet i et demokratiideal. Den skal gi samfunnsborgerne bakgrunn for egne meninger og grunnlag for å fatte demokratiske valg. (Eide 2001: 26)

Media skal formidle til publikum det som skjer på den politiske arena der folket ikke selv kan være tilstede eller delta. Avisene i utvalget viste gjennom måten de valgte å dekke Jaglandsaken på at de var mer interessert i konfliktbildet enn selve saken. Saken handlet mer om ”skandalen” lederstrid i Ap enn politikk. Istedenfor å ta for seg det politikken i saken fokuserte journalistene på konfliktbildet og forsterket dette gjennom sin dekning. Fengende overskrifter med løfte om dramatisk huset artikler uten substans eller nevneverdig drama. Virkningen av overskrifter i fete typer skal ikke undervurderes. Som leser sitter man igjen med et inntrykk av en steil konflikt uten egentlig å vite hva konflikten dreide seg om. I henhold til denne saken vil mange kanskje si ”uten ild ingen røyk”, men jeg vil hevde at avisene i utvalget i dette tilfellet effektivt skapte massive røykskyer kun fra gnister. Det er ikke min oppgave å sammenlikne dekningens intensitet i forhold til lederstridens faktiske intensitet, det ligger ikke til dette prosjektet . Allikevel kan jeg trygt konkludere med at avisene i utvalget satt saken på spissen og dramatiserte den etter alle kunstens regler etter selv å ha satt den på agendaen. Som et ledd i dramatiseringen av saken skapte journalistene et inntrykk av en skarpt tosidig konflikt og gjorde maksimalt ut av dette bildet. Det er til tider tydelig at det er viktigere for avisene å opprettholde det dramatiske konfliktbildet enn å informere om hva som faktisk skjer.

Anonyme kilder er uvurderlig i kritisk og undersøkende journalistikk, det er det ingen som betviler. Derimot betviler jeg mange journalisters evne til å vurdere hva som er vesentlig informasjon når de benytter seg av anonyme kilder. Brorparten av

informasjonen brakt til folket via de anonyme kildene i Jaglandsaken består av vage spekuleringer og negative slengbemerkinger om partilederen. Dette er ikke vesentlig informasjon i saken, men kun et middel for å dramatisere dekningen ytterligere. Etter min mening holdt pressen seg ikke inne med god presseskikk i henhold til sin bruk av anonyme kilder i Jaglandsaken. Kanskje hadde de anonyme en egen agenda? Det får vi aldri vite. Det er uprofesjonelt av pressen å la partifeller komme til i avisene med skittkasting uten å måtte stå til ansvar for det. Hvorfor fikk disse kildene den anonyme beskyttelsen? Et slikt misbruk av det uvurderlige verktøyet anonyme kilder kan være i journalistikken undergraver pressens troverdighet.

Dette er en relativt omfattende dekning, og saken fremstår som noe overdimensjonert i forhold til de faktiske forhold som ble avslørt i løpet av analyseperioden. Hvordan kan man unngå at en sak eskalerer til høyder som Jaglandsaken nådde mot slutten? Kan pressen selv gjøre noe for å bedre utførelsen av eget yrke? Odd Raaum hevder at en renovering av journalistikken ved hjelp av et selvdømmeapparat ville være "omtrent som å rense Mjøsa med håv: Noen ufjelge objekter som dupper i vannskorpa kan en nok få fatt i, men de lønnsomme fosfatene blir igjen" (Raaum 1986). Hvordan kan man unngå at dekningen blir ensartet og overdimensjonert og journalistisk misbruk av et verktøy som anonyme kilder? Vær Varsom-plakaten er tydeligvis ikke en klar nok rettesnor for norske journalister, og PFU viser seg å være en relativt tannløs refser. Utvalget som ble nedsatt til å gjennomgå dekningen av Tore Tønne-saken (desember 2002) kom med et forslag til løsning når det koker som verst i redaksjonen. Forslaget gikk ut på å tildele en redaksjonsmedarbeider rollen som Djevelens advokat, en kald hjerne som blant annet skal peke på alternative vinklinger, bidra til nøyaktighet og stå for motforestillinger i redaksjonen. Denne funksjonen vil være en ad hoc- stilling, og i følge utvalget eger ikke redaktøren seg som Djevelens advokat da han ikke er tilstrekkelig fristilt fra medarbeiderne (Brurås m.fl. 2003). Kanskje kunne en slik Djevelens advokat føre til mindre flokktendenser, overdramatisering og overdimensjonerings i redaksjonene rundt i landet?

Det er liten tvil om at det fra tid til annen trengs en kald hjerne i avisredaksjonen når det raser som verst, og norske journalister har vist gang på gang at de ikke alltid besitter evnen til å være kalde og klare dersom saken er het og intens. Det er bekymringsverdig at politisk journalistikk får kjendis og skandalepreg, og man kan undre seg om journalistene

kanskje bør minnes på sitt samfunnsoppdrag fra tid til annen. Vær Varsom- plakaten punkt 1.4 skriver at det er ”pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle”. Det er et viktig poeng, men som andre punkter på plakaten kanskje noe vanskelig å etterleve.

”Det er pressens plikt å sette kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle” heter det i den sist reviderte Vær Varsom- plakaten. Dermed er det presisert at journalistikkens kritiske mandat også innbefatter selvkritikk og kritisk undersøkelse av kollegers og konkurrenters virksomhet. Mediekritikk og journalistisk selvrefleksjon inngår i medienes selvpålagte samfunnsoppdrag” (Eide kap 79 redaksjonelt samfunnsregnskap i Ottosen/Roksvolds Presseetisk Front 2003.)

Pressen er stadig gjenstand for hard kritikk fra både medievitere og publikum. Som Eide hevder i sitatet ovenfor er det viktig at journalistene setter seg selv og hverandre under lupen. Norske journalister har vist seg som dårlige mottakere av kritikk og med en evne til å fraskrive seg ethvert ansvar for konsekvensene av deres dekning. Hva er det som gjør at denne yrkesgruppen er så lite mottakelig for kritikk? Pressens kritikere blir ofte hengt ut og latterliggjort i mediene, og journalistene vegrer seg tydelig for å kritisere hverandre.

Tiden er overmoden for at norske journalister slutter å gjemme seg i flokken og tar ansvar for sitt eget arbeid og konsekvensene det får. Dette betyr at det blant journalister bør åpnes for en debatt rundt hvordan yrket deres skal utføres, men også for en økt mottakelighet for kritikk både mellom journalister og fra publikum til journalistene. Åpner ikke journalistene døren for kritikk stenger de også døren for utvikling i et yrke der stadig utvikling og forbedring er en forutsetning for kvalitet.

Litteraturliste

Allern, Sigurd (2001): *Flokkdyr på Løvebakken*, Pax Forlag A/S, Oslo

Allern, Sigurd (2001): *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*, IJ-forlaget

Bech-Karlsen, Jo (1984): *Avisreportasjen*, Universitetsforlaget

Brurås, Svein (1994): *Etikk i journalistikk*, Institutt for Journalistikk

Brurås, Svein (2000): *Etikk for journalister*, Fagbokforlaget

Brurås, Hjeltnes og Syse (2003): *Tre uker i desember. En kritisk gjennomgang av medienes rolle i den såkalte Tønnesaken*, Norsk Presseforbund

Ekecrantz, Jan og Olsson, Tom (1991): *Så sant som det är sagt. Källor och konstruktioner i journalistiken*, Maktutredningen, Stockholm

Eide, Martin (1984): *Etter det vi forstår på politisk hold*, Universitetsforlaget AS

Eide, Martin (1987): *Død og pine! Om massemedia og helsepolitikk*, FAFO

Eide, Martin (2001): *Til Dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*, s 13- 59, Gyldendal Norsk Forlag

Finslo, Korme og Njaastad (1997): *Kvalitet i journalistikken. Er vi gode nok? Det offentlige rom i det norske hus* av Hans Erik Matre s 19- 30.

Fougner, Sjøbstad (1990): *Medielære*, Tano

Fremo, Skjalg (1994): *Presseskikk*, Institutt for Journalistikk

- Gynnild, Astrid (1990): *Avisene fangar blikket*, Det Norske Samlaget
- Hernes, Gudmund (1978): Det mediavridde samfunn s 181-195 i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, Universitetsforlaget Bergen
- Hultén, Britt (2000): *Journalistikanalys. En introduktion*, Studentlitteratur
- Mathisen, Thomas (1993): *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi*, Pax Forlag A/S
- Oltedal, Audgunn (2001): *Den myndige journalisten. Korleis forstår journalisten sitt samfunnsansvar?*, IJ-Forlaget
- Ottosen, Rune og Oksvold, Thore (2003) *Presseetisk Front. Festskrift til Odd Raaum*, IJ-Forlaget
- Raaum, Odd (1999): *Pressen er løs! Fronter i journalistenes faglige frigjøring*, Pax Forlag A/S, Oslo
- Raaum, Odd (1986): *Pressens tøyelige etikk. Journalisters yrkesmoral og selvjustis*, Universitetsforlaget
- Thorbjørnsrud, Kjersti (2001): *Vilje til makt. Praksis og prinsipper i politisk journalistikk illustrert ved "Jaglandsaken"*
- Østbye, Helland, Knapskog og Laren (2002): *Metodebok for mediefag*, Fagbokforlaget
- Wale, Thorbjørn (1997): *Innføring i journalistikk*, Institutt for journalistikk

Dokumenter med mer:

NOU 1982:30: Rapporten om massemedier. (Maktutredningen)

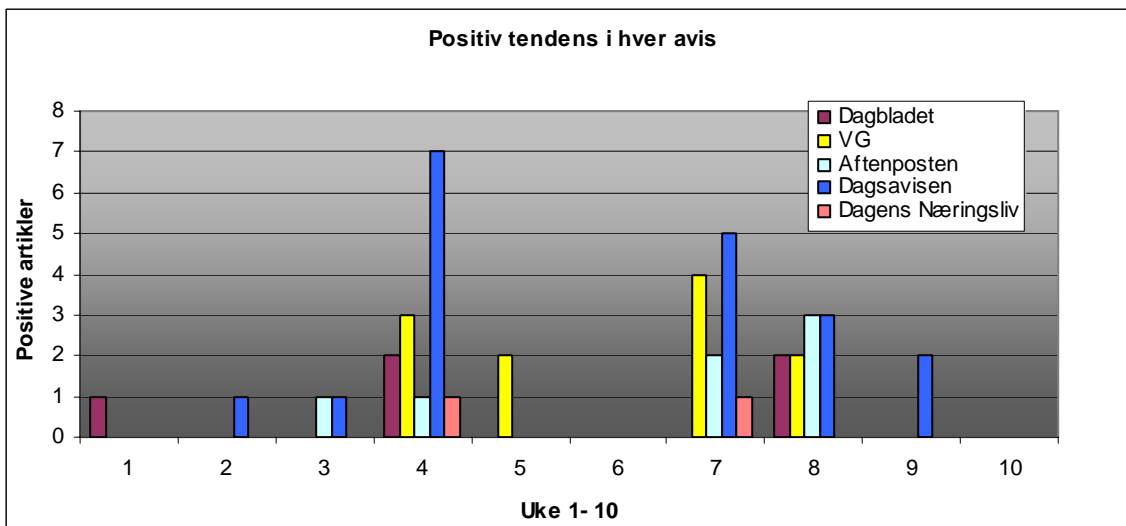
NOU 1996:12: Mediombud

Vær Varsom-plakaten <http://www.presse.no/varsom.asp#Vær%20Varsom>, 12.1.2004,

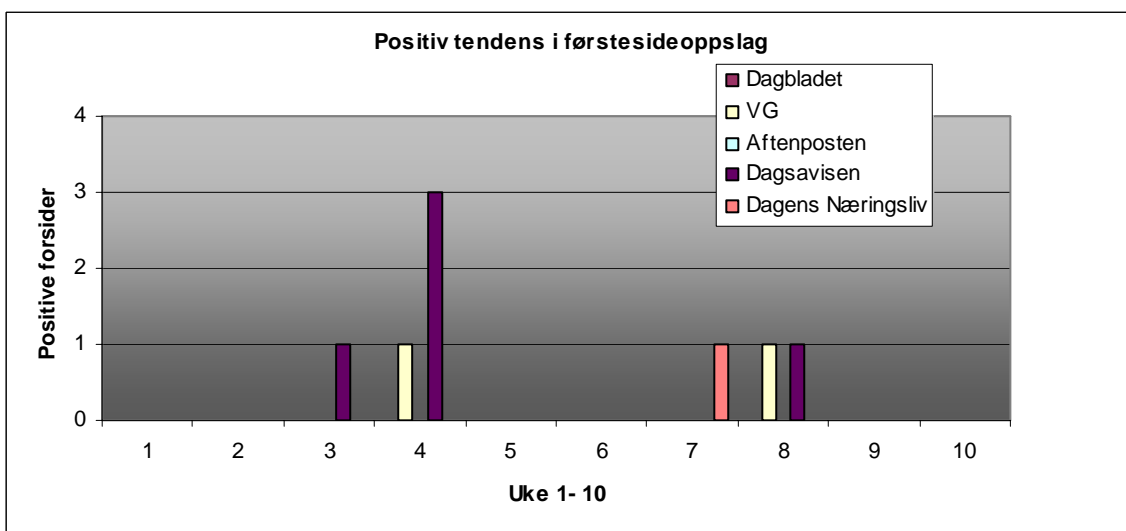
Norsk Presseforbunds hjemmeside <http://www.presse.no>

Vedlegg

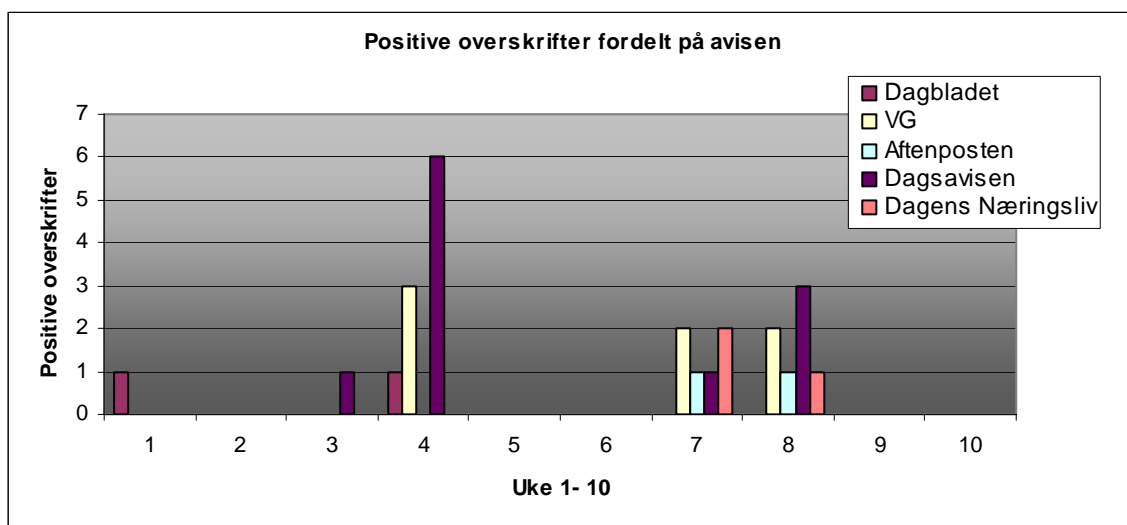
Vedlegg 1:

Vedlegg 2:

Vedlegg 3:

Vedlegg 4: Tabell med oversikt over alle artikler fordelt på avisene i utvalget og tendensene negativ/positiv/nøytral.

	Dagbl	VG	Aft	Dags	DN	Sum art	pos	neg	nøy
uke 1	3	0	1	0	0	4			
pos	1	0	0	0	0		1		
neg	1	0	0	0	0			1	
nøy	1		1						2
uke 2	0	0	0	2	0	2			
pos	0	0	0	1	0		1		
neg	0	0	0	0	0			0	
nøy				1					1
uke 3	3	0	3	7	0	13			
pos	0	0	1	1	0		2		
neg	3	0	0	4	0			7	
nøy			2	2					4
uke 4	9	10	7	11	2	39			
pos	2	3	1	7	1		14		
neg	5	3	1	1	0			10	
nøy	2	4	5	3	1				15

uke 5	0	2	0	0	0
pos	0	2	0	0	0
neg	0	0	0	0	0
nøy					
uke 6	1	0	0	1	0
pos	0	0	0	0	0
neg	1	0	0	0	0
nøy				1	
uke 7	15	11	12	13	4
pos	0	4	2	5	1
neg	10	5	8	3	1
nøy	5	2	2	5	2
uke 8	14	12	16	13	7
pos	2	2	3	3	0
neg	4	3	2	2	2
nøy	8	7	11	8	5
uke 9	4	2	2	3	0
pos	0	0	0	2	0
neg	3	1	0	0	0
nøy	1	1	2	1	
uke 10	2	0	0	1	0
pos	0	0	0	0	0
neg	0	0	0	1	0
nøy	2				
					Total

	2			
		2		
			0	
				0
	2			
		0		
			1	
				1
	55			
		12		
			27	
				16
	62			
		10		
			13	
				39
	11			
		2		
			4	
				5
	3			
		0		
			1	
				2
	193	44	64	85